

de diuitijs præsertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex insula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uisitur, parumq; abest à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet, illarum decem tribuum, quæ ex Ægypto traiecerunt in Arabiam, superato mari Erythraeo. Affirmât etiam innumeros esse idolorû cultores, gentiles uocant & Christianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbitrantur ob id Christianos esse cōplures, quòd, uidelicet, ecclesiæ uisuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen sunt idolorû, quod profecto magis quadrat rationi: nam absolum esset dicere, quòd ibi Christi nomen colatur absq; diuino cultu, & præsertim à Christianis. Igitur ibi nec sacerdotes cernuntur, nec fiunt sacrificia quæpiam, asseuerant itaq; nullos esse inibi Christianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui distant mirum in modum ab urbe Calechut, quum citra mare Erythraeum existat, non longe à rege Melindarum, in Aphrica introrsus multum uersus Nigritas, prope Guineam. Is presbyter alibi Soldano cōfinis est, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uatissima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaq; presbyter Ioannes habet sacerdotes qui diuina exequuntur, ut nostri Euangelia colunt & obseruant, necnon alia ecclesiæ mandata ut reliqui Christiani haud contemnunt, parumq; in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus aut in mari Erythraeo portum habet, & ex Alexandria Ægypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta: tantum abest ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiā ab dicta urbe uisitur quædam insula distans à continente leuca una, ubi innumeri pisces uisuntur, qui margaritas multiplices piscantur. Ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suauis: uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus ac dolijs, sed solis nauibus hauriunt aquam: armenta, quum naues rediere, illico currunt ad mate, ut aqua dulci satientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc insula est citra Calechut itinere leucarum sexaginta, & colitur ab gentilibus, id est, idololatriis. Vaccas & boues eximie colunt, utpote benedicta animalia, adeò ut si quis laferit quodpiam illorum, is protinus morte pœnas luat, non aliter quàm pro furto. In cibatu igitur animalia huiusmodi non habent. De insula uero Taprobane, de qua satis ac super scripti, alia nō habemus, nisi quòd credimus ipsam innatare uatissimo pelago, & abesse plurimum à continente.

De instrumētis nauigandi, & quāti merces inibi uendantur. CAP. LXI.

IN urbe Calechut est templum, quod ingredi neras est. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurij ante meridiem: nam si quis ante id horæ ingressus fuerit, mox moritur ob dæmonum conspectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conspiciuntur. Addebat etiam Iudæus qui captus fuerat, diem

rat, diem esse quendā in anno, quo in dicto templo suapte natura lampades quāpiam accenduntur, & rem monstrificam ac portentosam efficiunt. Inibi nauigant absq; pyxide, sed solo quadrāte ligneo: quæ res uisa est difficilis admodum, & in primis quā cælum inumbratur nubibus, adeo ut stellæ uideri non possint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc ignoramus: temones nauium alligant funibus, & longitudine excedunt nauium transtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regiōis sunt corallia, & æra fabrefacta in uasa, ut in cacabos & sargines, uel athena, & id genus plura, necnon in laminas. Conspicilia magni penduntur plurimū, adeo ut alicubi gentium par unum conspiciolorum pretio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in pretio telæ rudiores, uinum & oleum: panni ex auro ferè nulli, & alij panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ.

CAP. LXII.

Hic noster rex Portugalliæ in his rebus animi est nō quidem mediocris, uerū eximij: argumento est classis quā parat in expeditionē Indicam: nā in præsens naues quatuor expediuntur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquā munitæ, ut mense Ianuarij præsto adsint ingentissimis refertæ mercimonijs: inq; eis armamenta omne genus, ut si forte fortuna rex Calechut renuat oblatam conditionem, & nostræ gentis contubernia spernat, discat ui dare aliquando, quod amice potuisset. Hæret igitur animo illi, ut quum opus fuerit, sua classe naues fuitiles ac nullius pensi regis Calechut profliget, quod si pro arbitratu succedet: quoniam uix referre possum, quā parui sint momenti, & uirium nullarum orientaliū meridionaliumq; nauigia, ubi nostris collata fuerint: inter cætera sulcare maria nequeūt, nisi uentum habeant in puppi: uerum ibi nauium propè infinitus numerus uisitur: & ultro citroq; commeant, ferentes aromata ferè omnium generū. Potissima animalia eius regionis sunt elephanti: his bella conficiunt: turres quasdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorum, qui de turribus huiusmodi præliantur: moderatorē habent, qui turrita animalia regit, ut cōmeminit Plinius. Eis reges se suaq; tutantur: alij in exercitu ad bella ducunt elephantorum M. D. C. alij M. D. CCC. alij minus, prout sumptus exigunt illorum. Quando naues appellant onustæ, id fit ui elephantorum: currunt effusissime: & licet uix sit dicto fides, fabulaq; censeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quamuis ibi sit copia elephantorū, eos tamen uendi pretio ingenti, si alias res spectaueris. Præfectus classis nostræ, nec alij lapides pretiosos tulere: quare nobis persuademus haud difficulter, lapides huiusmodi inibi haudquaquā reperiri, sed è longiore regione conuehi, sitq; propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides pretiosos, storax, castoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiusmodi comperti habebi-

mus, mox uobis colliqueſcet. Hic rex noſter harum regionū iam titulū gerit, uidelicet, Rex Portugallia & Algarbiorū citra & ultra mare in Africa, & Guineæ dominus: & per nautas ſuos cū Arabib. Perſis & Indis cōmercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto claſſis regium trophæum.

CAPVT

LXIII.

ANno M. D. rex Portugallia ſereniſſimus claſſem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcum: & hanc claſſem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligentiffime, tantumq; annonæ naues comportarunt, ut uictui menſium decem & octo abunde ſufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt cōmercij gratia in eam regionē, ubi locus eſt dictus Zaphal, ſecus iter quo itur Calechut. Itaq; naues decem prædictæ eas merces domo ſecum attulere, quas crederent Indis & Perſis haud fore ingratas. Ergo octaua mēſis Martij anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugallia conceſſit ad locum quendam ad ſecundum urbis lapidem, cui nomen eſt Sanctæ Mariæ de Ballera, non alia de cauſa, niſi ut daret præfecto claſſis noſtræ regium trophæum. Hæc itaq; claſſis ſoluit illinc die Lunæ nono Martij, cœlo ſereno, ac felicibus auſpicijs. Igitur die XIII. dicta claſſis ſuperauit inſulas Canarias. Item die XXII. præteriiuit Capitis uiridis inſulam. Item die XXIII. quædam nauis digreſſa eſt ab alijs, & quò conceſſerit, adhuc nobis eſt incognitum: nam nuſquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus.

CAP.

LXIII.

Vigeſimaquarta Aprilis, die Mercurij, in octaua Paſchæ, dicta claſſis uidit continentem quendam: ob quam rem gauſi ſunt plurimum. propterea miſere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi eſſe arborum uim maximam, & gentem quandam litus obſeruantem. Iactis itaq; ancoris, rursus cymbam mittunt, quæ diligentius ſcrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem eſſe eius coloris, qui medius eſt inter album & nigrum, eoſq; uiros habere habiliſſima corpora, ac capillum promiſſum, & nudos eſſe, ſicuti exeunt ab utero matris, omniq; uerecundia carere, & eorū ſingulos arcus ferre cum ſagittis, utpote qui litori fluminis cuſtodia præerant: uerum nullus erat in dicta claſſe, qui eorum linguam calleret. His ergo conſpectis cymba rediit ad claſſem: & dum nox humida cœlo præcipitat, ſurrexit atrox tempeſtas, quæ plarunq; noctu ſæuit: mane uero ſequenti ſublatis ancoris, adhuc unda bûdo mari ac ſæuiente, percurrimus tamen litus quaſi ad Aquilonem, flante Euro, ut ſi forte fortuna naſti fuiſſemus portum aliquē, ubi tutius claſſis conqueſceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam naſti ſumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere eſt noſtris

nostris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectū classis duxere, ut intelligerent quænam gens esset: quoniā idioma illorū nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec signis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus classis prædictos Ananinos penes se nocte una habuit: & ubi uidit nullū esse cū eis humanæ uocis cōmerciū, eos immisit indutos tunica interiori, & ueste alia birretoq̃, quod eis summe placuit, nam nudi incedebāt: propterea omne genus uestis admirabātur, utpote rem hactenus non uisam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibusdam

alijs moribus.

CAP. LXV.

EA die quæ erat octaua post festum Paschæ, id est, uigesima sexta Aprilis, præfectus classis nostræ decreuit Missam audire: propterea iussit præparari tentoriū, sub quo diuina officia celebrarentur: & post Missarū solēnia omnes dictæ classis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudijs & saltationibus insistebāt, quiq̃ cornu intonuerent, dum diuina celebrarentur: & mox peractis Missis unusquisq̃ dilapsus est in suam nauim. Incolæ uero regionis illius desiliebant in mare, immergebanturq̃ usq̃ ad ulnas canendo, gestiendo, multaq̃ alia lætitiā præ se ferentia agendo. Post hæc præfectus classis quum pransus esset, signū dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaq̃ egressi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnā uoluptatem sumentes ex illorum saltationibus & tripudijs: & demum cœperunt exercere inuicem cōmercia: nam incolæ pro panno, papyro, & alijs minimis, arcus & sagittas dabāt: & tandem in his permutationibus merciū totam diem consumpsere, & inibi inuenere flumen ad potandū suauissimum: & quū aduerserauisset, rediere ad suas naues omnes. At sequenti die præfectus classis decreuit aqua & lignis rursus nauem cōmunire. Igitur illius iussu nautæ omnes aquatum & lignatū profecti sunt, adiuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis essent auxilio. Luere etiam ē nostris complusculi, ut illorū domos & habitacula uiderent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarūt suas merces cū psitacis & radice quadā, quæ dicitur igname, qua panis illorū conficitur, eoq̃ utuntur Arabes: nam nostri pro his rebus dederunt supradictas merces: & ibi sex dies permutando nostra cū suis triuimus. Quo ad mores illorū, nō ab re fuerit pauca cōmemorare. Sunt igitur, ut supra meminimus coloris qui est inter nigrū & album, pardum appellant: nudi semper incedunt, nullus est eis pudor, neq̃ uerecundia: capillum promittunt: barbā uero & oculorū palpebras uellunt, & inibi depingūt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & celesti, necnon rubeo: & ferunt labrū oris inferius perforatū, & in foramine huiusmodi ponunt ossa instar clauis: alijs autē lapillos ferūt eiusdem coloris, adeo ut uideatur totum labrum gemmatū: itidem mulieres agunt, suntq̃ sine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos

habent ligneas, quas folijs & ramis arborum cooperiūt, suffulciuntq̃ eas in numeris columnis: & in medio earum ad parietē collocant rete bombicinum appensum, in quo homo inuoluitur: & rursus rete aliud, quoad continenter plura in ordine disponāt, interq̃ ea rogos accendunt, efficiuntq̃ ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem suppleant: nam retibus discreta sunt eorum habitacula.

De psitacis inibi repertis.

CAP. LXVI.

Igitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitiorum, præsertim psitacorum multijugi coloris, tantæq̃ proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E' pennis uero auium pileos & birreta conficiūt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquisq̃ irrigua admodū est: milliū fert, & ignamen herbam, unde panis illorum cōficitur: nec non gosiꝑij mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio est uastissima: & an sit insula uel continens, nondum satis liquet: uerum nos inclinauimus in eam sententiam, ut sit continens, ob immensam uastitatem. Cœli est saluberrimi, & incolæ retia habent ferè innumera: quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando: nam piscantur pisces quasi omne genus. Inter ceteros pisces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium nō quidem mediocri crassitudine excedit: & rursus idem longitudine duo dolia superat, & formæ est obrotundæ. caput habet ut sus, uerum oculos paruos, dentibus caret, sed aures longitudine & latitudine brachij mensuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina: cauda illi est oblonga, eademq̃ lata supra brachij mensurā: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere suis cutem: corium densum supra digiti mensuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus classis decreuit de his rebus regem reddere certiore, & in ea regione uiros duos, iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his complures secum trahebat. Itaq̃ illico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniam, quæ regem harum rerum certiore facerent: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales casus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quod narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Lusitanis. Hoc facto mox mittit quosdam, qui in litore crucem eminentissimam figant, ceu nostræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfeci, morti addictos deseruit: qui ubi uidere se destitutos omni Christianorum auxilio, flebant mœstissime. At incolæ regionis illius eos solabantur, miserati eorum conditionem.

De ingenti tempestate, qua naues quatuor submersæ sunt.

CAP. LXVII.

Igitur sequenti die, secunda erat Maij, anni eiusdem, explicuimus uela, itesque dirigētes uersus caput Bonæ Spei: & id maris iter leucas ferè habet. M. C. C.
id est,

id est, milliaria quater mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigantibus cometa quidam apparuit Arabiā uersus, cuius radij pomittebantur plurimum: sicq; cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctuq;: & tandem die dominica, uigesima quarta mensis Man, dum iter nostrum prosequimur, & classis omnis felicibus uentis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiā quæ præcesserat, ecce uentus turbis repentino flatu inuasit nautas, egitq; ut naues propè omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersitq;, nec ultra earū quampiam uidimus: adeo enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuimus: quippe qui parū & nos aberamus à morte. At naues septem quæ supererant, uentū in puppi accipientes, dei clemētiae haud diffidentes nauigabamus. Dum itaq; priore tempestate perterriti mcestissimum iter prosequeremur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & efficit ut plus solito sauires: adeoq; iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum cōscendere, dū fluctus nos in superiora impellebat: quū uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tāta erat inundatio aquarū. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes disungimur: eoq; discriminis perueneramus, ut altera alteram conspiciere nō posset: nam nauis quæ classis præfectum uehebat, id est, prætoria, cum duabus alijs iter aliō cœpit: quò tamen pergeret nō satis sciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliō profecta est, comitantibus duabus alijs. At ea quæ sola supererat, infeliciores cæteris errabūda per se mare sulcabat. Sic itaq; alto iactati per dies xx. hanc maris sauitiam perpepsi sumus.

Cometa

Tempestatis
uolentia.

De Zaphala auri mina.

CAP. LXVIII.

TAndem sextodecimo Iulij fauentibus superis Arabiæ litora conspeximus, & illo nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cœpimus ex eis complures: nec tamen quisq; nostrum continentem applicuit: solum enim littori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublati ancoris, & secus litus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, quum hominibus, tum etiā multūgis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ insulæ, ubi naues duæ Maurorum cōmorabantur cōmercij causa: hæ enim aurū uehebant ad regnū Melindæ: quæ quidē naues ubi nostrā classē conspexere, mox effusissime fuga sibi cōsuluerunt terram petētes: & aurū quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At præfectus noster ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cœpitq; naues huiusmodi, in quib. parū adhuc supererat auri. Captos igitur cōpellere cœpit & percūctari, quānā gēs foret undē ue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorū, Mauri, inquit, sumus, regi Melindæ necessitudine arctissima coniuncti, ex

f 4 insula

insula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxore ducebam mecum: & dum classem uestram conspeximus formidantes, terrâ appellere festinantius uoluimus, ea maris obruta est fluctibus: idem casus nato obtrigit meo. Tum nostræ classis dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinē esse, agre tulit eorum iacturâ, solarij cœpit eos, honorifice admodum ipsos excipiens in memoriâ tanti regis, cum quo nobiscū maxima amicitia intercedit, & in primis cum nostro rege. Iussit itaq; ut illorū naues reponerētur: & si quid auri sublatū fuerat, id totum mox restitueretur. Tunc Maurorū præfectus percunctatus est nostrum ducem, an fascinatorē haberent quempiā, qui incantationibus pessundatū aurū extrahere posset. Cui noster dux inquit: Nos Christum deum colimus, qui arte nobis has fascinationes exercere prohibet, propterea ab re huiusmodi tēperamus. Rursus ab eo noster præfectus quærit, ubi sit dicta Zaphala, quam ipsi adhuc nesciebant, uerū fama eius adducti ad nauigabant. Tum Maurus ait: Zaphala est insula quæ aurū fert, ea paret regi Mauro, qui insulam incolit Choloam nomine dictā, nec à uobis abest in eodem itinere quod tenetis, sed iam eam præteruistis non nihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit, signū dedit ut uela daremus uētis, à nostro itinere haudquaquē declinantes. Tandē x x. Iulij applicuimus insulā quandā ditionis regis Zaphal, nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens: uerū ibi uisuntur diuites complusculi, qui inibi cōmercia exercent. Eo igitur ubi deuentum est, corpora curabamus, ducemq; itineris accepimus, pilotū appellant, qui nos Achiloā duceret, ea est insula, ubi porrus est perquam opportunus, non longe à continēte. Igitur hinc soluimus Achiloam uersus, litori semper adherētes, ubi innumeras conspeximus insulas eximie cultas, ac ditionis eiusdem regis: & tandem Achiloam peruenimus x x v. mensis eiusdem, eoq; simul naues sex deuenerunt uario itinere: at septima nusquam comparuit. Hæc itaq; insula parua est admodum, & continenti propē coniuncta: regio est aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more Hispanico, & ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro, argento, ambra, castoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo, nec non serico perquam eleganti: uiri sunt nigerriimi.

De congressu regis & præfecti.

CAP. LXIX.

Habito itaq; saluo conductu, quo impune cum rege colloqui posset per internuntiū, primo cœpit regē adire. Misso igitur Alphonso Furtado, qui uicē legati supplebat, cōcomitatus sex uel septē uiris, elegantissime, ut assolet, indutis, his uerbis alloquitur regē: Classē esse regis Portugalliæ, quæ eò accesserit solius cōmerci gratia, ferreq; cōplura mercimonia, quæ forte regi erūt haud ingrata: cupere propterea præfectū classis regē corā uidere, uerū ex mandato regis Portugalliæ nō posse impune terrâ appellere, nec nisi in cymba regē adire posse: hūc esse ducē classiū morē uetustissimū, ne correpto principe mox ruerent oēs qui de eo pendent. Ad hæc rex respondit se descensurū perquam

perquā libenter ad mutua colloquia, secp̄ vicissim cupere præfectū uidere tantæ classis. Igitur sequenti die conuenire rex & præfectus, uesti cymbis uarijs: nam nostri tormenta expediuere, gentemq̄ omnem cum signiferis, buccinatoribus, tibicinibus & choraulis: at rex almadias exornat suo more, tibijs & cātu exultans: cohors nobilium regem cōcomitatur suum. Igitur præcedētibz fecialibus colloquuti sunt. Tunc nostri tormenta ferē omne genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum cōtremisceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac suos adeo perterrefecit, ut stupidi penē hæserint omnes, his nunquam assueti. Postq̄ mutuo colloquio uterq̄ potitus est, ad sua quisq̄ redijt. Sequenti itaq̄ die rursus præfectus Alphonsus emisit, qui cum rege nauaret operā de mercimonijs permutandis aliquando: uerū longe aliter rex uisus est sentire, quā præfecto pollicitus fuerat: plura enim excusabat, & in primis ipsum mercium nostrarū non egere, & piratas propē arbitrari. Re itaq̄ infecta Alphonsus redijt ad classē: inibi tamen ad tres uel quatuor dies cōmorati, nihil consequuti sumus. Interea temporis rex metuens ne genti suæ uim inferremus, aliquā insulam peditibus cōplussculis cōmuniuit. Hoc uiso præfectus noster illinc soluit, & uela dedimus uentis uersus regnū Melindæ: & inter nauigandum longe à litore multiplices conspeximus insulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Monbaza regis Mauri, suntq̄ hæc Arabiæ litora ab Mauris culta. In insula uero introrsus aiūt esse Christianos, qui, ut dicūt, magna bella conficiunt: id tamen nobis fuit incompertum.

De muneribus regis Portugalliæ missis ad regem Melindæ,

CAPVT LXX.

Igitur die secūda Augusti mensis eiusdem deuenimus ad regnum Melindæ, & ibi tres naues regni Gambrae ancoras iecerant: nam qualibet earum capax erat amphorarū ducentarū: hæ enim mira arte sunt compactæ, absque ferro, uidelicet, sed ferrumine nescio quo, thure admixto: arcem non habēt in prora, sed in puppi tantū, castellum uulgo appellant: redibant naues huiusmodi ab Indica prouincia. Eo ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat, arietes complussculi, gallinæ propē innumera, anseres plurimi, & mala Assyria ferē omne genus, quæ quidem suauitate mira omnia alia præcellunt, argumēto q̄ agris, protinus eis gustatis, plurimū conferunt. Vbi itaq̄ terrā appulimus, præfectus classis iussit de more ut tormenta exonerarētur: duosq̄ negotiatores emisit, quorū alter idioma Arabicū callebat, eisq̄ mandat ut regē ex se adeant, illiq̄ renuntiēt classē huiusmodi aduenisse, ut ipsum nomine regis Portugalliæ uisat, & donet munere non ingrato, præfectūq̄ ad ipsum literas habere sui regis: quæ omnia libens audiuit, supra quā referre queā: & eum qui linguā Arabicā nouerat, apud se ea nocte habuit. Quū uero illuxisset, Mauros duos uiros haud inhonoros ad classē misit, qui Arabico sermone præfectum alloquerentur his uerbis:

Gratum

Gratum, uidelicet, habuisse eius aduentum, rogareq; propterea ut si alicuius egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac suis, crederetq; esse in regno Portugallia: quandoquidem erant sua omnia cum rege Portugallia communia, ob amicitiam quæ iam pridem inter eos intercessit. Præfectus uero his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera huiusmodi, uidelicet, ephippias quasdam exornatissimas, par unum frontalium equorum, stapedes & calcaria argentea, pectoraleq; equi unius: & habito super hac re consilio, uisum est cunctis ut munus regi offerret Araschorea negotiatorum primus. Hunc comitati sunt complures ex nobilioribus classis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaq; ubi hæc audiuit, illustriores quosdam præmisit, qui occurrerent negotiatori. Regia principis portui adiacet: & priusquam appropinquarent adibus regis, obuierunt mulieres quædam patinas igne plenas ferentes: quibus iniecerant odores ferè omne genus, adeo ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excepti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in sede regia sedebat, satrapis compluribus Mauris astantibus. Qui quum primum munera uidit, gauisus est plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte subscriptæ erant characteribus Arabico, ab altera uero Lusitano: quibus perlectis cœpit cum suis Mauris latari & gestire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnaculo, reddentes gratias deo, quod eius permissu cum tanto rege, ut est Portugallia dominus, inissent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus, negotiatorem rogauit plurimum, ut tantisper apud se ageret, donec classis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat secum de rebus Lusitanis commentari. Et Araschorea respondit, id sibi haudquaquam licere præfecto inconsulto. Tum rex illico sororium cum annulo suo ad præfectum classis mittit, qui ab eo impetret, ut Araschorea regi morem in petitis gerat, simulq; hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque mox dux classis est obsecutus. Hoc accepto rex iussit domum pro Araschorea magnificentissime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant necessaria, ea, uidelicet, quæ regio meliora ferebat, ut sunt arietes, gallinæ, oriza, lac, butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non misit, quoniam eo haud utuntur. Itaq; triduo apud regem fuit Araschorea: & id tempus ferè omne consumptum est in colloquijs & commentationibus rerum Portugallensium: nam res de rege Portugallia adeo libenter audiebat, ut uix discedere quiret ab his colloquijs. Petijt etiam perquam auide, ut ipse ac dux classis mutuo frui possent colloquio. Cui Araschorea, inquit: Rex serenissime, scito duci nostro minime unquam licere terram appellere, ne classem deferat: tu uero, si tibi cordi hæsit uirum compellare, id non consequeris, nisi cymba uectus, perinde ut mare non deferat: quoniam hoc est nostri regis edictum. Itidem fecit Achilox rex, ubi sibi complacitum fuit conuenire ducem. Subre-

cusabat

cusabat rex, quippe qui quum esset tanti, ad minorem ire dedignabatur: tandem persuasus Araschoreæ uerbis consensit: tunc Araschorea certio rem præfectum classis de gestis apud regem fecit: quibus acceptis, dux classis cymbas paruas exornari iussit, prouiso prius ne classis iret in diuersa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur: primo strata erat cocco & purpura, & alijs anlæis inumbrata, necnon uiris strenuis, eisdemq; armatis communita. At rex & suas cymbas, almadias uocant, suo ritu exornat: iussit etiam equum sibi sterni more Lusitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret, nescientibus eis nostrum morem: nostri ergo equum huiusmodi strauerunt. Strato itaq; equo rex scalas descendebat: quibus descensis, mox affuerunt regi illustriores, qui inibi regem præstolabantur, arietem habentes: quem ubi rex descendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus subigunt, mox ab rege equite concalcandum: & is mos eis pro carimonijs & fascinationibus priusquam rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem persequebantur. Hunc morem etiam seruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amiceq; ut sunt collocuti, in sua quisque loca dilapsus est: non prius tamen ualedixit regi præfectus, quam ab eo impetrauerat ducem itineris, hoc est pilotum, qui iter ad Calechut optime sciret. Vbi itaque rex domum rediit, ducem rursus donat munere multiplici, id est, edulijs ferè omne genus, promissumq; mittit pilotum. Is erat ex naui Chombaia, probe sciens itinera. Dux uero noster inibi duos addictos morti ob scelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimisit: alterum uero nauem Chombaia, de qua pilotum susceperant, sequi uoluit. Itaq; sequenti die, quæ erat septima Augusti, iter cœpimus uersus Calechut, incipiētes sinum magnum transire, qui non longe abest à mari Persico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX

VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Persico, necnon de insula Angradida.

CAPVT LXXI.

V M itaque regnum Melindæ deseruimus, à latere urbs insignis est relicta, eam Mauri incolunt: diues est & pulchra admodum: & paulo supra uisitur magna insula, inq; ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum superiore contendit. Ad insulam itur ponte, cui nomen est Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt angustiae maris Rubri, quæ latitudine patent leuæ & dimidia. Ibi est Mecha, id est, arca Mahumetis, & diuæ Catharinæ mausoleum, situm in monte qui dicitur Sinai. Inde exportantur aromata quasi omniū generū, lapidesq; pretiosi deferuntur in Babyloniam Nili, cui nomen est Cayro. Hæcaduehantur dorso dromedariorū, qui sunt cameli

cameli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu. Superato angustiarum ostio, mox mare Persicum uisitur, & in eo prouinciæ complusculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrū & Persicum sunt duo sinus, quos oceanus meridionalis, siue Indicus facit. Igitur in sinu Persico est insula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ sunt margaritæ: & in ostio huius maris Persici est insula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia insula Gulphal. Ex ea itaq; insula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uenduntq; pretio immodico. In hac regione fiunt cōmercia propè innumera. Superato itaq; sinu Persico, mox sese offert prouinciā Combara, quæ regem habet, & feracitate ac delicijs omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouincijs: inq; ea tritici, filiginis, orizæ, saccari plurimum: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virg.

Combara

Totaq; thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Angradida

Hæc itaq; thura mittit per totum orbem, sericum etiam & xylon, multosq; equos & elephantos. Rex seruit idolis, & nuperrime in regnū inauguratus est, persuadentibus Mauris, qui ibi sunt frequentes: idolaq; colunt ferè omnes, interq; eos mercatores complusculi sunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auspicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uisuntur prouinciæ, & Maurorū regna idola colentium. Tandem $\times \times \text{II}$. Augusti applicuimus ad eam prouinciā quæ India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eaq; cognita, iter nostrum prosequeremur, donec deuenimus ad quandā paruam insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur: inq; eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliàs culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente milliariibus duobus abest. Illæ transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: cogunturq; eā transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaq; eō tandem deuenimus, & iactis ancoris in terrā descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimusq; ibi per dies ferè $\times \text{V}$. Interea obseruabamus, an almadia Mechæ aduentarent: quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dū igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaq; populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluraq; referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit: & in ea insula uisebatur parua admodū classis: ubi complusculis diebus immorati diuinis insitebamus, id est, solēnijs missarum: & unusquisq; nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negotiatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, lignisq; & aqua rursus communiti, frustra expectātes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contententes, quæ abest ab hac insula leucis LXX .

Quomodo

Quomodo dux classis profectus est ad regē Calechut. CAP. LXXII.
 Itaq; die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Ca-
 lechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis
 occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui no-
 bis occurrerunt, erat quidam mercator de Gufurate locupletissimus, ac non-
 nulli urbis primores; qui nostram adeūtes classē, prætoria nauim ingressi
 sunt, his uerbis ducem consalutantes: Regi placere plurimum quod inco-
 lumes aduentauerint, quodq; nihil illi gratius obuenire posset, quàm quod
 utantur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia,
 ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentaq; exonerari iussimus: quæ res
 adeo perterritur urbis incolæ, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præ-
 ter deorū. Quum itaq; aduersperauisset, dedimus membra quieti: quum ue-
 ro illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum ad-
 duxerat ex Vlisbona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi,
 qui omnes probe nouerāt idioma Lusitanorum, uerū erant adhuc gentiles,
 id est idololatræ, piscatoresq;. Hos itaq; eleganter indutos ad regem mittit,
 qui ubi consalutauerint eum, securitatem adeundi regis impetrēt: saluū con-
 ductum appellant. Adiuit itaq; regem Maurus, composq; uoti factus mit-
 tit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere,
 ob id quod essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu
 obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequētibus.
 Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram descende-
 re. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem,
 interprete comite, qui Arabicam linguam optime callebat: quibus dat in
 mandatis, ut ad regem hæc proferant, classē esse regis Portugalliæ, & eo
 solum aduenisse, ut cum eo cōmercia exerceat, ineantq; fœdus & amicitiam
 non uulgarem: regem propterea alloqui coram: id fieri non posse ex sui prin-
 cipis præscriptio, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi
 erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ua-
 letudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat, adiiciēs
 ad hæc, se alios daturum, qui maris scuitiam tolerantius perpeti possent: ad-
 mirabaturq; plurimū de proposita conditione. Et in his disceptationibus
 biduo uel triduo hæsitauit, tandem decreuit cōditionem haud aspernari, cu-
 ius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebatq; cō-
 morari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere, secumq; ad-
 ducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos
 & adornatos, habebat etiam secum aulicos, & alios complures, qui illi more
 regio inferuissent, uasacq; cælata cōplūscula tulit, ut honoratior fieret his re-
 bus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præ-
 fecto classis, cui iussit ut obsides perquam honorificentissime exciperet, ha-
 beretq;

beretq̃ in delitijs, donec ipse rediret. Postero die rex uenit ad litus ubi erat quædam domus mari fere adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaq̃ misit quinque uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic commorarentur, donec præfectus classis rediret. Luere igitur ad classem seniores ut bis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnō tibicines & choraulæ, satellitesq̃ complusculos, enses & clypeos ferentes. His uisis dux classis uectus cymba nauis egreditur sua, & ad litus contendit. Vbi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quam in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suamq̃ supellectilem præmiserat, ut mos est principibus. Diu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum sic contenditur, Araschorea ita ad eos, hortaturq̃ ut perfidiæ suspicionem omnem exuant, eò uenisse nō ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereātur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. At præfecto iam terræ appulso id obuiam nobilium decentissima cohors, ipsumq̃ honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis Calechut. CAP. LXXIII.

Condalia

Igitur rex Calechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar facelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoq̃ imagines sanctorū collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. Thronum panno sericeo inumbrauerat, qui purpuram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circūduxerat bombicinum pannum candidissimū, eundemq̃ subtilissimū, quem auro exornauerant: in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat: perforatas habebat aures, inq̃ eis adamantes & sapphyri unionesq̃ duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramydis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachijs uero armillas aureas, à cubito usq̃ ad manum, distinctas lapidibus pretiosis innumeris, eisdemq̃ incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis pretiosus splendore incomparabili. Condalia etiā in digitis manuum, hoc est annulos omnifariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. Balteumq̃ habebat aureū, gemmis innumeris distinctum, adeo ut æstimationē omnem excederet. A latere uero regiam sedem argenteam, quæ bases & bracteas aureas habebat, eisdem gemmis multijugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam, id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu decoratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ædes. Id genus uehiculi

hirculi trahunt uiri duo. Hunc exornabāt quindecim uel uiginti buccinæ argenteæ, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides pretiosi, easq; mira uarietate distinguentes. His adiungebantur uasa quatuor argentea, trullaq; aurea, & ex aurichalcho magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: que res erat superuacanea, uerum arrogantiam præ se ferebat, & celsitudinem principatus. Huic genitor eius astant, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex stantes, omnis splendoris apparatu condecorati. Post eos paulo longius stabant innumeri optimates ac principes reguliq;, diuitijs & ipsi quam maxime onusti. Itaque præfectus classis hæc uidens, ad regem ibat manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit se igitur præfectus noster: cui mox sedes allata est, ut sedendo regem alloqueretur, quod non mediocris honoris est specimen. Cœpit igitur alloqui regem præfectus, promens quæ iusserat Portugalliæ rex: & illico literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam caractere Arabico exaratae erant. His peractis præfectus ad classem nuntios misit qui munera regi ferrent, quæ in sequentibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem Calechut.

CAP. LXXIII.

Primo uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idemq; inauratum coopertumq; cooperculo argenteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet, duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeum unū ex panno aureo cum lacinijs distinctis auro ac serico coccineo, cumq; eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alterum figuris insignitū, alterum uero arbusculis ac folijs uiuentibus distinctū. Deinde gutturnium argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratū, uti uasa superius descripta. His susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est lætari plurimum. Propterea hortatus est præfectum classis, ut diuerteret in eas ædes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritij clariq; admodum, nec usque in illam horam cibi aliquid sumpserant, aut potus: quandoquidem ipsi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, essentq; usquequaque insomnes: addiditq; si præfecto complacitū sit naues repetere suas, id pro arbitratu faceret: quoniam eosdem obsides in crastinum se daturum pollicebatur, ut rursus ipse redire ad regem posset,

g 2

expedi

expediturus commercia. Igitur dux noster classem reuisit, relicto interea Abphonso Fartado cum socijs septem uel octo, qui illi domi inservirent. Dum itaq; litus deserit præfectus noster, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatissimo gradu contendit ad obsides, nuntians præfectum recessisse. Qui ubi hæc accepere, sese præcipientes è nauibus in mare derunt: quod uidens Araschorea negotiator præcipuus, illico cõscendit cymbam, & mox duos obsides cepit, cumq; eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natando euasere. Interea præfectus classis superuenit, & eos obsides, quos nactus est, in inferiore parte nauis poni iussit, ne & ipsi in mare desili-
rent: deinde monuit regẽ de cõpertis, questus de gestis per obsides, reiiciens causam huius rei in quendã regiũ amanuẽsem: addebatq; in carcerẽ trussisse obsides, ob id quod timerent suis: quia adhuc in terra apud regem agebant, & insuper suam supellectilem repetebat, spondens se quamprimum dimissurum obsides, ubi sui dimitterẽtur. Luere igitur ad regẽ nostri legati, cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadijs: & tota nocte præfectus classis præstolatus est responsum. Postero autem die rex ad litus accessit, stipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis nostri, quos cum suis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum nostris qui permutandi erant conscendunt ad classem. Vbi igitur in conspectu fuere, propius accedere non audebant, hæsitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm suos redemissent: & inter spem & metum positi, totam diem frustra consumpsere, rursus ad litus redeuntes: & quum terram appulissent, nobis conspectis, probris & maledictis nostros incessabãt, identidem mortem ac suppliciũ minitantes. Quare nostri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis molestias transegere. Sequenti tamen luce iterũ rex mittit ad præfectũ internuntios, nuntians se ultro suos ad eum mittere inermes cũ captiuis Christianis, exhortãs plurimũ ut ipse remitteret obsides, quos pene se habebat. Mittit itaque dux noster cymbas suas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenire cymbæ utrinque, & supellex reddebatur nostris, quum senex impatiens moræ sese in mare iecit. Tunc nostri indignati plurimum, & senem capiunt, & alios in mare tridunt. Postridie dux compassus seni, qui famem triduo sustinuerat, eum ad regem misit rogans, ut & ipse remitteret adolescentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remisitq; omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadijs. His uisis rex pudore uictus adolescentes ad præfectum mittit. Post hæc triduo continuo nemine ultro citroque commeante, sed omnibus domi sese continentibus, præfectus tandem decreuit regem rursus his aggredi uerbis: quòd, uidelicet, commercia inter eos futnra essent, si iterum obsides darentur. Quum uero hærerent omnes, nec inuenirẽtur qui
barbaris

barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, Franciscus Choreas eques ^{Franciscus}
 seipsum obtulit id munus obiturum seque regem aditurum interpide cla- ^{Chorea}
 ra uoce professus est. Ita actum est, regem adiuit, ipsumque certiorum fecit
 uenturum Araschoream ad regem, de mutuis mercimonijs tractaturum:
 uerum id haudquaquam fieri posse, nisi rursus obsides dentur: Nam pete-
 bat pro pignore mercatorem quendam locupletissimum, Gugeratum no-
 mine. Tum is mercator respondit, se mox missurum nepotes, quos habe-
 bat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque sequenti die de
 his omnibus præfectus à Francisco certior est factus. Quibus perceptis,
 Araschorea se itineri accinxit, prius obsidibus in potestate habitis. Quum
 ergo terram Araschorea appulisset, & dies iam inclinaretur, uisum est ad
 classem redire, ut ibi noctem tutius agerent. Postridie uero ad regem con-
 tendit Araschorea, nauaturus de commercijs operam, quam Franciscus
 regi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari ius-
 sit, quæ erant illius uiri locupletissimi, cuius superius meminimus: cui etiam
 à rege demandata erat prouincia, ut Araschoream mores regionis sedulo
 doceret. Cœpit itaque Araschorea negotiari, nec mercari poterat, nisi per
 interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, nisi Mauris medijs, qui ^{Maurorum}
 suapte natura inuidi nobis aduersabantur, & iugiter imponebant: non ta- ^{perfidia}
 men eorum impostura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum ne-
 gotiabamur apud eos, nemo nostrum ad classem contenderet: si tamen
 in terram è nostris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, sed redeundi nulla
 dabatur copia. Quod uidens dux classis, credidit fraudem subesse, & uen-
 tis uela facere iussit. Et quum rates iam altum tenerent, conspectæ à no-
 stris, per internuntium, perceleri cymba uectum, reuocatæ sunt ad por-
 tum. Rebus igitur pacatis, Araschorea commercia exercebat cum Barba-
 ris: & adeo res conquievere, ut iam intrepide nostri negotiari quirent. Is
 tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori opposuerat suos, eos repe-
 tebat, nos ferè insensus obseruans. Tum rex alio accersito uiro Turca,
 protinus iubet ut nostra non incuriose curet, aliàsque paret ædes, ut mi-
 tius pacatiùsque nostras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius
 nostra suum effectum sortiebantur: nam uendidimus multa, compluraque
 emimus: & inter nos uiguere spatio duorum mensium mirabilem in mo-
 dum commercia. Rebus itaque nostris nundinatis, it ad regem Arascho-
 rea, & gratias agit quas potest maximas. Inuicem rex multa pollicetur,
 hortaturque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps prosequantur in-
 trepide: nec prius eos missos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit,

super qua re confecta sunt diplomata, hoc est, regiae literae, quae vicem supplebant priuilegi: hae enim ex aere erant ad ipsos: ad regem uero Lusitanum ex auro purissimo. Is est suus mos exarandi diplomata, quae mercatoribus dari solent. Erecta etiam sunt de iussu regis trophaea regia supra domum, ut sic ædium indemnitati consultum foret. Contendit itaque ad classem Araschorea, & literas profert regias, ac obsides reddidit quamprimum, quibus confisi maxima securitate, altissimaque pace fruebamur: iam alter fidebat alteri, & de obsidibus nulla mentio fiebat: uidebamus enim domi agere, adeo amice omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena sulcans, quosdam elephantos ferens eximios, quorum unus ceteris elegantior erat, ac bello assuetus magis, pretijque non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis sunt relata ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in suam gratiam nauim huiusmodi corripere, mercesque inuitis mercatoribus interciperemus: quoniam pretium immodicum pro eo elephanto sponderat, nec tamen consequi cum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciae suae poenas exigeremus. Quæ quum rex multis precibus denarrasset, præfectus illico respondit se regi morem gesturum: uerum intellexisse ratem memoratam esse omni armorum genere communitam, eamque uatissimam, ac cætu uirosum exornatam: capi propterea non posse sine hominum strage. Ideo petebat, ut sibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros misit ad classem nostram, qui rei nauandæ non præessent, sed interessent, & nostrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent testimonium, uel si forte fortuna deditionem facere uoluissent, adducti eius persuasione. Igitur nostri celocem parant, tormentaque fere omne genus expediunt, nec supra septuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem consectabantur, nec tamen assequi poterant. Sequenti tamen die annexi plus solito, post longam accelerem insectationem nauis comprehensa est. Hoc prius amice hortati sunt, ut regi facerent deditionem. Qui ubi hæc audiuerunt, nos ueluti fabellam quampiam narrantes, sua freti multitudine, aspernati sunt: ferebat enim nauis homines supra tercentum. Qui pro responso sagittis nos impetere coeperunt, & supra quam referre queam contemnere. Tunc nostri arma expediunt tormentaque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiscente, mox sese dedidere. Huius rei condito rex certior factus est, qui ad litus magna concomitante caterua profectus est, ut egregium facinus coram uideret:

deret:

deret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem nostram perquam mer-
diocrem, tantā nauim profligare quiuisse: Nam, ut præfecimus, nauis erat
duplo celoce maior, & uirorum in ea bellantium numerus multo frequēti-
or: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noster præfectus & na-
uim & elephantos dedit, omnibus latam uictoriam nobis cōgratulantibus,
& nostra nauis illico classi reddita est.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT, ITEM DE
eius incolis, qualem habeat uestitum ac incessum, deque eo-
rum religione ac republica, qui rex & magistratus, item de
mulierum monstrosa licentia, deque alijs mirandis ritibus, ex
æquo & iniquo, honesto ac inhonesto permixtis.

CAPVT

LXXV.

VRbs itaque Calechut uasta est admodum absque mœnibus: intus plu-
ribus in locis uacat. Domus haud sunt contiguæ, inuicē distantes plu-
rimum. Lapidibus & calce extructæ sunt, interiores ædium partes sculptæ:
pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt suas ædes. Fores prægrandes habet,
miroque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, instar pomerij. Ibi ui-
suntur arbores innumeræ, stagna, & fontes complusculi: nam stagnis liben-
ter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum latantur.
In urbe uero lacus uisuntur complures, quibus immerſi gregarij ac proleta-
rij, omnis que ignobilior uulgus, ter uel quater interdum lauantur. Rex ido-
lorum latriæ est addictus: licet nōnulli crediderint eum Christianum fuisse,
qui minus mores eius calluerūt: nam nos apud regem diuturniores fuimus,
mercimonijs insistentes, quo facillime scire quiuimus, qui ritus eius forent.
Regem appellant Ganfer, cuius aulici & contubernales omnes sunt Mauri, *Ganfer*
qui habilissima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno
inuoluunt. Nudis ambulant pedibus. & aperto capite prodeunt, nisi emine-
ntiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur sericeo, hoc est, uelutato,
eoque longiore, ut retulimus. Terebrant aures, in que eis margaritæ quæque
pretiosissimæ appenduntur. In brachijs aureas armillas gestant. Patritij de-
nudatos enses & clypeos ferunt: at enses in cuspide latiores sunt quàm alibi,
clypei sunt teretes, ijs non dissimiles, quibus apud nos pedites utuntur: pel-
tas appellamus, eosque coloribus nigro & albo distinguunt. Gladiatores
sunt, quàm qui maxime, in alio fere nullo exerciti. Hi sunt qui regis latera
stipant numero frequentiore. Numerosiore oblectantur coniugio: quin-
que aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos coniuges

comprimere uoluit, & id est beneuolentiæ argumentum apud eos maxi-
 mum: Nullus est eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: nata il-
 lorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: quum annum octa-
 uum egerint, nudæ ipsæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incompa-
 rabiles circumferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine
 ferè omnes superant uiros: prehensant ut stuprent eas: quoniam uirgini-
 tas est eis poena: nam nubere non possunt uirgines. Bis in die comedunt
 pane & uino abstinent: carnibus, nec pisce uescuntur: in cibatu habent or-
 rizam, lac, butyrum, saccharum, & arborum fructus: prius cibum non capi-
 unt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, nisi rursus lauentur:
 & is mos est eis pro carimonijs, eum que mire obseruant. Viri & scæminæ
Betelle per urbem incedunt esitantes folium quoddam, cui nomen est betelle: hoc
 igitur inficit ora & dentes colore subruffo: hoc more abstinent tantum ob-
 scuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt uestem in speciem mor-
 titiæ, temperant à folio huiusmodi, ut & dentes præ se ferant moerorem,
 & subruffo colori succedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quamli-
 bet illarum sacerdotes decem assiduò comitantur, easq; comprimunt, & id
Sacerdotum
licentia in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum
 regi dantes, quàm quod eius coniuges à sacerdotibus comprimantur: pro-
 pterea eorum filij nusquam regno succedunt, sed ex sorore nepotes regnum
 capeffunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ,
 aiuntq; id esse argumentum regis excellentiæ: nec aliud hæ mulieres agunt,
 quàm puluerulentam domum scopis uerrere, aquæue aspergere, quocun-
 que rex eat sequuntur: domus aspergitur aqua mixta boum excrementis:
 ædes regiæ tolluntur in altum, inq; eis fontes, quibus immerguntur quum
 corpora abluunt. Quum rex egreditur, carpêto uehitur, id est currus, quem
 bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum sti-
 pant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus complusculi. Patrij
 uero, & eminentiores suæ ditionis, omnes sequuntur, enses denudatos ac
 clypeos teretes gerentes. Sagittarij etiam ac uelites eum præcedunt, itine-
 ra explorantes: habet suos ædituos & admissionales: conopeo, id est tentor-
 io tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & princi-
 pum: & ut aliquando finiam, nullus est in toto orbe apud suos honoratio-
 r: quippe qui instar numinis alicuius reuerētissime colitur: nā ad eum propius
 quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor passus: quum uero aliquid porri-
 gunt, ac si stipē darent elephanto ab ipsis tremebundis, id ramo porrigitur:
 quoniam regem tangere apud eos nefas ducitur. Quum eum alloquuntur,
 id agunt

id agunt demissis capitibus, manu ori apposita: & nemo è patritijs regem adiret inermis, hoc est, sine ense & dypeo. Quum regem uenerantur, capita manibus tangunt, sicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magistratus, parui sunt census, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piscatores, qui si forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritijs, aut effu- se fugiunt, aut si perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant scipione aliquo: patritiorum uero coniuges quum rex uitam cum morte commutat, ipsum comburunt ligno sandalio igni subiecto: uulgares uero & capite cen- si humanantur: barbâ comunt, ratiocinatores sunt maximi, ac scribæ percele- res: scribunt in folijs palmarum stylo ferreo, absque colore uel incausto. Est & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Gufurantes appel- lantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi suapte natura idola colunt, So- lem, uidelicet, & Lunam, uaccasque adorant: & si quis uel fortuito buclam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihilq; eiusmodi uiri esitant quod mori possit: nec pane, nec uino utuntur: & si qui per imprudenciam carnes comederint, hi mox relegantur ut ostiatim uictum quærent per orbē uni- uersum errabundi, uel si claro loco nati forent: uacant plurimum incanta- tionibus diuinationibusq;: albedine incolas urbis Calechut superant: capil- lum exornant plurimum comuntq;: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut nostri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, easdemq; pudicas, illorum mercimonia sunt panni & uniones.

DE NEGOTIATORIBVS ET ITINERE AD ARO-
mata, & Cayro portu Alexandria, qui dicitur Babylonia.

CAPVT LXXVI.

Sunt inibi & alij mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: idola co-
lunt, eorum mercimonia sunt lapides omnifariam prætiosi, uniones, omne genus aurum & argētum: nigriores sunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudī ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: fascinatores sunt maximi, adeo ut uisibiliter dæmones frequentius alloquantur: eorum coniuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus, summeq; Veneris appeten- tes. Ibi etiam sunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rursus Turcæ, Persæ, Assirij ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: exi- mij sunt mercatores, ijdemque locupletissimi, & omnium rerum quæ im- portantur in urbem Calechut emptores, earundemque uenditores. Nam eius urbis hæ sunt potiores, uidelicet, lapides prætiosi, ut sunt Berylli, Sma- ragdi, Chelidonij, Topasij, Sapphyri, Chrysolithi. & id genus plures, Castoreum, id est, muscum, thus, aloë, ac reubarbarum, porcellanæque, necnon

Naremegha

Educatio
nis uis

Vida

necnon gariophyllum, cinamomum, sandalium, lacha, myristica, nux mu-
scata appellatur, & mastix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero &
zinziber ibi nascuntur, myrobalanumq; & casia, hæc regio urbis Calechut
abunde mittit. Hi igitur Mauri sunt præpotētes, & regni illius tenent habes-
nas: nemo est qui illis post regem non pareat. In montibus uero non longe
ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus,
Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet supra trecentas: fato functus
suo comburitur, & cum eo coniuges omnes: ceteri uero quum uitam exue-
rint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exor-
nata illò contendunt, cōcomitantibus parentibus & cognatis omnibus, sub-
sequentibusque choraulis & tibicinibus, applausu immodico ad foueam ue-
niunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circumuehitur foueam ge-
stiens ac tripudijs insistens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad se-
se in ardentem foueam præcipitet. Astant etiam memorati affines, obseruā-
tes factum: quoniam quum sese præcipitem dederit mulier, mox in hūc ol-
las olei & butyri supra corpus mulieris, ut hoc fomēto altus ignis citius com-
burat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis
domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo
sunt cicures & mansueti facti, ut nihil eis desit ad humanitatē præter loque-
lam: nam imperata faciunt, & dominos cognoscunt suos: id enim nos ipsi cō-
speximus in urbe Calechut, ueramq; denarramus historiā: nā aure certior
arbitratur est oculus. Elephantes quibus rex utitur efferantur plurimū, uiriumq;
sunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahūt in terram. Ibi
maria non sulcant nautæ, nisi à mēse Octobri usq; per totū mensem Martij:
& id est illis æstas, reliquum uero tempus est hyems, adeo ut nobiscum con-
trarias uices temporum habeant. Quum uero non nauigant, in sicco naues
tenēt. In mense Nouembri naues Arabum Mechæ soluunt illinc, & in Ara-
biam contendunt, aromatum omni genere onustæ. Vida dicitur eorum por-
tus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandria
portum, & emporium orientalium cantatissimum: eò tamen hæc omnia ab
portu Vida terrestri itinere conuectantur.

De strage Maurorum & Christianorum facta in Calechut.

CAPVT

LXXVII.

QUum itaque diutius immorati illic fuissetus, tribus, uidelicet, mensi-
bus commercijs insistentes, nec nisi duas naues mercibus onerauissetus,
& iam moræ istius nos tæderet plurimum, præfectus nostræ classis mit-
tit ad regem nuntios, qui ei renuntient, iam menses ternos elapsos, quibus
ipse tolerantissime præstolabatur, ut tandem aliquando expediretur: quo-
niam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas or-
neratas

neratas mercimonijs esse, Mauros nihilominus emisse & asportauisse quæcunque libuisset, & uili quidem pretio, se propterea rogare plurimū, ut tandem annuat Portugallensium uotis, patiaturq; eos expediri prout inter regem & Araschoream conuenit iam pridem. Hæc retulit noster nuntius. Iis in hunc ferè modum rex respondit: Se non difficulter passurum, ut Lusitanæ naues expediantur, nec sibi posse persuadere, Mauros furtim mercari: quādoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quā Lusitani expediti forent: si forte sibi imposuere Mauri, se haud agre laturum, quod Lusitani Maurorū onustas naues corripiāt, & sibi uendicent eodem pretio, quo emissent Mauri cūctas merces quas nascētur in nauibus. Itaque decimasexta Decembris, dum Araschorea uacat cōmercijs, essentq; in portu duæ naues nostræ iam onustæ, ecce Maurorum nauis quædam soluit illinc, onusta admodum omni genere aromatum, ferens elefantos terenos. Cuius rei factus certior præfectus noster, mox ratem corripuit: huius erat dominus Maurorum illustrior: is agre ferens factum, it protinus ad regem, questus grauiter de illatis ab Lusitanis. Fit per urbem clamor ingens, confluent ad regem Mauri, qui in nos conspirauerant. Rex igitur fatigatus his querimonijs, annuit ut uir seditiosus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebant nos plura iam exportauisse quā attulissemus in regnū eius, nosq; propterea fures uocitabant & prædones. De consensu igitur regis sumunt Mauri arma, telaq; expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Christianorum uacantes. Iam ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum solis ensibus & pallio protecti uim ingruentem propulsare cœpimus: uerum sufficere illis nostræ uires nequibant: maior erat numerus quā à nobis redigi in ordinem posset. Retulimus igitur pedem: & iam è nostris ceciderant tres uel quatuor, è suis uero septē uel octo. Dum igitur pedem retrahimus, consauciantur è nostris complures: & uix portas ocludere quiuimus, irruente barbarorum incondita turba: tunc a muris propulsare cœpimus hostem: at illi domum expugnant: ea enim ambiebaturo muro, alto quidem haud supra equitis mēsuram: nam nos septē uel octo arcus habebamus, quibus in numeros barbaros cōfecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus solito sæuiunt: murū quo cingebatur domus demoliuntur. Nos uero cōsiliij & opis egētes euasimus ædes, ut ad litus cōtendentes à nostris exciperemur: nam non lōge à litore cymbæ nostræ exitum rei mœstissime præstolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti essent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obsideremur: uerum tormenta lædere hostem nimis distantem nequibant. Itaque inter uitam & mortem ambigui ad litus contendimus sequētibus Mauris: nec prius naues nostras ingredi potuimus q̃ ceciderit

derit Araschorea noster, & è nostris quinquaginta: qui uero euasere, se iacta-
bundo mari nantes credidere ferè xx. non enim naues ad litus accedere
audebant, ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad classē peruenere ferè
mortui, erat filius Araschoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cym-
barum iam fessus, regredi ad litus noluit, quum præsertim dux classis agro-
taret. Igitur hi solum uiginti mortem euasere, reliquis à Mauris male acce-
ptis. Hæc igitur ut sunt relata præfecto classis, ipsum peruasere plurimū, mo-
uereq; ad excandescētiā, quòd, uidelicet, sui adeo male accepti fuissent, ut
uix uiginti è tot uiris superessent. Itaq; iussit naues Maurorum decem, quæ
in portu morabantur corripī, & occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis
igitur nauibus desiderati sunt homines plus quàm sexcenti: delituerant nō
nulli in sentina, ubi etiam merces compertæ sunt complusculæ. Viros truci-
dauius, & omnes merces nobis adiudicauius, & naues omnes combussi-
mus: erant etiam in nauibus elephantī tres, quos occidimus comedimusq;. Se-
quenti uero die propius urbē appulimus, & exoneratis tormentis moenia
demoliti sumus, non sine hominum ingentissima clade. Illatis damnis innu-
meris, & inuicem ipsi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum ni-
hil profecere, in uanum emittentes. Dum sic congregimur, ecce naues duæ
quæ portum quærebant, qui distat à Calechut leucis quinq;: quæ ut nos cō-
spexere, mox effulē fugerunt, ad portum contendentes, ubi septem alia na-
ues ferè in sicco mercimonīa opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerū
operam lusimus, quoniam propius accedere nequibamus, tum quia erant
propē in arido, tum uel maxime ob numerosiore hominū cœtum, qui in
bi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficisci ad urbem Chuchinā,
ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauius.

CAP. LXXVIII.

Soluimus igitur illinc Chuchinam uersus euntes, quæ urbs abest à Cale-
Schut leucis triginta, regnumq; est nulli parens: & inter nauigādum à no-
bis conspectæ sunt naues duæ, quæ, quum uela fecissemus in eas, mox à suis
desertæ sunt. Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti sunt in ter-
ram: nos uero accedentes eos, nullis compertis mercimonijs, præter orizā,
eas comburi iussimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uigesimo/
quarto Decembris, & in ostio cuiusdam fluminis ancoras iecimus: quibus
iactis præfectus noster emisit pauperculum quendam conseruatū, qui spon-
te sua naues nostras fuerat ingressus, ultroq; in Hispaniam proficiscebatur.
Is igitur ad regem contendit, & quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi
explicat. Qui ubi hæc accepit, ut regem decuit, nobis compassus, uicem no-
stram indoluit. Exposuit etiam regi, præfectum nostrum multa adduxisse,
quæ libenter cum mercibus regionis, si complacitum foret regi, commutatu-
rus erat: & ubi merces non placuissent, pecuniam pollicebatur multiplicem.

Ad hæc

Ad hæc respondit rex agre ferre, illatas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret, merces suas aduentumq; eorum grata habere: quandoquidē iam pridem de fama & probitate Portugallensium certior factus fuerat, bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi, cōmutaturi nostra cum suis pro nostro arbitratu. Tunc nūtiū noster infit regi, nos nunquam ex uetere instituto consueuisse prius terram appellere, quā obfides dati fuissent, mitteret propterea ē suis quempiam, ut mox accederent negotiaturi. Tum rex his auditis, actūtū duos patritios obfides dedit, ut confidentius accederent nostri, qui cōmercia exercebant. Hi igitur obfides regio iussu adiuere præfectum classis, sese illi committentes. Præfectus uero ut uicissitudinem rependeret, quatuor aut quinq; ē suis in terram misit, negotiatoremq; & hos commonefecit, ut quā celerius possent expedirent merces suas, inuicem emerent eorum mercimonia pretio aliquando, nōnunq; uero permutatione, prout cōducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud eos is inualuit mos pro lege, ut in mari si quis comederit, is nunquam regem uideat: obfidum adhuc nemo comederat, permutabātur in diem propterea alijs succedentibus tantisper, donec alij comedissent. Igitur illic cōmorati sumus circiter dies xv. naues exonerātes nō longe ab urbe Chuchina, ubi portus est qui dicitur Carnagallo, & ibi cōperimus Christianos, Iudæos, Mauros, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæam quandā de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uisum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Christiani, qui asseuerabāt se profecturos Hierosolymas, & inde Romam, quod profecto perquā gratū præfecto nostro fuit. Dum itaq; naues nostræ exonerantur, ecce ingens classis regis Calechut in mari apparuit, naues supra xxv. trahens. Huius cettior factus rex, illico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine suo uim hominū maximam ad classē profligandā offerat. Huic præfectus respondit, se regi agere gratias, nec per id tempus opis suæ egere, se satisfacturum aduentanti classi, ostensurumq; illis eorum fuitiles conatus: & reuera credidit haudquaquā sibi opus fore alieno auxilio, quoniam iam pridem expertus fuerat eorum uires: & ipsi non accedebant, sed altum tenentes à classe nostra una leuca aberāt: nihilominus præfectus uela explicare iussit, ab portu soluēs, & obfides secum ferens, dimissis in terra ē nostris septem, & pleno gradu contendit in classē barbarorum, ratus non difficulter se subacturum Barbaros. Verum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit felices, ut in hostes contenderet. Postera uero die quæ fuit decima Ianuarij, M. D. I. propius alter alteri accessit adeo, ut congredi cōmode potuissemus. Dum igitur utrinq; naues se prælio expediūt, præfectus recēfens suos, uidit nauim Sancini Tonari abesse, propterea satius censuit, si per id tempus temperauisset à pugna. Decreuit igitur in patriam redire suam, fauētibus uētis: nos tamen usquequaq; per diem totam classis Calechut cōfectata est: quum

h

uero

1501

uero aduersperauisset, mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus, dimissis septem è nostris, & duos nobiscum ferētes obfides: quos cepit præfectus enixe rogare, ut se tēpori accommodarent, nec desperarēt, uerū cibū quēpiā caperēt, ut suæ uitæ consultum irent: nam triduo iam famem sustinuerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederūt non sine mœstitia, nos uero uersus Lusitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico nostro.

CAP. LXXIX.

ITaq̃ die xv. Ianuarij ad quoddā appulimus regnū, quod Chanonam appellant de Gasseres, quodq̃ à Calechut parum abest, & eiusdem sunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiusmodi nauigamus, rex ad nos amice nūtiū mittit, qui referat se ægre tulisse, quod eò prius non concesserint, q̃ aliò iuissent: uerū eos hortari plurimū, ut si merces nō habeāt quæ uoto suo faciant satis, se uberrime daturū protinus. Ad hæc præfectus respondit, oneratas iam esse naues, nec alterius egere nisi cinamomi bacharis centum, quæ sunt cccc. cantara, id est uasis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducē cinamomū mittit diligentissime fidenterq̃: pro eo dedit præfectus pecuniā signatā cruce, cruciferos appellant. Post hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequētantibus: uerū nullus supererat ulteriori merci locus, onustæ erāt admodū naues. Rex uero ratus nos nō habere pecunias, rursus ad nos mittit, qui renūtient regē sponte daturū mercimonia absq̃ pecunijs, soluerēt modo quū rediissent: nec ob hoc desineremus cōmercia nostra absoluerē, quoniā audiuerat regē Calechut bona nostra deprædatū fuisse, publicatis nostris mercimonijs, ac illata hominū Christiani nominis strage nō mediocri: addebat etiam compertum habuisse iam pridem inconcussam esse Portugallensium fidem, se propterea esse propē addictum nobis. Huic itaq̃ regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignæ correspōdens noster præfectus, ut erat uir acerrimi ingenij, non uulgares retulit gratias: & eas se relaturum quandoq̃ ingenue professus est, & introducto nūtio uim pecuniarū maximā, quæ superfuerat, ostendit: & rursus quærēti regi an alicuius egeret respōdit nullius, nisi uiri cuiuspiā, quem secum in patriam ducat, qui rerum Portugallensium testimoniū locuples aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patriciū quendam misit, qui nobiscū iret in patriā: nō prius tamē illinc soluimus, q̃ de obsidibus regi Chuchini scriberemus, certiorē faciētes regē, nos ire in Lusitaniā, & obfides fore apud se sua causa in prætio, & fauētibus superis redituros quamprimum, & nostros insuper suæ altitudini cōmendabamus: dedit etiam præfectus noster negotiatori literas: quibus hortabatur uirum & socios ut bono essent animo, & negotiarētur tantisper, donec redirent, futurū sibi decus ingens, quod inibi Christianū nomen exornent, quū apud immortalē deum, tum etiā apud principē nostrum & reliquos contemporaneos omneis. Itaq̃ apud hunc regē diem unum dūtaxat consumpsimus.

Illinc

Illinc soluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uersus Melindæ regnum: ultima Ianuarij luce sinum traiecimus Melindæ, & ibi nauim comperimus Combaix ex Melindæ regno, ueniebat onusta mercibus complusculis, hanc cepimus, arbitrati esse Mechæ regni aut Maurorum: ferebat enim supra terræ uiros sexus utriusq: ubi uero apparuit eam esse regni Gambræ, mox dimissa est, passa iacturâ nullam, pilotum solum accepimus ab eis, & demû iter nostrum persequuti sumus.

De naufragio sinus Melindæ,

CAPVT LXXX.

De duodecima Februarij sub noctem piloti omnes, id est, itineris duces & reliqui, qui chartam nauigationis optime callent, terram applicuerunt. Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingentis nauis, ultro se obtulit itineris præuiû, & explicatis uelis, ipse rates omneis præibat: & ecce nocte in tempesta mare sæuit undabundum admodum, classem actutum cõturbat, modo huc modo illuc impellens: & tandem Sancini nauim impulit in siccû, cœpit protinus cõflagrare, ubi ignis emicuit: mox certiores huius inauspicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiso igne, iussit præfectus classis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricosa, quum luna pernox minime esset, uenti etiam magis inualecebant, adeò ut uix tempestatem ferre possemus, non audebat propterea classi propius accedere, ne & aliæ naues igne corripenterentur. Misit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipsos homines uendicaret ab incendio, uerum nauis iam dehiscibat, conflagrabatq; ut nullus spei locus superesset: ardebat enim tanto incendio, ut propè naues alias ignis corripere. His uisis uela deferentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis cõbustæ iacturam fecimus, saluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arsit, & ea erat ducetorum doliorum capax: & in hoc submersu & conflagratione nihil prorsus seruatum est: uiri enim solis tunicis interioribus induti incendium euasere. Illinc itaque soluentes, prætermisso regno Melindæ, quoniam eò concedere minime licuit, uersus Monachix prouinciam iter direximus, & inde ligna & aquam sumpsimus, reductis in terram nauibus, ne à fremente salo submergerentur: nam plenæ rimarum erant undequaque perfluentes. Tunc præfectus classis misit Sancinum quæsitum celocem quampiam, necnon pilotum, quo præuiò insulam Zaphalæ exploraremus. Interea nos naues faciebamus: inde soluentes, petere instituimus locum quædam piscosum, ubi pisces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piscati sumus, & quum multum piscium consequuti essemus, illinc abeuntes in atrocissimam tempestatem rursum incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum sic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è nostris correpta est à sæuiente salo.

aliàs, sanctus
Tanarus

Quot naues redierint in Lusitaniam.

CAP. LXXXI.

ITaq post tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omniũ
 iacturam, ac intertrimenta, die paschæ Sancti pneumatis caput bonæ spei
 appulimus. Id enim promontoriũ, quod Pomponius frontẽ Africæ appel-
 lat, ubi Africa se cuneat, & fastigiatur admodum. Inde uero uetis prosperis
 ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridĩ deuenimus, regnum Te-
 senice dicitur. Ibi itaq nacti sumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Lusitani-
 e miserat gratia explorandi orbis, ut est uir ad magna quæq altus &
 educatus. Illic etiam cõperimus nauim quandã, quæ sauiente fieto à nostro
 conspectu euauuerat, è regione ostij sinus Mechæ: nam in urbe quadã com-
 morati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominũ partem reliquerat: redi-
 batenim nauis, uiros septem tantummodo ferens, eosq agrotantes, utpote
 qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebant
 in nauĩ, ut assolet, collectam. Tandem aliquãdo appulimus Vlisbonam so-
 lum patrium, ferè ultima Iulij. Postridie uero superuenit ea nauis, quæ eua-
 nuerat dum rediremus, necnon & sanctus Tonarus cum celoce quã fabrica-
 tus fuerat in insula Zaphale: & is nobis referebat eam insulam esse perq an-
 gustam in ostio cuiusdam sinus à Mauris cultam, & ibi montes esse, ubi au-
 rifodinæ sunt quamplurimæ: addebat etiam eò cõplusculos alios cõtendere
 emēdi auri gratia permutatione rerum multarũ. Et id tempus quo Sanctus
 illuc cõcessit, cõperit ibi quãplures Maurorũ naues, cepitq inibi Maurũ, qui
 apud eum tantisper obsidis officio fungeretur, donec Christianus quidam
 redisset, quem ipse in Arabiam causa explorandæ regionis destinauerat.
 Quum autẽ nusquã cõparuisset, uela uetis dedit, secum ducens Maurum, &
 tandem in patriã diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus,
 Vlisbonam è tanta classe sex dũtaxat naues redisse, reliquis pessundatis cũ
 hominũ strage, necnon mercium infinita iactura.

De pondere & moneta eorum.

CAP. LXXXII.

Postquã in superioribus meminimus mercĩũ ferè omne genus, superest
 nunc, ut nonnihil de pretio & pondere earum in mediũ afferatur. Igitur
 in urbe Calechut bacchar nucum muscatarũ, id est mēsuræ genus cõtinens
 cantaros quatuor, non pluris uēditur q̃ pro ccccl. fauis: & Fauis xx. ducatum,
 id est, nummũ aureũ efficiunt. Item cinamomi baccar cccxc. fauis. Item fara-
 cula aridi zinziberis, id est xx. baccari pars, fauis sex. Item faracula zinziberis
 faccaro conditi fauis xxviiij. Item baccar taminindi fa. xxx. Item ba. piperis
 procerioris fa. cccc. Item ba. zerombeci fa. xl. Item ba. myrobalani fa. dlx.
 Item ba. zedouariæ fa. xxx. Item ba. sandali rubri fa. lxxx. Item ba. lachæ
 fa. cclx. Item ba. sandasij fa. clx. Item ba. mastice fa. ccccxxx. Item fa. confo-
 ræ fa. clx. Item ba. piperis fa. cccclx. Item fa. thuris fa. v. Item fa. belzuini fa. vi.
 Item fa. ligni aloë fa. cccc. Item fa. cassiæ fa. ij. Item fa. reubarbari fa. cccc. Item
 ba. garior

ba. gariophylli fa. dc. Item fa. opij fa. cccc. Item ba. sandali albi, fa. dcc. Itē mittricale ambra, quod uncia sex cum quarta efficiunt mittricale unū ambra. Itē ba. unum xx. farazolæ efficiunt, farazolam uero xliij. aratollæ & tertia pars unius efficiūt Portugallensiū, quoniam Venetj xxiiij. aratollæ, libra efficiunt xxij. & secundū partem. Ad summam igitur nummus aureus non pluris ualeat q̃ xx. fauis. Post hæc dicendū est de pretijs rerum, quas domo attulimus, uidelicet, quanti uendantur in urbe Calechut. Item fa. æris fa. xlv. Item fa. coralli albi, fa. mille. Item fa. plumbi fa. xviij. Itē fa. coralli obliqui fa. dcc. Item fa. argenti fa. xx. Item fa. coralli nothi fa. ccc. Item fa. aluminis fa. *xx. Item *aliās, liij* almenum unum, quod est pondus excedens mensurā Portugallensiū, aratis duobus & medio, quod efficiet libras tres uel circa, more Veneto, & hoc pondere uendunt crocum, fauis, uidelicet lxxx.

De regionibus, unde comportantur aromata.

CAPVT LXXXIII.

Non absolum igitur crediderim, si eorum locorū nōnihil meminerim, unde afferuntur aromata fere omnium generum. Piper itaque aduehitur ē turri quadam quæ est ultra Calechut, secus litus ad leucas ferē l. Cinnamonū mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur, ea est ultra Calechut itinere leucarum cclx. Gariophyllū fert Meluza regio, quæ abest à Calechut ad leucas duodecim more Lusitano, in loco qui dicitur Cananor. Nuces uero muscatae, & mastix afferuntur ex Meluza quæ abest à Calechut leucis d ccl. Castoreum, hoc est, muscatum, uenit ē prouincia quadā quæ dicitur Pego, distāte à Calechut leucis d. Vniones uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis dcc. Spicus nardus, & myrobalanū aduehūtur ex Columbaia prouincia citra Calechut leucis dc. Cassiam in surculis mittit urbs ipsa Calechut. Mittūt uero sua thura Sabæi citra Calechut leucis dccc. Mirram Fartica regio citra Calechut dcc. Lignū autem aloë, & reubarbarū, camphoram, & calingā mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomū maius Canona mittit oppidū Calechut, lōge ab eo leucis duodecim. Piper longū in Same inuenitur. Benzui, & zan ultra Calechut leucis d cc. Tamirindū, & Zedouariam mittit urbs Calechut. Lacham mittit oppidū dictum Samoterra, ultra Calechut leucis d.

Brasille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis d. Opium fert

plaga Adde citra Calechut dcc. Satis igitur ac super

dictū sit de pōderibus, & rerū pretio, necnō

de locis unde hæc aduehuntur.

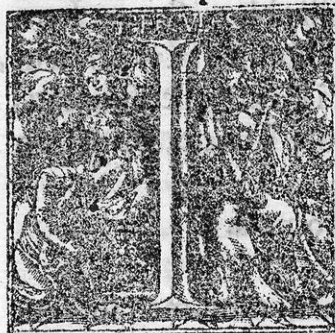
h ;

NAVIGATIO CHRISTO

PHORI COLUMBI, QVA MVLTAS REGIONES HA

tenus orbi incognitas inuenit, inuentasq̃ Hi
spaniæ rex coli iussit & frequentari.

Quomodo rex Hispaniarum dedit liburnicas duas Christo/
phoro Columbo. CAP. LXXXIIII.

ITaque Christophorus natione Italicus, patria Genuësis, gente Columba, uir erat procera statura, colore ad rubedinē inclinato, facie oblōga. Is quum diutius in regia regis Hispaniarum inuictissimi diuersatus fuisset, animum induxit, ut hactenus inac-
cessas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petijt propterea rursus & iterū instantissime à rege memorato, ut uoto suo tam pio non deesset, futurū sibi & toti Hispaniæ decus prædarum adseuerabat, si sua opera & impensa nouas inaccessasq̃ regiones nactus esset: & ad id opus nauigādi ultro se of-
ferebat, nam pollicebatur plures posse nancisci in occidente insulas, quæ ad usum, imò ad delicias mortaliū minime forent ineptæ, & in primis in eis insu-
lis, quæ conterminæ sunt Indiæ, inueniri posse arbitrabaſſet baccas, id est, unio-
nes, lapidesq̃ pretiosos fore omne genus, necnon aromata omnisfarum, au-
riq̃ plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidē derisere, utpote cor-
gitantem inania, & penſi nullius, uertebaturq̃ hic sermo propè in fabellam.
Tandem peractis annis viij. insitēte adhuc Columbo, cœpit rex his sermo-
nibus aures præstare attētioreſ, decreuitq̃ post multa experiri uiri ingeniū,
propterea in effectum huius celebris instituti, iussit liburnicam unam, & ce-
lores duas omni genere annonæ armamētorumq̃ cōmuniri: quibus expedi-
tis, prima Septembris luce M. CCCCXCII. soluit ab Hispanis litoribus,
& diu optatum iter aggressus est.

De insulis compertis à Columbo uiro acerrimo.

CAPVT LXXXV.

Canarie **I**Taq̃ soluit à Gadibus iter faciens uersus insulas Fortunatas, quas nūc Hi-
Fortunate spani appellant Canarias, ob id quod canibus maxime abundet: antiqui
uero Fortunatas dicebant. Hæ enim absunt à Gadibus miliaribus MCC.
prout ipsi computāt suas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortuna-
tas propterea eas dixere ob aëris miram temperiem, cœliq̃ clementiam, sunt
in climate per Syenem uersus meridiem: eas incolunt ferinæ gentes, quibus
nulla est religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedūt
usquequaque: cō Columbus concessit aquæ nōnihil sumpturus, ut uel inibi
socij prius parumper conquiescerent, quàm atrocioribus assuescerent labori-
bus

ribus: nam qui fulcant maria incomperta, his necesse est prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies xxxiij. totidemq; noctes nauigans uersus occidentem, nihil telluris unquam apparuit: tandem è specula quispiam insulas quasdam conspiciat: propius accedentes uidere insulas sex, quarum duæ erant uastissimæ, eisq; nomina indidit, alteram Hispanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis insulis.

CAPVT LXXXVI.

Ioannam non satis compertū habuere utrum esset insula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuerunt innumeros auium cōcentus, & in primis lusciniarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Inibi etiā conspexere limpidissima flumina, eademq; ad potādum suauissima, portus magnos celebresq;. Et quū uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ litora, nusquam tamen ad calcem peruenere. Quum igitur progressi fuissent ferè milliaria dccc. & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaque nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana: & quū summe appeterent terrā explorare quæ ad Aquilonē uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima inscopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret: uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuerunt ferè moribundos. Quum terram appuissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, nō aliter quàm si fugacem leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequuntur fugientium, & mulierē quandā corripuerunt, quam quū ad naues reduxissent, uino & obsonijs prope distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delitias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ.

CAP. LXXXVII.

Quamprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultuq; insolito uestita decentissime, alij hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatimq; ad litus concurrunt, rati genus esse diuinum: nam desiliabant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisq; uitreis permutabant, pro minima quaq; re etiā despicabili aurum dabant, exempli gratia, si quis dedisset frustum speculi cōfracti, protinus aurum consequabatur. Contracta igitur amicitia, uigentibusq; commercijs, nostri cœpere diligētius eorum uitam & mores explorare, comperereq; protinus eos regē habere: propterea petētes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: quum uero aduersperauisset, edito signo de more salutāda uirginis, nostri genua plicabant, quos amulabatur

h 4 barbari,

Barbari itidem agentes: ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenerabatur, eam & ipsi condito colebant: hi etiâ ubi uidere nauim pessundatâ, certatim confluebant cum cymbis suis aduehentes nostros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiusmodi appellât canoas: quæ ex sola caua arbore factas, nō quidē ferro, sed cote præacuta excauât: habēt etiâ longiores naues, id est, liburnicas, octuaginta remorū capaces. Ferro carēt omni, propterea nostri admirabantur, quonam modo quirent domos cōstruere, quas conspiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta faberime: uerum cote, ut diximus, pro ferro utuntur. Acceperūt etiâ referentibus amicis, nō longe ab ea insula esse quosdā populos, qui carnibus uescebantur humanis. Idcirco ubi nos uidere, crediderūt Antropophagos esse, ideo effusissime fugerūt, Canibalos appellât ferinos populos, qui in cibatu homines habeāt gratissimos. Hos nostri preterierant, eos ad meridiē relinquētes.

De Canibalorum moribus.

CAP. LXXXVIII.

Igitur hi populi inuestissime conquerebantur nobis de efferatis illorū moribus, nam aiebant eos in se non aliter sauire, quàm tigrim uel leonē quēpiam in mansuefacta animalia: horresco referens. Impuberes, si qui corripuntur, exectis testibus, saginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis uescantur. Puberes uero mox cōtrucidant, quibus exenteratis, ilia comedunt recentia, membrorumq; partes extremas, cætera salunt, adseruātq; ut nos insitia & farcimina omnis generis: nam insitia fiunt ex sanguine aprino uel bubulo, aut ex carnibus tessellatim concisis, aliq; apexabo appellant, haud dubie est genus farciminis. Mulieribus haud uescuntur, uerum eas ad prolem, ueluti nos gallinas ad oua seruant: siqua est anus, ea mancipij uicē gerit. Propterea hæc insulæ, quas iam subegimus, ubi audiunt aduentare hos efferationes immanesq; populos, actutum dant terga, licet sagittis utantur, non sunt tamen tantarum uirium, ut cōpescere eos queant, nam pauci complures fundunt, ut puta centum decem profligant Canibali, nusquam cominus cōgrediuntur, fuga tantum sibi cōsulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quos deos colant alios, q̃s solem & lunam, cælumq;. Mores uero aliarum insularū idcirco non referimus, quoniam ob angustiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

De moribus illorū qui Hispaniā insulā colunt.

CAP. LXXXIX.

Huius insulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibusdā, quæ sunt (si magnitudinem formamq; spectes) instar napi, saporem habēt, quē molles recentesq; castaneæ, ages uocant: aurū apud eos est in pretio, id enim auribus appensum ferunt: suis non emigrāt finibus, nec ut aliq; ultro citroq; comeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari signis, ubi eruerent aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiusdam, quod ex editissimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligūt, funduntq; in frustra,

in frustra, & demum in bracteas, id est, laminas. Verum ubi nos eramus non nascitur aliunde aduehitur, ut circūuecti insulam re ipsa cognouimus: quoniam postquam illinc soluimus, deuenimus ad quoddam flumen, quo profecti sumus sumendæ aquæ gratia, & ibi auríferas conspeximus harenas, ibi quadrupedia, non nisi cuniculos uidimus: serpentes uero immensæ uastitatis, numerosioresque, quos fert insula, sed innoxios conspeximus: necnon syluestres turtures, anates nostris proceriores, anseresque coloribus candidiores, uerum capite tantum rubeo erant: ibi & psitaci complutes, alij coloris præsini, fului alij, alij uero Indis non absimiles, id est, torque miniato. Tulere ex his igitur sexaginta uersicolores, cōiecturamque ex his alitibus fecimus non longe Indiam abesse: uerum huic sententiæ non adstipulabatur sphaeræ ratio, & in primis philosophus in illo de cœlo & mûdo, Senecaque, & alij cōplustuli cosmographiæ haud expertes, qui adseuerant Hispanias non multum ab India abesse, maritimo præsertim itinere. Hæc igitur insula suapte natura gignit mariticem, aloë, & alia his non dissimilia. & in primis grana quædam rubea, quæ pipere sunt acriora: cynamomūque, & zinziber nostri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ insulæ dimisit.

CAPVT. XC.

Igitur Columbus de compertis terris satis ac super lætus, utpote qui uidebatur nouum comperisse mundum. Quum uero primum uer iam appeteret, decreuit patriam repetere suam, dimissis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter sciscitari & explorare deberent locorum situs, ac regionis mores, frugumque ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guanacranillo, cum quo iniit fœdus maximum, commendauitque illi suos arctissime, adeo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miseratus conditionem remanentium. Tandem Columbus iussit uela uentis dare Hispaniam uersus, secum ducens ex insulanis uiros decem, non alia magis de causa, quam ut eorum linguam aliquando discerent, quoniam id consequi haud difficulter poterant: nam caracteribus nostris suum idioma scribi probè potest: cœlum appellant Turci domum boa: aurum cauni: uirum probum toyno: nihil, maxani dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos nostra proferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare: CAP. XCI.

Rex itaque & regina Hispaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò super uota, quam ut almam Christi fidem indies augerent, auctamque colerent, & cultam summopere ueneraretur: propterea id eximie obseruabant, ut hæc gentes quæ hactenus nomen Christianum ignorauerant, tandem aliquando ope & industria sua, scirent unam esse Christi fidem, extra quam nulla est salus, nec redemptio. Inque huius rei specimen decreuerunt summis honoribus Columbum prosequi, nihilque prætermittere, quod ad cultum & decus eius spectaret.

Igitur

Igitur uultu sereno eum excipiunt, cōdecorantq̃ innumeris titulis: & quod apud Hispanos eximius ducitur honos, cōfessum ipsum recipiūt: uolueretq̃ ut deinceps non Columbus, sed Admirans oceanū appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirantis sermonibus, sperabat propediem fidem nostrā magna incrementa habituram, si hæ insulæ ad fidem reducerentur: in commercijs uero & alijs mortalium emolumentis, quibus plerūque omnes inhiant, nullam propè spem collocauerat. Itaque serenissimi reges iubēt ut protinus Liburnicæ xviij. expellantur, quæ arcem in prora habeant, id est speculam, unde minus speculantur: celoces uero duodecim absque specula, inq̃ eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabrosq̃ lignarios, id est, carpentarios, artificesq̃ fere omnium generum ære annuo conduxit, qui classē sequerentur: equites etiā quosdā centuriavit, ut nihil classi deesset, quod ad ualidam expeditionem spectaret. Columbus uero sues & boues sexus utriusque in classē introduxit, triticūq̃ & ordeū, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitā in nauī diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret semina: tulit etiā arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haudquāq̃ arbores uisuntur: nam præter pinum & palmas nullas habēt arbores nobis cognitæ, & hæ mira ubertate crescunt, adolescuntq̃ in tantam altitudinem, ut non facile referri possit ob maximam foli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles, uerum nobis incompti, aiuntq̃ sub sole feraciorē tellurem minime esse. Instituit etiā noster Columbus secū ferre instrumenta omnis generis ferrea, quæ cōducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent suorū tutissima receptacula, multiq̃ insuper regis clientes, contubernalesq̃ ultronei se obtulerunt huius nauigationis socios, desiderio comparandæ gloriæ, prouocati gestis Columbus præclaris. Igitur prima Septembris soluere ex Cades uentis prospere flantibus, & prima Octobris applicuere insulam Canariam, eam, inquam, quæ Fericta dicitur. Quarta uero Octobris uela facere uersus meridiem, nihilq̃ comperti de eorum nauigatione usque ad hyemale æquinoctiū habuimus. At uigesimo tertio Martij, rege ac regina discumbentibus, mox affuit ueridarius quidā, qui renūtiavit celoces duodecim applicuisse Cades: successum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M. D. II. germanus frater alticis primogeniti regis missus ab Admirante ad regem peruenit, cunctaq̃ retulit quæ in sequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuuit Canibalorum insulas,

CAPVT

XCII.

ITaque prima Octobris Admirans Columbus soluit à Canarijs flante Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uersus adnauigauit xxi. diebus priusquam

priusquam tellurem cōspexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum
 insulas sæpe dictas, & primo conspectu uidere nostri insulam uastissimam,
 adeo arboribus condensam, ut uix discerni posset, utrum sylua foret uel ne:
 & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi
 cognouere incultā esse, minime uisum est illic gradum sistere, sed ultra pro-
 gressi sunt. In his igitur uiginti & uno diebus sua sententia sulcarunt maria
 per leucas fere mille trecētas & uiginti. Nam per id tēpus Aquilonem uen-
 tum prosperum semper habuerant: deinde soluentes ab dicta insula, breui
 peruenere ad aliam insulam omni genere arborum refertissimam, quæ in-
 narrabilem suauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in
 terram descendentes, nihil animatum ibi cōspexere, præter lacertas inauditæ
 magnitudinis: eam Crucem appellarūt, primoq; loco de cultis post insulas *Crucis insula*
 Canarias conspecta est: & hæc erat Canibalorum insula, ut re ipsa demum *rium mores*
 cognouere, id adfirmantibus interpretibus Hispanæ insulæ, quos secū du-
 cebāt. Circūuecti itaq; insulā, casas humiles complusculas cōpererunt: nam
 uicam degunt xx. uel ad summam xxx. domus simul continenterq; dispo-
 sitæ in orbem ambientes plateam quādam, cuius diameter erat orbicularis:
 domus erant lignæ amphitheatri instar. Hunc morē construendī ædes ser-
 uant, erigunt complures eminentissimas arbores in orbem, inq; eis trabes fi-
 gunt, quibus arbores inhærēt, sitq; ut his fulcimentis minime ruāt. Imbrices
 uero, quum domum cooperiunt, ita constituūt, ut formam tentoriū efficiāt,
 surgitq; in modum pyramidis, id est, in acutum. Demum has sic dispositas
 arbores intexunt palmarum folijs, & quarundam aliarum arborum, ut &
 uentos & imbres tutius arceāt: introrsus uero trabes texunt funibus bombi-
 cinis, & radice quadam sparto minime absimili: cubilia habent eminentissi-
 ma, quæ foeno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara
 collocant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas
 duo angues immense uastitatis sustentabant, eas credimus esse eorum ido-
 la: uerum compertum habuimus statuas huiusmodi solū ornatus causa ere-
 ctas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantūmodo adorant. Eo igitur ubi
 nostri applicuere, mox uiri & mulieres effuse fugerunt, deferentes eorum do-
 mos: ubi uincti erant impuberes complusculi, quos ad saginam adseruabāt:
 necnon anus complures, quæ mæcipiorum obibant officia, protinus ad nos
 contenderūt. At nostri ingressi eorum domos, animaduenterūt illic uasa esse
 fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in quibus elixabāt carnes
 humanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autē ueribus
 impositas torrebant, selectis ossibus, & brachijs humanis, quibus pro ferro
 utebātur, ut sagittis adfigerēt suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam
 ibi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluēte, hoc erat
 trahi infixum, Hæc insula quatuor ingentissimis irrigatur fluminibus, Gua-
 dalupeam

Guadalupes

dalupeam appellauimus, quoniā non est ab similis monti illi sanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hispani uocitant, incolæ uero Grachanam: fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores, nec alis similes, nam alas habent uersis colores, cætera rubei: tantaq; psitacorum apud eos copia, ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta, eos tamen saginant, quos habet in cibatu gratissimos: mulieres uero quæ cōfugerāt ad nostros, Admirrās nostro ritu exornari iussit, & complusculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent: quoniam hæc probe nouerant quò fugissent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ sunt: quo factū est, ut mox Canibali ad nostros accurrerint pellekti muneribus, quibus donatæ mulieres fuerāt, autumātes itidē consequi posse. Vbi uero coram fuere, siue timore, siue scelerū consciētia, mutuo sese respiciētes, illico terga dedere, proxima petentes nemora: at nostri qui inerrabant in sulæ explorabūdi, cymbas eorū omnes cōfregere. Et illinc soluētes adiuere socios suos, quos dimiserant in Hispana insula primo itinere: & dum eunt utrinq;, complures præteriere insulas: ab ea parte uero, quæ respicit Aquilonē, apparuit insula, cuius inquilini nostros interpretes, quos ab insula Hispana duxerat Admirrans, intelligebāt, necnō eos quos uēdicaueramus à sæuitia Canibolorū, dicebāt uocari Matiniam, adfirmantes eam cultā esse à solis scēminis, quæ statis anni temporibus coibant cum Canibalis, ut solebāt olim Amazones: prolem partiebantur, mares dabant parentibus, scēminas uero fouebant ipsæ: aiunt etiam has scēminas specus habere altissimos, quò se recipiunt ubi extra stata tempora quispiam eò concesserit, & ibi se tutātur sagittis propulantes hostem, si forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea nostri per id tēpus propius accedere nequiuerūt, præternauigantes in sulā ad milliaria fere quinquaginta. Inuenimus aliā insulam, quam interpretes aiebant esse apprimè cultam, habitatoribusq; frequentissimā, & inter alia habere innumeras fruges, & propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent præaltos, eam montē appellauimus Ferratum: at nostri interpretes, & hi quos adseruaueramus ab atrocitate Canibolorū, adfirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera supra mille milliaria, ut carnibus uescātur humanis. Postridie illius diei nacli sumus aliā insulam, quæ quoniā erat obrotunda, Admirrans eam nuncupauit sanctā Mariam rotundam. Supra istam comperimus aliā, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra istarum stationē fecimus. Perendie uero aliā inuenimus, quam aiebant longitudine esse milliariū cl. à parte, uidelicet, occidentali in oriētale latus: referebant mira de ea interpretes, quòd uidelicet, foret summe ferax, & pulcherrima, hanc postremo appellarunt sanctam Mariam antiquam. Post eam cōperit fere innumerabiles insulas, uerū longe à prædicta, milliaria propè cccc. Interq; eas quadā cæteris præstabat magnitudine, quæ dicebatur ab incolis

Ay Ay:

masculis

Ay Ay, nostri uero nuncuparūt Sanctam crucem: eo appulimus, ut aquam hauriremus: at Admirans emisit triginta uiros, qui explorarent diligenter insulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidē scēminis inuenerūt, quæ mulieres uisus nostris, complicatis manibus eleuatisq; auxiliū petere uidebātur: quibus liberatis, uiri in nemora dilapsi sunt. Biduo itaq; illic agēs Admirans, triginta uiros in insidijs collocauit, qui corripere Canibalos, si qui apparuisent. Qui uero stabant in litore, uiderunt cymbam, raneam ipsi appellāt, homines octo, & totidem mulieres uehementem. Vbi igitur Admirans classicum cecinit, unā omnes ruunt in Barbaros, qui strenue sagittis pulsare nostros conabantur, nec prius quiuere se clypeis tegere, quam Hispanus à scēminis sagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus est. Hispani tamen ubi comperere sagittas ueneno illitas esse, decreuerunt propius manus cōserere, & uirum in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorū nauim pessum dedere. Præminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat secum torui aspectus atrocisq; qui facie non regem sed prædonem, aut furem quempiā scēuissimū præsentabat Submersa itaq; nauis, non desinebant nando nostros onerare sagittis, eleuatis tantum supra aquam brachijs, quæ res uisa est monstrifica. Dum itaq; nantāt sagittantq; ad saxum quoddam deueniunt, ubi tandem à nostris sunt expugnati, occisis nonnullis, & regulo grauatim saucio uulnere duplici: hos ad Admirantem trahunt reluctantes, qui conspectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nusquā exuerunt, spumas efferuescentes non aliter quā leo ubi in casses deuenit tunc rugitus edit maiores atrocioresq; scēuitq; magis: adeoq; efferebātur, ut nullus esset inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progressus itaq; Admirans Affrico flante aliquando, nōnunquam spirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uastitatem, ubi propē innumerae erant insulae multijugæq;: nam aliqua frequentioribus obumbrabātur nemoribus, alia uero summa apricitate amoenitatē non mediocrē præ se ferebant, nonnullæ autem squalebant saxis, humo ieiuna aridaq; & præuistis implicitæ montibus: alia etiam intra cautes colorem coccineum continebant, alia uiolaceum, albicantem alia: perinde ut multi rati fuerint eas esse minas gemmarum, aut loca metallorum corruscantibus plurifariam coloribus. Eo itaq; non concessere scēuiente pelago, nam uerebantur ob scopulorū frequentiam, ne naues collisæ saxis, dehiscerent protinus submergerenturq; in aliud tempus rem differentes. Nequiuerunt etiam insulas percensere, ob eorū implicitam frequentiam: tamen nonnullæ celoces, quæ altiore fundo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius accessere, & supra xlyñ. insulas numerarunt, locumq; Arcipelagus nuncuparunt ob insularū frequentiam. Dum itaq; relictis insulis in altū prouehūt, in medio ferē itinere aliam nacti sunt insulā, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorum qui atrocissimas Canibalorum

Chiasichius

nibalorum manus euaserant: hi nobis retulere insulam cultā esse eximie, cultoresq; mitiores, & usquequaque Canibalis infensos: inq; ea nemora complura, quæ apros fouent ingentissimos: hi naues non habent, quibus sulcare possint maria, & Canibalos adire: uerum ubi Canibali eò contenderint, congregiuntur atrociter, propulsantq; eos: quos si ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in frustra minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non uescuntur carnibus. Hæc nobis referebāt nostri interpretes, quos ex Hispana insula adduxeramus. At nostri parum illic immorati, præteriere insulam, nisi quod ab ea parte quæ occidentē respicit in terram descenderūt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchramq; domum inuenerūt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore desertas, ibiq; nulla erant habitantium recentia uestigia: causam propterea ignorabāt, quæ desertæ forent, ni forte habeant illarum habitationū stera tempora, dum candens sydus feruet nimium, abeūt in mitiora loca, reuersuri quū cōducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorum litora deserunt tantisper donec abeunt, utcunq; fuerit insula: unicum habet regem, cui perquam reuerenter adstant, obediuntq; mirum in modum, Chiasichium appellanteorū regem: latus huius insulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorū milliariū patet: ea nocte duæ feminae, & totidem adolescentes, quos asserueramus de manibus Canibalorū, ubi è conspectu suæ patriæ fuerunt, in mare sese proiecerunt, & nando ad solū patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Quomodo Admirans suos reperit uitā exuisse, CAP. XCIII.

TAndem aliquando Admirans peruenit cum tota classe ad Hispanam insulam, quæ abest à Canibalis leucis ferè cccc. Verū omine inauspicato infelicitq; nam hi quos loco præsidij inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac insula est regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hispaniam, quasi loco obsidum decē uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationē, septem occubuerāt: unus uero eorum qui superfuerat, ubi suam patriam classis applicuit, Therema dicitur, sponte à nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerunt. Quæ res parum Admirantē mouit, qui modo suos cōperisset uiuos, reliqua nihili pendebat: uerum ubi paululum est progressus, canea quædam apparuit, genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiusq; præfecto ap prime abiens suos cōmendauerat, cumq; eo foedus magnū inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem contendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Post hæc coepit Hispanorum miserabiles casus exponere: uerum nix id intelligere quiuimus, nostris interpretibus non satis eius linguam callentibus. His auditis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneū oppidū, quod Hispani sibi

sibi pro potiori tutela condiderant: id totum comperit demolitum combustumque, nec alia supererant uestigia, præter pallidum cinerē: quæ res nos omnes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile persuasum iri poterat, quin aliqui superuiverēt: propterea ut huius rei essemus certiores, Admirans iussit tormenta quadam exonerari, ut reboatu edito, si qui delitescerent ē nostris mox excitarentur, scirentque nos aduentauisse: uerum operam lusimus, quoniam nullus usquā comparuit, cunctis fato functis. Tūc Admirans nuntios misit ad regem Guancenarillum sciscitatum de suis, questus grauius de occubitu suorum. Hæc nostri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex regis responso, complures, uidelicet, in ea insula reges esse illo potentiores, qui ægre ferebant Hispanos subegisse insulas: propterea contenderant ad ligneū oppidum, ubi Hispani degebant, eoque expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combusserant, ipsumque ferentem nostris suppetias ictum sagitta fuisse, inque eius rei fidem brachium fascijs circumuolutum ostētauisse, nec propterea ad Admirantem iuisse, quoniam consauciatus uulnere nō contemnendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, postridie Marchionem quendam cognomine Sibillum, rursus ad regem mittit, qui perquam diligenter rem sciscitetur, perpendatque an sint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur eo concessit, & remotis fascijs comperit regem falsa loquutum, nullius cicatricis apparente uestigio: uerum procumbentem nactus est uirum simulantem ægitudinem, huius cubili coniugebantur concubinarum cubilia octo. Tūc deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus nostros actu & insidijs eius occubuisse: tamen Marchio finxit fidē præstare regi, hortatusque est uirum, ut in crastinum Admirantem uiseret. Postera itaque die ad Admirantem rex contendit, à quo est honorificentissime exceptus, & ueluti miseraretur nostrorum erumnas gembundus indoluit. At ubi conspiciatus est mulierem quandam, quæ nostro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam adfatus est sua lingua longiore subsellio, nobis haudquaquam intelligentibus, illi plurimū applaudēs, hæc dicebatur Catharina. Tandem post multa illinc abiuit, & amicitiam fœdusque rursus pollicebatur: nō defuere tamen ē nostris qui suggererent Admiranti, ut uirum corripere, & correptum cædis nostrorum poenas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi pensī, rem accuratius pensitatusque expendebat, loci & temporis rationem habens: nō enim sibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarum animos ad iracundiā prouocaret. Postridie uero illius diei quo illinc rex soluit, eius germanus classem uisit, & mulieres subornauit, ut sequens effectus comprobauit. Itaque nocte subsequente Catharina cum septem alijs in mare desiliit, ut superato pelago ad regem cōtenderet: nostri tamen, ubi fraus apparuit, consequuti narrantes mulieres, tres tantum ceperunt: at Catharina cum tribus alijs ad re-

gem peruenit, qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est: quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

De uindicta occisorum,

CAP. XCIIII.

ADmirans igitur cognita proditione, decreuit hominem persequi usque ad regni interiora. Misit itaq; tercentū uiros, qui Marchionem insensū confectarentur. Hi ergo dum hominē explorabundi quærunt, deuenere ad ostium cuiusdam signati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Regalē appellarunt: nam ubi ingressus est, adeo flumen se sinuat, obliquatq; efficiēs multiplices recessus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideatur, nec licet sis ingressus, cognoscere queas an sis intra uel extra, quanquā in ostio adeo pateat, ut sit trium liburnicarum capax: ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi psitaci complures, & auitia ferè omne genus exaudiuntur suauissime alterneq; concinentia. Hunc portum interfluūt fluuij duo, & dum altius progredimur, nacti sumus eminentissimas quasdam ædes, quas credidimus regis esse eius, quem persequebamur. Idcirco eo contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centū, qui habilissima habent corpora, quicq; arcus & sagittas ferentes, toruo uultu ibāt ad nos, subinde uociferantes se minime esse Canibalos, sed Taynos, id est, nobiles, ac patricios: nos uero signo pacis edito propius accessimus, & quū mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiscum iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad suos cōfidentissime ibant, hos munere multiplici donauimus. At nostri dum illic agerent, domum mensi sunt, quæ diametrum habebat xxxiij. passuum, erat instar amphitheatri obrotunda, huic circumquaq; adiacebāt triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harūdīnibus uersicoloribus utebātur, mira arte textis complicatisq;. Hos patricij nostri percunctati sunt de rege Marchione, quem adseuerarunt petisse montes. Huius rei decreuere Admirantem certiozem reddere, & in primis conflatae necessitudinis cum uiris patricijs. Verum Admirans flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat, qui regem si quo modo possent corripere: nam præ cæteris quos miserat, erant duo strenui iuuenes, Horreda, uidelicet, & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petēs, propè omnem regionem inter se partiti sunt explorandam. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam spectatissima flumina, quorū alia ab una parte montis defluebant, nōnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentissime attollebatur, qui aurifero sabulo conspergebatur, & inde aurū effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachijs in præcordia montis egerunt aurum, egestumq; dextra excipiunt manu, dabantq; nostris: adseuerabant etiam uidisse grana compluscula zecare, quæ allata fuere regi Hispaniarum.

spaniarum, nam granū unum pondus erat uncia^{rum} nouē, hoc uidere complures uiri. De flumine aurifero, & alijs rebus repertis, CAP. XCIV.

His uisis nostri condito ad Admirantē rediere, ut nō recederēt à præscriptis: nam Admirans iusserat, ut nil aliud agerēt, quàm explorare regiones nouas, & mox referre earum situs & qualitates, nec ipsi pergerent eo incōsulto exercere cōmercia, pro quanto uitam caripenderent suam: acceperē etiā ab incolis non longe esse in montibus regem quendā, quem Gazichium Canobam, sua lingua appellāt, id est, dominū domus auri: nam boa domus interpretatur, canū aurū, & Gazichius rex. In hoc etiā flumine inuenere absolutissimos pisces, aquāq; haud insuauē. Marchio Sibilius refert apud Canibalos populos in mense Decembri esse æquinoctiū, quod ratio sphaeræ nō patitur: addebat etiā inibi aues eodē mense foetificare: quū tamen ab eo sciscitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionē nō uideri, sed mergi sub arctico polo, & transcendisse custodes. Verū ut ingenue fatear, nemo inde uenit, cui indubia fides adhiberi possit, quoniā ferē omnes expertes erant literarum, & in primis syderalis scientiæ.

Gazichius

Canoba

De oppido ab Admirante condito, CAP. XCVI.

Igitur is Admirans classis præfectus in suam & gentis Hispanæ memoriā, decreuit urbem erigere: cooptato itaq; loco, qui Locifron dicitur, nō longe à portu, & ut bono omine succederent cuncta, auspicatus est à diuinis: nam primo loco ecclesiam dedicauit, cæteraq; absoluisse, ni tempus appetisset patriæ repetendæ, uel saltem prout abiens pollicitus fuerat regi, ipsum de omnibus certio^{rem} facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, regem protinus de compertis rebus commonefecit. Quum igitur Admirans in insula Hispana adhuc ageret, alijs appellant huiusmodi insulā Offiram, quā nonnulli eam esse adseuerant, cuius commemorat sacra uetus historia libro regum tertio, quæ patet latitudine graduum quinq; australium, id est, miliaria cclx, his polus eleuatur xxvij. gradibus: in meridie autē, prout referebat, xxij. longitudine uero, id est, ab oriēte in occidentē patet miliaria d. cclxxx. & hæc insula si forma consideretur, folium balani, id est, arboris nucis castaneæ simillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiusdam montis huius insulæ urbem cōdere, in umbilico insulæ ab ea parte, quæ Aquilonem respicit, quoniam inibi uisebatur mons alius, qui frequēs est nemoribus & lapidibus asperatur, necnon calce scatet plurima, eam Medi appellant Issabellam: ad radices uero montis planities est perquam aprica, longitudine patens miliaria lx. & lata xij. alicubi, perangusta tamen alibi miliaria vi. hanc interluunt complura flumina, quorum celebrius fere præterluit urbem ad iactum arcus. Hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem, ut eam feracissimam fere omniū rerum, quæ terra parens mittit, effecerint: nam in harum eorum fluminum iacta semina protinus germinant: fecimus huius rei

Locifron

Hispana

Issabella

i , periculum,

periculum, iecimus enim semina multijugarum herbarū, uidelicet, lactucarū, nasturtiorum, brassicæ, & buglossæ, quæ omnia sextodecimo die germinauere: at pepones, cucumeres, cucurbitæ, trigesimo septimo die ad maturitatē peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquā. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui secum diuersabantur, qui & ipsum certiores fecere rerum multarum, & in primis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit illuc è suis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præsertim adseuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad orientē proficiscebatur, aliud uersus occidentē contendebat, alterum in Septentrionē, in Austrum alterum citatissime fluebant. Insula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem respicit Atribuinea, quæ Aquilonē Lachem, quæ postremo meridiem contuetur Naiba dicta est ab omnibus.

Quomodo Admirans adiuit auri minas, CAP. XC VII.

VT reuertar unde sum digressus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martij illinc soluit, ducens secum pedites circiter quater centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi acceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibusq̃, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciā, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscuntur auro. Igitur Admirans ingressus mediterranea insulæ ad miliaria ferè lxxij. tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminetq̃ admodū, & ibi arcem erigere decreuit, quò tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaq̃ arcem ædificat, ad eum undiq̃ cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorū uoto Admirans satisfaciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntēs plurimum auri comportarūt. Nec id silentio inuoluam granū allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, quum præsertim adiecissent, se adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eaq̃ grana inculta in harenis iacere adseuerabāt, uim auri incolis nescientibus: alij etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioraq̃ inueniri rursus adfirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referrentq̃ protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quamq̃ unquam autumassent. Inter alia admiratu nō indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alij uero cum quibus commercia exercent

onzia

exercēt sua, uasa ferūt Samia, catinosq; ligneos, pelues, malluua, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorsus carēt. Inuenerūt in mense Martij uuas pramaturas, uerum agrestes. Hæc regio licet rupibus & saxis asperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem prasinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decursusq; auriferi, nam quum imbres deriuantur è montibus, secum auri copiam maximā trahunt ad plana arua patentesq; campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eadēq; amoenissima ac placidissima, decursu haud rapido citatoq; sed segni ac placido. Hæc loca habitāt gentes ignauæ, & ferè pensi nullius: ea gens otatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodū impatiens, & quū nemora habeant bombice referta, eo tamen uti nesciunt.

De mirabilibus compertis ab Admirante, CAP. XC VIII.

EXploratis his locis, ut præfecimus, Admirans redijt ad arcem Issabellam, ubi nonnullos è suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre, nouas etiā quærens regiones, & in primis eas quas iam eminus conspiciat fuerant: nam continentem credidit esse, licet compertum habuerit insulā esse, quæ miliaribus lxx. abest ab ea insula quam appellarunt Hispaniam, regio Cuba dicitur. Ea præterea iter direximus ad meridiem, & inde cepimus ad occidentem nonnihil flectere: uerum quanto magis progrediebamur, tanto plus litora extendi uidebantur, terris semper fugientibus: sinuabant enim se litora ad meridiem semper, recessu & ambage multiplici, adeo ut quum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus, ac multijugis sinibus: tandem Admirans deuenit ad insulam, quam inquilini appellant Iamicam: hanc aiunt appellari ab

Lamia

cosmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriā superat: unicum in umbilico montem habet, qui sensim leniterq; surgit, ab omni regionis latere paulatim crescens, ut uix conscendere credas, ut in accliuis solet, donec deuenieris in medium, tunc sese attollit uertice eminentissimo, & tarditatem qua usus fuerat surgendo, eminentia cōpensat: hæc insula æque ferax est ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodēq; acerrimo ad quæque suheunda: nam in commercijs acri est ingenio, adeo ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirans suos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum est identidem succumbentibus insulanis, nō sine hominum strage, tamen discordias pax est consequuta. Relicta Iamica flante Zephyro, septem diebus nec interpolatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantūq; sumus progressi, ut crediderimus uel ipsam Chersonesum aureā, quæ est in ipso oriēte, attigisse: adeo igitur prouecti eramus in altum, petētes uarias orbis partes, ut fere totum uniuersum orbē metiti fuerimus, & ex uiginti quatuor solis horis, saltē uigesimā & alterā comperimus: licet perpeffi simus innumera mala, no-

mina tamē d. c. c. c. insulis indidimus, & supra ter mille præteriuimus, ubi multa erant memoratu digna, præternauigās latera Cubæ. Et paulo supra quam incœperit nauigare, nactus est Admirans portum nauium capacem complurium, ibi suos cœpit emittere: qui quum terram applicuissent, tantum mapalia inuenere, eaq̃ uidua omni habitatore: uerum ibidem conspexere in uerbis pisces quos ad ignem assabant piscatores: at nostri piscibus uesci tostis haud dubitarunt reiectis serpentibus: qui uisis Christianis, mox delapsi sunt in montes, & inde speculabatur quid sibi uellent nostri: à quibus prouocati, piscatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus nostris, ne pauerent. Quidam igitur audaculus in inferiorem rupem defiliuit, propius accedens, quem compellare cœpit quidā oriundus ex insula Hispana, qui à teneris in Hispania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua parum ab eorum idiomate differt. Hunc itaq̃ percunctatus est, quur fugerēt, & quānā gens esset, quo uē nomine regio appellaretur: cōtracta igitur necessitudine, uiribusq̃ animi reassumptis, dixit eos piscatores esse, qui eō piscatum concesserant rege iubente, qui alij regi cœnam parabat pōtificiam opiparāq̃: addidit etiam pergratū habuisse plurimū, quod serpentes minime comedisent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti delicatiores epulæ adseruabantur: quibus auditis Admirans, eos missos fecit: nam iam habebat satis cōpertum regionis mores: propterea iter suum uersus occidentē persequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus est feracissimam, refer tamq̃ habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nostris ad litus descendebant panes ferentes, quibus ipsi utuntur: tulere etiam cucurbitas plenas aqua, nosq̃ ueluti amicos hospites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progressi, uidimus innumeras insulas, quæ primo conspectu cultæ uidebatur eximie, uirentibus plenæ arboribus, & in primis ab ea parte quæ cōtinentem respicit: dum latera percurrunt, deuenire ad ostium fluminis cuiusdam, cuius latitudo adeo feruēt, ut in eis diutius manum immergere nequeas feruescentibus aquis: rursus progredientes cōperere piscatores quosdā, qui in cymbis, id est, in caua arbore piscabantur, qui piscē rudentibus adligauerāt naui, eumq̃ post se trahebāt: eius forma est nobis incognita, & nisi gradiusculū caput haberet, instar anguillæ formaretur, capite gestat pelliculam quandā, quæ similitudinē habet crumenæ alicuius: quū uero pisces uel testudines emerferint supra aquā, mox is piscis solutus dimittitur ad eos, qui telo acrior ac omni uolucres ocyor, condicto uibrat pellē, quā diximus marsupiū referre aliquod, pisces corripit, ac retinet sua pelle implicitos, nec prius prædā dimittit, quā aërem senserit, cuius est impatiēs admodū: tunc uincto rursus pisce, prædā legūt: nā nobis adstantibus cepere calandras iij, prægrandes, quibus nos donarunt amice, easq̃ in cibatu suauissimo habuimus. His uisis, percūctati sumus piscatores an latus huiusmodi lōgius adhuc protenderetur, & quantū in occidentē extenderetur.

Mira piscandi ratio.

extenderetur. Respondere latus huiusmodi finem habere nullum. Illinc igitur soluentes, progrediebantur à latere semper, litus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conspexere. Non longe uero à terra huiusmodi quæ nunquam terminatur, uisitur insula, ibi mortaliū uidere neminem: nam si qui erant in ea, fuga pernici sibi consuluerant. At canū inibi copia ingens conspecta est minime latrantium, licet toruo essent aspectu. Anseres etiā anatesq; insulæ inerrabant multiplices. Præternauigantes itaq; latera, Cubæ deuenimus ad quasdam angustias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum spumas efferuescebat indignabundum admodū: sæuitq; mare hoc modo itinere milliariū xl. aquis albicantibus, non aliter q̃ si polline conspersum fuisset. Superatis his gurgitibus, prouecti ad milliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emisimus, qui aquā ferrent lignaq;. Eo etiā cōcessit arquita quidā, qui quū inerraret insulæ, & in nemus condensum peruenisset, arboresq; admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiusculus, toga indutus alba: sagittarius credidit primo conspectu religiosum quendā fuisse, quem in classe habebāt: uerū ubi compertū habuit aliū esse, actutū aliū duo uiri eiusdem habitus & staturæ apparuerunt, postq; eos supra triginta alios uidit, quibus conspectis, mox fugā cepit: at illi sequebātur, manibus annuentes ne paueret, neue fugeret: sagittarius uero q̃ citius quiuit classem repetijt, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto, qui ubi hæc accepit, protinus emisit multos, qui tenentes uaria itinera, propè totam insulam explorauerunt. Erant ibi arbores multijugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrētes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nati sunt, quorum linguam etiam incolæ Hispaniæ insulæ, qui Admirantem ultro sequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis se sinuabāt litora, modo Notho, modo Affrico flantibus: quibus ipsi impulsū aliquando ferebamur prope in siccum, adeo mare insulis est implicitū compluribus, naues ferè pessundabantur nimia onustæ aqua, quam & madidum cœlum, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpretiū fuit referre gradum, & domum redire eodem itinere quo uenerant: neq; quempiam pauerant, quin potius sperabant ubiq; & amice & honorifice recipi: quandoquidē neminem læserant dum irent, uerum fere omnibus morem gesserant.

Quomodo Admirans insulas reddidit uecti-

gales, CAP. XCIX.

QUum itaq; redisset ad Hispaniam insulam, ubi abiens complures Hispanos patricios loco præsidij dimiserat, comperit Margaritum uirum strenuum illinc abiuisse, qui prope iratus patriciorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem illico inducunt, ut & ipse patriam reuifiat, ratus ne delatus regi, principis indignationem incurreret,

incurreret: domū tamen contendebat sub uelamento consequendæ annonæ, & renouandi præsidij, licet, ut præfecimus, alia subesset caussa: non prius tamen abiuit, quàm sibi reges aliquos reconciliauerit, qui succensuerant Hispanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, absente Admirante: uerum coram ipsis regibus, quorum conspectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur sibi reconciliauit regem Guarionensium, & cum eo necessitudinē contraxit arctissimam, desponsata sorore uni ex insularis, quem prius inter suos adnumeruerat, & habito interprete, citato gradu contendit ad id oppidum quod condiderat, nomenq; diui Thomæ indiderat. Hoc itaq; reperit à rege quodam obsideri, & parum absuit quin deditionem fecerit, quoniā iam triginta diebus cōtinuis obsidebatur nemine auxiliante. Liberato itaq; ab obsidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicueratq; animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatē annonæ fame laborare, quæ iam innumeros consumpserat populos, causa famis huius reñciebatur in Christianos, qui eruerāt fere omnes radices, quibus ipsi panem conficiebant Barbari. Statuit itaq; Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexij largiter iuuere: nam regio eius nondum famē passa fuerat. Reuocato igitur ab incepto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hispanis, decreuit arcem erigere alteram, nō longe à sancto Thoma oppido in monte eminentissimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertum habuere hæsisse cordi Christianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exorentq;, ut suos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hostibus expectassent: nam ut aiebant, sub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & fere totam deuastabant regionem: adiecereq; ad hæc legati, se malle pendere uestigal, quàm his assiduo uexari incursionibus, & quiete frui posse nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Christiano uestigal soluerent hac lege, ut incolæ montium Cibatorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quadā pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cottonum.

De regibus qui ob malefacta Hispanorum desciuere à

Christianis,

CAP.

C.

Igitur dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uestigal soluere Hispanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco siliginis ac tritici succedunt, panem sufficere nequibant, nisi intolerabili labore fere nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruauerunt inconcussam præscripto tempore, & ubi solidum præstare non poterant, excusabant pauperiem, promittentes se duplum soluturos, quin ad meliorem fortunam deuenissent.

deuenissent: nam uictu deducto, uix habebant quod soluerent. Sub idem
 ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere un-
 ciarum uiginti, in regno non procul distante à litore maris: Itaq; loco miracu-
 li granum huiusmodi allatum est Hispaniarum regibus inuictissis, idèq; com-
 plures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indi-
 gna, & in primis lignum ibi uisitur, quod appellant sandalium. Verum ea ar-
 gutulus aliquis forte illi intempestiue obiciet, quur celoces onustas eo ligno
 in Hispanias miserit, & nò auro? quum illius relatu compertum habeant in-
 sulas huiusmodi auro scatere plurimo. Quæ obiecta nò difficulter diluere po-
 test hoc responso, quòd licet ea regio uideatur abundare auro, si nostris con-
 feratur, non tamen tanta est copia eius, ut onerari possint naues, quū præfer-
 tim illud non sine magnis laboribus erui posset è corde terræ, languentibus
 etiam uiris, quos secū ductitabat, qui otio & lasciuiæ uacabant, adeo ut quæq;
 deformarent tanto parta sudore, desidiæ ac uoluptati supra quàm possum scri-
 bere addicti: quippe qui uel ipsum præfectum moribus contrarium perniciali
 odio persequabantur, effeceruntq; suis moribus, ut Barbari, qui suapte natu-
 ra exleges sunt & infrenes, magis ac magis efferarentur, proflirentq; degene-
 rantes ab omni probata uita, perinde ut usq; in hanc diem expensæ superent
 lucra: tamen hoc anno qui millesimus & quingentesimus primus est, bime-
 stri legerūt supra duodecim mille libras auri: libra uero pensatur uncis octo.
 Lucrati sunt etiam alia complura, quorū mentio fiet in sequentibus, superis
 fauētibus. Et ne digrediamur à propositis, id noueritis, eo anno tantam uim
 uentorum fuisse, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, easq; in sublime
 iaciebat, ut uiderentur coelum ipsum contingere: inuertit etiam tres liburnicas
 Columbi, quæ erant in portu, adeoq; mare inundauit, ut supra mensurā bra-
 chij totam irrigauerit insulam. Huius igitur diluuij causam barbari reijciebāt
 in Christianos ob piacula & scelera, quæ patrauerant, quicq; interturbauerāt
 eorum quietem: adijciebantq; neminē esse tam longauum, qui meminisset
 tantæ tempestatis, quæ nec similem uisa est, nec habere sequentem. Itaq; Ad-
 mirans, ubi portum applicuit, protinus iussit fabris lignarijs, quos optimos
 secum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extracta apud minam auri,

CAPVT. CII.

INterea Bartholomæum germanum suum, quem iam insulis præfecerat,
 cum nōnullis expeditis copijs ad effodiendum aurum misit: nam hi quos
 secum trahebat milites, eruendi aurum metallorumq; probe nouerant artes.
 Distāt hi mōtes unde egeritur aurum, ab Issabella insula leucis ferè lx. interq;
 alia eos monuit, ut diligentius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus
 profectus est imperator: siue, ut aiunt, ipsi Andelantadus, cōperitq; uastissi-
 mas foueas, ac specus altissimos, eosdèq; uetustissimos: unde adseuerāt Salo-
 monem

monem suos thesauros eruisse, ut est in diuina ueteriq; historia: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperunt terram egerere, & iam superficiē telluris eruerant, quum mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi protendi nimium ultra milliaria xvi. in eaq; tantum auri effodi posse rati sunt, ut quilibet artificū singulo die uncias tres eruere non difficulter posset. Cuius rei illico Bartholomæus certiore fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rursus in Hispaniam redire: uerum prius nō abiuit, quā insulæ fratrem suum præfecerit, & illinc soluit ingrediente Martio, M. cccc. xcv. patriam repetens. Interea Bartholomæus ut monitis fratris audiret, arcē condidit, quam appellauit Auream: quoniam dum conderent eam, inuenta est harena auro mixta: trimestri absoluit opus: cœperat uaria instrumenta auri eruedi fabricari, uerum fame grassante nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimisso præsidio uirorum decem, qui arcem custodirent, prouiso ne fame laborarent, dimisso cane sagace, qui cuniculos uenaretur. Itaq; illinc abiens, deuenit ad insulā Cœceptionis eo mense, quo Guarionexius & Nanicantexius uestigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouisoq; de annona, quæ sufficeret itineri pro se suisq;, qui cccc. erant, uentis uela dedit Hispaniam uersus.

De com meatibus missis à rege Hispaniarum, deq;
eius præcepto, CAP. CII.

Igitur circiter initiū mensis Iulij celoces tres onustæ ferè omni genere com meatuū applicuerunt insulas, ubi nostri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubulasq; salitas, necnō insitia, & farcimina, & id genus alia complura, quæ mox partiti sunt singulis, ut unusquisq; suam haberet portionem. Erogatis igitur com meatibus, regia promunt mandata, uidelicet, regem iubere ut eas insulas colant, quæ meridiem respiciunt, ubi aurum egeritur, omnesq; insulæ accolæ & reges, quorum insidijs nostri occubuerant, in Hispaniam transmittāt. Quare ut regio obsequeretur mandato, mox corripuere ccc. uiros, regesq; eorum, & in Hispaniam misere: deinde colere cœperunt eam insulæ partem, quæ respicit meridiem, & ibi in colle eminentissimo arcem cōstruunt, nō longe à portu celeberrimo, arcem appellant diui Dominici, quoniam die dominico eo peruenerunt: portum prædictum interluit eximium flumen, quod innumeris piscibus scatet, quodq; nauigantes uehit placido alueo, prope ipsam arcem ad duodecimum lapidem. In arcē uero Isabellæ ualetudinarij milites causarij q; dimissi sunt, necnon fabri lignarij nonnulli, qui celoces duas fabricabantur: cæteri uero contenderunt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et soluens illinc, uersus occidentem profectus est.

Quomodo

monem

Quomodo Columbus comperit suos perijisse,

CAPVT CIII.

Igitur inter nauigandum deuenit ad flumen Nayba, quod ab memorata labest insula milliaria fere centum & uiginti, deriuaturq; ab montibus Cibanis, qui meridiem respiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmisit exploratum regiones quasdam uersus Austrum, ubi ingentissima sandali nemora conspiciebantur. Exciderunt itaque huiusmodi sandali struem maximã, eamq; deposuerunt apud quosdam tamdiu, donec redirent, & suis liburnicis asportarent. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe ab Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis populis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uisebantur, decreueratq; prius à bello haud desistere, quàm suæ fecisset ditionis. Huius uero regis regnum est in cornu cuiusdam insulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & distat à Nayba flumine leucis triginta: regio asperatur montibus, regiç huic circumadiacentes reges tributa pendunt parentq; ut principi supremo. At præfectus noster alloquutus est regem huiusmodi, persuasitq; ut sponte uestigalis fieret, à quo non difficile impetrauit, ut annis singulis tributa pendens, cottonum & canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero ibi non nascitur. Itaque rebus pacatis compositisq;, concordēs unà regem adeunt, à quo honorificentissime excepti sunt, effusa omni plebe, quæ illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum est. Primo aduentu occurrerunt adolescentulæ triginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo suo more, cætera nudæ: hunc morem seruant pedissequæ cosmetæ: at heræ nudæ prorsus incedunt. Igitur prædictæ ramos oliuarum manibus gestabant, & ubi appropinquabant præfecto, in signum fœderis pacis que, illi ramos porrigebant: capillos uero promiserant per humeros, uittata fronte ambulantes: colos ipsæ erat cyaneus, id est, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ sunt, si omnem corporis habitudinem spectaueris, quod profecto his erat habilissimū symmetricumq;. Postquam uero his iocis exceptus est, dispositis lectis discubitoris, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu sane regio. Postridie uero eunt in domum quandam patentē, quæ theatrum referebat, & ibi ludicra exercuere cōpluſcula, ut sunt tripudia & alia id genus. Post hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeo acerrime digladiabantur, ut hostes uiderentur, & utrinq; ceciderūt multi: pluresq; occubuisse, nisi rex annuisset, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & sagittæ.

k Quomodo

Quomodo reges qui descuerant rursus succumbunt, CAP. CIIII.
Illinc itaq; tertio die soluit, & rursus Iſabellam inſulam uiſit, ubi comperit ſuos uita functos: nam ſerè ducenti occubuerant uarijs affecti ægritudinibus: quæ res adeo Columbum mœſticia ac dolore affectit, ut propè de expeditione desperauerit: & id in primis hominem angebat, quod, uidelicet, liburnicæ Hiſpanæ uehentes annonam apparebant nullæ, & iam pridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacentia, inter Iſabellam & ſanctū Dominicum, ſecus iter, quod inter Austrum & Aquilonem uiſitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Iſabella, milliaria fere xxxvi. arcem Spei conſtruunt. Poſt eam ad milliaria propè xxiij. arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad milliaria ſerè xx. arcem condunt diui Iacobi. Poſt hanc autem ædificant arcem Conceptionis. Interq; eam & diui Dominici erecta eſt alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaq; agris in memoratis arcibus, ipſe ad oppidum diui Dominici contendit, & illic e regis ueſtigalibus accipit tributa. Dumq; diutius inibi immoratur, Hiſpanis uitam ducuntibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges deſciuere, conſpirarũtq; ſerè omnes in Hiſpanos: & quum quadā die conueniſſent, paraturi expeditionem in noſtros, Guarionexium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim millium hominum excedebat. Verũ præfectus noſter, ubi de hac re certior factus eſt, mox eos diligentia & ſollicitudine præuenit, cœpitq; ad unum omnes proſtigare, ueluti manum tumultuariam, nõ tamen ſine magno ſudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Mornet Admirans, ut his omiſſis ad eum redeamus.

De nouis inſulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo, CAP. CV.

Ad mirans itaque Columbus die xxvij. Maij, M. ccccxcviii. ſoluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onuſtis iter agens uerſus inſulas Fortunatas, prout conſueuerat. Verũ per id tempus uiſum eſt conducere plurimum, ſi illac iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infeſtabāt. Illinc uero ad Mederæ inſulas contendit, & ibi claſſem partitius eſt biſariam: nam quinque naues ad inſulā, quæ dicitur Hiſpana, direxit, reliquas uero ſecum retinens, uerſus meridiẽ pergit, deſtinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando ſuperare, & inde ad occidentem uergere, ut ſerè omnia ſcrutaretur, ea in primis, quæ Chriſtianis fuere haſtenus inacceſſa incognitaq;. Is enim erat uir alto animo celſoq;, nec niſi magna aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Inde q; ſoluens flante Austro maria ſulcabat, & quum in altum prouectus eſſet ad milliaria fere cccclxxx. in quandam deuenit regionem, ubi adeo ſol torrebat omnia, ut propè ipſa claſſis conflagraret, uiriq; omnes aſtu magno quaſi animam exhalabant;

halabant: nam impellente calore dolia complura crepuere, effusumq; est uinum oleumq; simul, quum id eis usu euenisset in exortu caniculæ, quo cōfla-
grant propè omnia. In his itaq; caloribus per octo dies uersati sunt, non sine uitæ discrimine: pœnituit eos sæpenumero has partes adiuisse. Trāfactis autē octo diebus, flante uento Fauonio, iter uertūt ad occidentem, rati clementius cœlum nancisci posse, & accepto in puppi uento, citatissime contendūt, indies clementius cœlum salubrioremq; aërem nacti: nam tertia die postquam il-
linc abiuerant, compererunt tantam temperiem aëris, ut si priori conferatur, hæc sit prorsus felix & fausta. Vltima uero Iulij ē specula eminentiori nostrū quispiam eminus tellurem cōspexit, id est, montes editissimos: quæ res tanto nos asperisit gaudio, ut propè gestiremus, exiliremusq;: quandoquidem usq; ad id tempus nos nostræ uitæ tædebat plurimum: nam deficiebāt cominea-
tus fere omnes, calore dolia crepuerant, & uitā propè desponderamus, ut usu uenit aliquando à morte parum distantibus: tandem aliquando superis fa-
uentibus, terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quādā, quæ mare procellosum reddunt, faciuntq; ne ad litus tuto accedas, tamen co-
gnouere terram cultā esse, & habitari frequentissime: nam ē classe conspecta-
bant locorum amœnitatem, prata præsertim uirētia, inq; eis innumeros flori-
res, qui suauitatem fragrant inenarrabilem, ut uel ad ipsam classē mirus odor perueniret. Illinc soluentes ad xx. miliaria portum nanciscuntur absq;
flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progre-
diuntur, & mox aliū comperiūt portum stationemq; peropportunam: eō itaq; proficiscuntur ocysime, ut aquæ non nihil haurirent: portum appellant Charanæ, Cuspide accolæ: propè portum nullæ erant domus, uerum ani-
malium complurium innumera uestigia. Postridie uero eminus cōspeximus caneam citatissime aduentantē, id est, apud eos cymbæ genus: in eaq; xxiiij. iuuenes sagittis propè onusti, gestantes clypeos, pudore tantū cooperto, cæ-
tera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillumq; admodum promissum habebant. Hos ubi Admirans conspexit, nutu & si-
gnis, quomocūq; quibat, inuitat prouocatq; ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accersebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti semper ne fraus subesset quæpiam. Paulatim discedentes à cōspectu nostro, & subinde post terga respicientes, demirabantur ritus nostros, formam corporū hactenus eis inuisam incompetamq;. Videns itaque Admirans minime allicere posse hos uiros nutibus neq; indamationibus, decreuit eorum feritatē lenire melodia, aut concentu aliquo. Mandat propterea existētibus in specula emi-
nentiore, ut musicam multijugam excitent, choraules, uidelicet, & tibicines, ac id genus alios moneant, ut concentum efficiant non mediocrem, quo allekti barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuerē constrepētes tibias, rati sunt belli signum esse, ueluti si ad arma conclamantum foret, expediunt arcus sa-

gittasq; bello se præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt suæ per-
 nicitati, condicto deserta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut
 fuga sibi consulerent ui remorū adiuti: tamen tantū eis appropinquauimus,
 ut quidam ē nostris iecerit in eorū cymbam prætextam & birretum: quo fa-
 cto conuenit inter eos, ut litus appellētes mutuo fruerentur colloquio. Dum
 igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus comitatum egrediendi
 classem, illi rati rursus ne sibi imponeretur, effusissime fugerunt. Igitur nihil
 aliud de populis huiusmodi cōperti habuimus. Et post hæc illinc abiuius,
 & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeo rapidissi-
 mum, ut Admirās, qui à puero assueuit mari, confessus sit ingenue se nō tan-
 tundem pauisse, formidauisseq;: nam deriuabatur is profluens ab oriente, pe-
 tens occidentem gradu citatissimo. Eo itaq; propè superato, paulū progressi,
 deuenimus ad quoddam ostium, quod uidebatur ad portū quempiam na-
 uigantes admittere, eoq; proficiscebatur profluens, interq; ostium & alium
 profluentem sinus est ad potandum suauissimus, unde aquæ plurimū hau-
 simus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uiginti sex inuenisse, &
 quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus uberratis suauitatisq;
 aquarum nacti sunt. Deinde deueniunt ad montes quosdā eminentissimos,
 & eo accedentes uidere prædīa culta admodum: uerum hominibus domi-
 busq; uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uersus uisitur plani-
 ties maxima, exploratumq; habuere regionē nuncupari Pariam, esseq; per-
 grandē, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces qua-
 tuor, quorum ducatu una die ferè præteruecti sunt insulam, cuius amœnitatem
 allecti terræ magis appropinquant, & insulam explorantes inuenerunt fre-
 quentiorē hominum numerum quā unquā alibi nacti fuissent, & in pri-
 mis reges qui Cachi dicuntur, quiq; continuo ad Admirantem legatos mīt-
 tunt, se suaq; ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attingens,
 frui suis bonis pro arbitrato non dedignetur: uerum Admirans his mi-
 nime assensus est. Illi uero ut hominem sibi demererentur, postridie innume-
 ras cymbas exornari iubent, quibus patricij primores que uecti fastu non
 mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccisq;, ac armil-
 lis decentissime honestati insignitiq;. Hos nostri incipiūt percunctari amice,
 unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi illico respondent
 nutu, uniones reperiri in harenis maris sibi contermini: significantes rursus
 nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix esse apud eos
 in pretio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes subinde
 ostentantes nostris offerebāt, modo non nihil illic cōmorarentur. Verū quo-
 niam triticum classis fathiscere incipiebat, uisum est cōducibilius, si hæc mer-
 cimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen ē suis nonnullos, qui
 terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnō situm
 regionis.

regionis. Profecti sunt itaq; eò è nostris quidā, qui ab eis honorificentissime sunt excepti, & quidē honorificētius quā unquā autumassent: nam ad eos salutatū accurrebant accolæ certatim cateruatimq;, nō secus quā si uisum irent numen quoddā: eos itaq; primo duo patricij excipiūt pater & filius, suoq; more consalutant, & mox consalutatos ad domū instar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conspicitur grandis admodum, & eò allatæ sunt sellæ complures, fabrefactæ ex ligno nigricante, & quidē faberrime. Cōsederunt ergo omnes, & illico erupit adolescentū caterua, ferēs fructus omne genus uberrimos nobis prorsus incognitos. Posthæc cenophori subsequūtur uina electissima propinantes, quū fulua, tum etiam rubicātia: neq; id uinum expressum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccisq; multijugis eisdemq; suauissimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaq; comessati sunt apud senem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi cōplures uisebantur mulieres adolescentulæ formosæq; admodum, quæ bombicino panno uersicolori coopertis tantum pudibundis, cætera sunt nudæ, & hæ hominū conuentus refugiunt, solitariā uitam degentes. Hos igitur uiros cœpere nostri percunctari, unde tantum auri eruerēt. At hi quibus pro sermone nutus erat, innuebant id è montibus quibusdā egestū esse, ne tūtò nos eò per id tempus proficisci posse: quandoquidē prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi sunt fera quædā animalia, aut anthropophagi Canibali, qui mōtes obseruāt infensi: id nobis permolestum fuit, nam alter alterū haud intelligebat.

De reditu Admirantis ad insulā Hispanam, CAP. CVI.

ITaq; nostri illic immorati sunt ferè usq; ad meridiem, tempus non colloquijs, sed nutibus terentes: tandē ualedicto eis illinc abeunt non indonati, nam propè quisq; illorum donatus fuit baccarum torque nō contemnendo. Hos igitur Admirans saluos excipit in classem, uelaq; uentis dedit ocysime: nam triticum, ut præfecimus, nō patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rursus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis comperiunt, adeò ut uix mare capax esset liburnicarum aquis deficientibus: propterea uisum est expedire plurimum, si præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & subsequenti classi iter præpararet. Dum ergo diebus complusculis cunctantur, pauideq; maria sulcant huiusmodi, rati esse insulam secus quam adnauigabāt, ut demū eam circumuecti Aquilone flante, uergerent ad Hispanā insulam. Igitur inter nauigandū deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo mensuram triginta cubitorū excedebat: latitudo autem prope immensa credebatur, adeò ut supra leucas xx. pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeò sinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideatur: mare illic implicatur herbis, perinde ut uix sulcari queat nauib. fluitantibus seminibus herbarum instar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlū esse usquequaq; clemens saluberrimumq;, & ferè toto anno pars nocti-

k 3 bus dies

bus dies esse, ut sit sub ipso æquatore: ubi itaq; animaduertit sinum esse implicitum, & uix exitum habere, præsertim uersus Aquilonem, ut ad insulam Hispanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim cōsequatur, ordine præpostero, eà iter agens, quā ingressus fuerat: & herbas frequentiores tandem euasit, dirigens gressus ad Aquilonē: non desunt qui affirmant eam tellurem continentem Indiæ esse: utcūq; fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nusquam nactus est: propterea gradu relato, fauentibus superis, uersus Aquilonē nauigans, tandem aliquando ad insulam Hispanā deuenit uigesimo octauo Augusti, M. CCCCXCVIII. prout instituerat.

De discordijs repertis in insula Hispana,

CAP. CVII.

Vbi igitur Admirans appulit insulam Hispanam, nactus est ferè cuncta confusa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum suum descuiisse, qui asylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare: uerum is nedum recōciliari uoluit, sed & regi serenissimo grauiter de Admirante conquestus est literis quibusdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iam pridem passos fuisse ab Admirante, Bartholemæoq; fratribus, quæ ab impiissimis hostibus nusquam expectauisset quispiam: nam præter illud quod sunt omnibus sceleribus addicti, uacantq; omni honestate: id plus etiā habēt, quod uiri truculentissimi, pro re quaq; minima ueluti uitæ necisq; nostræ potestatem habentes, in homines sæuiunt atrocissime, & nullus est innocentiæ tutus locus, eis est impune occidisse hominē: uiri sunt & iniusti, & arrogātes, inuidi q; plurimū, & ambiunt supra modum quæ sibi haudquaquā conueniunt. Propterea rex serenissime, quum in nos grassarentur ueluti in pecudes, ab eis descuiimus, quoniam nimium sunt sanguinis humani appetentes, & uestrum imperium subuertere contendūt, nihil relinquentes intentatum, ut insula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obscurum argumentum, quod ubi effodendum est aurum, emendum ue, neminem ad aurifodinas admittunt præter suos complices & alumnos, quos habent suorum scelerum consiliarios. At Admirans in hanc fere sententiā regi scribit, Rex serenissime, ne uos horū uirorum scelestorū impura natura lateat, uobis testatissimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempsisse: uitam nanq; agunt impurissimam, per cædes, stupra, ac rapinas se exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, descuiuerunt ab imperio regio, uoluptati, desidia, ac libidini supra quàm scribere possim, dediti: qui ubi laxiori otio profiliūt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominem patibulo suspendere. Interea dum maledictis & probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, descuierat ab Christianis, quiq; exercitum sex millia hominum secum trahebat, præter sagittas & arcus inermem: nam nudi incedūt, etiā exeuntes ad bella, corpora uero notis complu-

compluribus inurunt, compunguntq; stigmatibus à uertice usq; ad pedum plantas. Hūc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariā manum fudit, ac protinus subegit, subactumq; reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falso delatus regi missus est in Hispaniam uin-

ctus ueluti captiuus quispiam, CAP. CVIII.

INterea reges Hispaniarū ex utriusq; literis certiores facti sunt controuer-
sæ & uelitationis suorum, qui insulas præsidij causa incolebāt. Igitur agre-
ferentes quæ referebātur utrinq; , quū præsertim in tanta auri copia nihil ad-
huc emolumenti susceptum esset, grassantibus inter se suis: decreuerunt his
quamprimum occurrere: propterea uirum strenuum dictis insulis præficiūt,
qui eo cōtendens nemine excepto, animaduerneret in reos quoscunq; , aut in
Hispaniam mitteret puniendos. Profectus est igitur gubernator, à rege acce-
pta persona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirantis
subornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges mi-
sit: qui ubi Gades applicuere soluti sunt, & ultro sese conspectui regio præsen-
tarunt, inq; regum regia splendidissima usq; in diem præsentem non inho-
nori degunt. De insulis inaccessis, & uarijs moribus, CAP. CIX.

Postq; Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationē incur-
risse uideretur, cōplures è suis alumnis, qui fulcādi maris probe nouerāt
artes, decreuerunt inter se irreuocabili proposito, ut sese fortunæ cōmittentes,
orbis partes adirēt hætenus inaccessas: & moestissime ualedicto Admiranti,
impetratoq; ab eo cōmeatu, sua impensa liburnicas quasdam expediunt: alij
alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorū ad quinquaginta leucas illis
locis appropinquaret ubi Admirās fuisset. Igitur Petrus Alonsus dictus Ni-
ger, celocē cōmuniuit suis impensis, decernēs ad meridiē cōtendere. Dum itaq; Petrus
Alonsus
adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in superioribus cōmemi-
nimus, ubi baccas margaritasq; multiplices Admirans inuenit: & ut à præ-
scripto regio non discederet, locū præteriuit, nusq; appropinquans ad leucas
quinquaginta. Illinc itaq; soluēs, deuenit ad prouinciā, quæ Curtana dicitur,
ubi portus uisitur nō absimilis illi q Cades appellatur. Ingressus igitur portū,
uidit uicū nō mediocrē, domorū forte lxxx. & propius accedens, nactus est ui-
ros quinquaginta nudos, qui eum locū minime accolebant, uerum illinc ad
tertiū lapidē oppidū habebant, cū quibus cœpit cōmercia exercere, complura
permutans: nam pro mercibus quibusdam, ut sunt acus, & sonalia, licet non
nihil reluctati fuerint, unionum uncias quindecim cōsequuti sunt: hos enim
appensos collo habebant. Postridie illinc soluit, & ad uicum minorem redijt:
quò cū deuenit, omnis populus effusus illi obuiā profectus est, rogans enixe,
ut continentem attingens secum moram longiusculam traheret: uerū Petrus
Alonsus, ubi conspexit tantam hominū frequētiam, nam supra triginta tres
uiros celox minime uehebat, timuit ne sibi male succederet cum gente bar-

k 4 bara,

bara: propterea nutu & signis innuebat accolis, ut si quæ emere uellēt eò contenderent, se haudquaquam descensurum adfirmabat: quare his uisis accolæ lembis quibusdam uecti ad celocem contendunt onusti unionibus & baccis, qui cœpere cum nostris mercimonia exercere, & pro nonnullis uilissimis mercibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Postquam aut̃ Alonsus Niger compertum habuit gentē huiusmodi minime feram esse: nam per xx. propè dies illic immoratus quū eam comperit nihil feritatis habere, statuit in terrā descēdere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terram tenuit, adeo honorifice exceptus est, ut id uix referre queam: domos habēt ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia: in cibatu ostreas habent gratissimas, & illorū complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, turtures affatim habent: mulieres uero anseres saginant & anates, ut nostræ. In eorū nemoribus uisuntur pauones innumeri, à nostris nihil ab similes, si penas spectes: mares paui uix differunt à fœminis: fasianis regio scatet: accolæ sagittandi sunt peritissimi, quamcūq; rem pro scopo posuerint, nusquā aberrant. Ibi igitur Alonsus cum socijs lautissime multis diebus uixit frustū panis pro clauis ferreis quatuor consequebātur: pro uno clauo fasianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percuntabamur quandoq; eos, quur tantī facerent corollas huiusmodi, id est, ferta uitrea, & acus: respondebant quòd eis compurgant dentes, euelluntq; dentes è pedibus, quoniā nudī usquequaq; incedunt: propterea magnificiūt acus, & in primis magni pendunt solania: ubi uero intorsus prouecti sunt, conspexere cōdensissima nemora, uariq; quadrupedum mugitus reboarūt, adeo ut cœlū ipsum intonuisse uideretur: tamē rati sunt ea animalia minime fera esse, argumento quod accolæ intrepide nudī nemora lustrant, solis arcubus & sagittis cōmuniti: pro arbitrato apros in promptu semper habent, mitiora armenta habent nulla, ut sunt boues, capræ, & pecora: uiri non sunt ab similes illis, qui in solā incolūt Hispanā, capillū nigrū promittūt, illumq; quasi more Theutonico calamistratū ferunt: ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam assiduo esitant ruminantq; tritā expuunt, moxq; abluūt latice: eorū mulieres colunt curantq; rem domesticam, at uiri uenatu exercent corpora, tripudijs ac ferā ludicris omnibus usquequaq; insistētes: uasa Samia habent cōplura, quæ aliunde eò comportantur: siglinas tabernas ipsi nesciūt, nundinas habent & emporia, eoq; confluunt ferè contermini finitimiq; omnes, uarias multijugasq; ferētes merces, prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu, cuncta uenduntur emunturq; permutatione rerum, non signata pecunia: aues mansuefactas, & cicurata animalia circumferunt ludicri causa, eaque exornant torquibus unionum baccarum ue, necnon auri, ut apud nos mos est colla canum torque quapiam condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, idq; consequuntur suarum mercium permutationibus,

rationibus. & exciduntur Germanorum nummi aurei, quos Rhenenses uocant. Viri loco scemoralium utre utuntur: itidem mulieres agunt: uerum hæ perraro exeunt, domi se continentes: coeperunt nostri uiros huiusmodi per cunctari, an longe ab ea regione essent maria, an forte regio in immensum protenderetur. Responderunt se id nescire, uerum credidere nostri eam regionem nō insulam sed continentem, quandoquidem adeo scateret omni genere animalium, ut non sit absolum credere continentem potius esse quā insulam: quum præsertim per id latus uersus occidentem nauigauerint ad millia-ria propè mille, nec tamen terminus repertus est quispiam. Demum sciscitabamur ab eis, unde tantum auri haberet: pro responso habuimus, id erui in regione quæ dicitur Canchiete, quæ abest ab eis itinere sex dierum occidentem uersus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE

INNUMERIS AB ALONSO REPERTIS CAP. CX.

1500
OIGITVR Alonsus Niger proficisci decreuit, & tandem prima Nouembris m.p. Canchietem regionē applicuit, quem ut uidere accolæ, mox exuto timore, cōmerci causa honorifice exceperūt, ferentes quicquid auri per id tēpus habebant: parum quidē tulerunt, uerū obryzum, defecatumq; regio abundat p̄sitacis, tēperieq; est incredibili: nā mēse Nouembri multus ibi alior, & rursus in æstate nul-

lus æstus, torret plagam huiusmodi, temperata est regio admodum: id hominum genus syncerum est, & similitatis nullius, fidunt cunctis, lædūt neminē. Ibant ad nos uecti lēbis & cymbis suo more fabrefactis intrepide, noctu præsertim, non aliter q̄ si proprias ædes frequentarēt: id habent tamen, quod ze lotypia plurimum laborant: quū nos adeunt, mulieres domi dimittunt: bom-bice scateret regio, quippe qui suapte natura gignitur, colente nemine: eo subli-gacula conficiunt, quibus occulunt inguina. Tandem illinc soluere, & progredientes itinere dierum decem, nacti sunt regionem amcenissimā, ubi erant cō-plura oppida, flumina, uiridaria, adeo ut spectatiorem nusquā locū uiderim: eo igitur ubi accedere uoluimus, mox apparuere ferè duo millia hominū, qui suo more arcus & sagittas gestabant loricasq;, litus perquam diligenter obseruantes: hos cœpimus nutibus, signis, & inclamationibus ad amicitia & fœdera prouocare: uerum nusq; adduci quierunt, ut nobiscum inirent fœdus, uidebantur magnā rusticitatē, imò ferocitatem quandam præ se ferre: quam obrem credidimus syluestres esse, corpora tamen habent habilissima symmetricaq;, colore ad nigritudinem inclinato, in uniuersum macilenta. Quare Alonsus Niger iam repertis cōtentus, statuit referre gradum, & patriam uersus eā rursus transire quā uenerat.

Quomodo

Quomodo Alonsus patriam repetijt onustus baccis & margaritis, & quomodo congressus est cum Canibalis,

CAPVT CXI.

Igitur relato gradu Alonsus adnauigans deuenit in eam regionē quæ Ciniāna dicitur, ubi innumeri sunt uniones, & illic immorati sunt xx. dies, ut fessa fouerent corpora: & priusquam eò deuenissent, non longe à regione obuiarunt canes, id est, cymbæ xviij. Canibolorū, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi nostros eminus conspexere, continuo celocem ambiunt, arcus & sagittas intrepide expedientes: at nostri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundūt: qui quum terga dedissent, à nostris haud deserti cymbam amiserunt: qui uero in cymba erant, præcipites sese in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaserunt: unū tamen ex illis corripuerunt, qui adeo sæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet. His itaq; solutis, illis custodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis suorum, uirum atrocissimum mox aggrediuntur pugnis scipionibusq;: quibus cōfectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nā is socios cōtrucidauerat suos, & postridie eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Post hæc percunctamur eos de Canibolorū moribus, hi nobis respondent eius consuetudinis esse ac feritatis, ut humanum sanguinem plus nimio appetentes, peragrent circumadiacentes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis cōpluribus extruunt, quo se tutantur tantisper, donec regionem deuastauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem seruant, Patricius ubi uitam exiit, in carpento quodam collocatur, & igne subdito sensim ueluti in suffitu corpus consumitur, guttatim distillante liquore humano, donec sola supersit cum ossibus cutis, & eam reconducunt ueluti rem sacram: & is est uita functi non mediocris honos. Itaque his acceptis illinc per xiiij. mēses soluerūt, patriā repetentes, ferè onusti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarum omne genus, libras xcvi. Libram uero uncia octo efficiūt. Emerant enim huiusmodi margaritas perquam uili pretio. Nauigando tandem in Gallitiam diebus xvi. deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium est & uniones & gemmas ad amissim cognoscere, margaritas huiuscemodi ostēdimus uisu quidem pulcherrimas, uerum eorum sententia pretij perquam mediocris.

DE NAVI

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, necnō Aries eius ger-
manus socij olim Colūbi in primæua nauigatione, anni, ui-
delicet, M. CCCCXCIX. sua impēsa celoces quatuor expe-
diunt, comuniuntq̃ omni genere com meatuum, & tan-
dem superis fauentibus, à Palos oppido soluunt xviij. No-
uembris uersus insulas Canarias, quas Fortunatas appella-
mus, & ut ipsi hactenus inaccessa adirent, & inde honorem, decus & emolu-
mentum aliquando consequerentur. Relictis igitur insulis Fortunatis, ad Ca-
put uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarūt ad leucas propē
ccc. & in ea nauigatione tantū progressi sunt, ut Aquilonē iam nō cernerent:
& ubi id sydus, quo duce utebātur, euangit ab eorū oculis, mox atrox sequu-
ta est tempestas, uentus, uidelicet, ualidus cum imbre grandine mixto: tamen
Apeliote uento adhuc uehebantur, nō sine magno discrimine ad leucas ccxl.
procefferūt: & tandē aliquando xx. Ianuarij eminus conspexere tellurem: cui
quanto magis appropinquabāt, tanto minus profunditatis inueniebant, de-
ficiētibz subinde aquis, propterea contis uada explorātes, nacti sunt profun-
ditatē nō excedere sedecim cubitorū: tandē in terrā descendunt, & quū ibi bi-
duo imorati fuissent, nemo usq̃ apparuit. Paulo igitur progressi noctu quū
luna pernox esset, cōspicati sunt à longe micantia arma, exercitūq̃ nō medio-
crē. Eō igitur è nostris triginta profecti sunt, quibus præfectus iussit, ne hostē
lacefferent: & quū cōperissent armatorū aciē esse, gradū referunt, rem in cra-
stinū differentes, ne à præscripto præfecti recederent. Postridie itaq̃ prima lu-
ce triginta uiri rursus eō contendunt: qui ubi à Barbaris conspecti sunt, mox
excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq̃ aspectus, qui eis occurrerunt sa-
gittis & arcubz suo more armati: hos nostri cœperūt nutibus & in clamatio-
nibus sibi uelle conciliare: at illi sœuiebant magis, ferociā incredibilē præ se fe-
rentes, nec unq̃ adduci quiuerūt, ut fœdera pacis nobiscū inirent. Quare no-
stri his uisibz, dassē repetūt, postero die Barbaris congressuri. Verū illi nocte
intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi popu-
los, nec alias habere stationes quā Ægyptij populi habeant, Tartariq̃,
qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, nisi quas quauis
dies obtulerit: apud omnes aduenæ eō pergunt quocunque uoluptas trahit,
modo huc, modo illuc: uxores & natos suppellectilemq̃ secum trahunt: eo-
rum uestigia è nostris complures persequuti sunt, & ut ex pedum uestigijs
animaduernerunt, proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius
uestigium impresserat, quā procerus quisque apud nos figeret. Progressi
itaq̃ ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum nostræ
classis

classis minime capax, propterea cymbas expediūt, quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus, mox occurrūt populi innumeri inermes, idemq; nudi, qui nutibus & signis nostrā appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum expertes, non intrepide accedebāt: uisum est itaq; hoc modo populorum ritus experiri, si quo modo adduci possent ad exercenda cōmercia. Igitur unus ē nostris iecit in confertam Barbarorum turbam sonaglium: at illi in nostros frustum auri, quo facto Hispanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acciperet: at illi condito hominem corripunt mira pernicitate, nostri uero relicta classe, socio suppetias ferunt, & mox ingens prælium confertum est, eoq; discriminis nostri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Barbaris: nec profuit eis habuisse longiores hastas, ensesq;: quandoquidem id genus uulnerum & deniq; mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atrocissimæ feræ, urinantes, id est, aquis immerfi, adhuc classem infestabant, effeceruntq; sua feritate, ut nostri male accepti celocem amiserint, occiso illius nauis præfecto: nostri aut̃ mœstissime id ferentes, illinc amissa celoce soluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eo modo se sinuante litore.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue inuenit, & de insu-

lis uarijs,

CAP. CXIII.

Progredi igitur ad leucas ferè xl. nacti sunt pelagus potu haud insuaue: & dum causam suauitatis insolitam quærunt, deueniunt ad quoddam ostium ingentis fluminis, quod in mare uastissimo impetu exonerat: contra autem ostium insulæ uisuntur complures cultæ admodum ac conspicabiles, uerum ibi nihil compererūt, quod ad eorum spectaret commercia: mancipia tantum triginta sex emerunt, quoniam nihil compertum est ibi, quod expectationi illorum faceret satis, eis præsertim qui auide lucris inhiabant: regioni nomen Chiana marina Tambala: eius accolæ referebant introrsus esse aurifodinas complures. Postquam illinc abiimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum, rursus Septentrio apparuit ferè sub ipso horizonte, qui nostrum uisum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad ostium quod appellant Draconis, quodq; eiusdem est regionis, quò aliquando profectus est Admirans, iter faciens per quasdam insulas, quæ sunt e regione Payræ prouinciæ propè innumerabiles: ibi sunt nemora sandali, quo onerant negotiatores suas liburnicas, comportantq; aliò. Inter has insulas, quarum meminimus, complures sunt incultæ desertæ que Canibalorum metu: propterea ingens domorum ruina conspiciebatur: uidere etiamnum plurimos homines, qui uisis nostris mox dilapsi sunt in editissimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt casiam electissimam. Nos uero rati his mercimonijs inesse lucrum ingens, multum casiae in Hispaniam compor-

comportauimus: uerum phisici asseuerabant, eam quidem optimam esse, si opportuno tempore legissent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut si sex homines restim ducerent, nec amplecti quirent arborem unam. Conspexere etiam nū ibi animal quadrupes, prodigiosum quidē: nā *Monstruosum animal* pars anterior uulpem, posterior uero simiam præsentabat, nisi quod pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra consuetā aluum aliā habet instar crumenæ, in qua delitescūt catuli eius tantisper, donec tuto prodire queant, & absq; parentis tutela cibatum quætere: nec unq; exeunt crumenam, nisi quū sugunt. Portentosum hoc animal cum catulis tribus Sibi liam delatum est, & ex Sibilis Illiberim, id est Granatam, in gratiam regum, qui nouis semper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conspecti sunt tamen à compluribus, qui huic rei astipulantur. Is itaq; Vincentinus affirmat ad nauigasse secus litus Payræ ferè leucas. D C. nec ambigit quin cōtinens existat. Illinc ergo soluentes ad insulam Hispanam deuenērūt uigesima tertia lunij. M. D. & inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus supra C C C. leucas: & quum deuenissent ad quandam prouinciā, atrox tempestas adorta est eos, effecitq; ut protinus duæ celoces pessum ierint: altera uero crepuit: at altera salutem socijs præbuit, non tamen sine ingenti discrimine. Sæuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat, quod socij laboribus innumeris fessi, uix sui potētes erant. Positi igitur inter salutem ambiguam & metum, eminus nauim conspiciunt, quæ uentis prosperis uecta, perquā celeriter maria sulcabat: & quoniā perpauca supereant, sibi nimium metuentes, ac uitam prorsus despōdentes, in eam deueniant opinionem, ut se mutuo occiderēt: propterea in terram descendunt, rati omnino se atrocīa subituros. Hæc meditantibus non defuit supernum auxilium: nam pacatis uentis mari reddita est tranquillitas: propterea conspecta nauī, in qua homines solum X V I I I. superstitēs erant, resumūt animos, & in Hispaniam redire parant. Vtraq; igitur nauis uela uentis dedit, patriā repetens, quò deuentū est ultima Septembris. Post hos uero complures alij nauigarūt meridiem uersus, iter agentes per Payram regionē, itinere milliarum quinquies mille, nec unquā terminum nacti sunt: ideo arbitrātur continentem, non insulam: unde nuperrime allata sunt complura, ut sunt casia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multijuga, & alia cōplūscula, quæ apud nos minime uisuntur.

NAVIGATIONVM ALBERICI

VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hispana in Italicam traducto.

CAPVT CXIIII.

Superioribus diebus abūde reddidi te mei reditus certiorē, uir prætātissime: nam si probe memini, cōmone feci tuam prætātiā de his omnibus orbis partibus, quas adiueram cum classe & impēsa regis huius inuictissimi: quæ si singulæ pensitatus expēdantur, uidebūtur profecto alterum orbē efficere: propterea non ab re nouū orbem nuncupauimus.

Nam prisci omnes harum rerum prorsus expertes fuere, superantq; eorum opinionem quæ nuperrime abs nobis sunt comperta: quandoquidem hi rati sunt, ultra lineam æquinoctialem meridiem uersus nihil esse nisi uastum æquor, perustas incultasue insulas quasdam: id pelagus Atlanticum dixerunt: & si quandoq; assensi sunt, nō nihil telluris esse, eam contendunt incultā esse nec habitabilem: quorum opinionem præsens ad eas partes nauigatio refellit, aperitq; omnibus haud dubie falsam esse, & ab omni uero extorret: quoniam ultra æquatorem nactus sum ego cultiores regiones, easdemq; habitatoribus frequentiores, quā alibi gētium usquam compererim, si Asiam, si Europā, si Aphricam uē spectaueris, ut latius in sequentibus liquebit: nam prætermiſsis obscuris rebus, illustres solum denarrabimus, quæ sint scitu nō indignæ, quas uē nos ipsi corā adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiusmodi nuperrime inuento, sedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de sæua tempestate. CAP. CXV.

Eligibus igitur, ut aiunt, auib; ab Vlisbona XIIII. Maij. M. D. I. solui-
mus iussu regis tribus liburnicis expeditis, profecti sumus quæsitum nouum orbem, & uersus Austrum iter agentes uiginti mensibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis seriē primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando seruauimus: nam per insulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim sunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde sulcantes oceanum, litora Aphricæ Nigritarumq; gradu citato percurrimus, usq; ad id promontoriū, quod Ptolomæus appellat Aethiopum, nostri uero Caput uiride, Aethiopes autē Bisecherē, & accola Mandangā: & ea regio est intra zonam exustam gradibus XIIII. uersus Aquilonē, quā Nigritæ incolunt. Ibi resumptis uiribus, & cōmunita omni genere annonæ classe, sublati ancoris uētis uela dedimus, iter nostrū dirigentes uersus polum antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus cōspecta est, quā iugi nauigatione tribus mēſibus, ac diebus totidem uastissima æquora sulcauerimus: in qua nauigatione

nigatione quæ discrimina subierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotiesue uitam pertæsi simus nostram, id multarū rerum scîs iudicandum relinquo, & eis in primis, qui optime norūt, quàm sit arduū incōperta quærere, & adire inaccessa. Qui uero hæc nesciunt, rerum expertes, huius rei iudices esse minime uolo. Et ut paucis multa cōprehendam, id sciāt, nos adnauigasse L X V I I. diebus, quibus fortuna pertinax atroxq; sæuiebat: nā quadraginta quatuor diebus reboante cælo, nihil nisi tonitrua, fulgura ac coruscationes, imbres grauissimos passi sumus, adeoq; tenebricosa nebula cælum inumbrauerat, ut interdiu, noctuq; non aliter uideremus, quàm Proserpina existēte cum Plutone, id est, quum minime luna pernox est, nox attris tenebris obfuscatur: propterea adeo nos timor mortis incessebat, ut uitam propè despondisse uideremur. Post hæc uero tam sæua, tamq; atrocia, cōplacitum aliquādo deo fuit uitæ cōpati nostræ (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa, animi qui ceciderāt elanguerantq;, cōdicto rediere ad se, ut usu euenit superātibus calamitates maximas, & præcipuæ ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur septimo Augusti M. D. I. in litore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu solenni, & Christiano more solēnia missarū celebrari iussimus. Tellus reperta uisa est non in sula, sed cōtinens: quandoquidem in uastum protendebatur, nec finis apparebat quispian: cultaq; erat admodū, ac habitatore multiplici perquam frequēs: inibiq; animalia ferè omne genus syluestria, quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita. Naeti sumus etiā ibi alia pleraq;, quorum de industria non meminimus, ne surgat opus in Iliada magnam. Id solum haud prætereundum puto, quòd dei clementia adiuti, opportune tellus uisa est à nobis: nam diutius ferre nequibamus, deficientibus com meatibus omnibus: lignis, uidelicet, aqua, nautico pane, salitis carnibus, caseo, uino, oleo, & quod plus est, uigore animi. Igitur deo q; uiuimus referimus acceptum, cui honos & gloria ac gratiarum actio.

Quantum distet reperta tellus à Capite uiridi. CAP. CXVI.

Conuenit igitur inter nos, ut secus litus huiusmodi nauigaremus, cōspectum huius haudquaq; deferentes. Nauigauimus itaq; tātisper, donec deuenimus ad frōtem quandam huiusce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conspecta est, abest leucis ferè CCC. In hoc itinere sæpenumero terram applicuimus, & cum indigenis cōmercia habuimus, prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi enim Caput uiride ab hoc reperto cōtinente, abesse leucis propè DCC. licet ergo crediderim nauigasse plus quàm DCC. & id effecit atrox tempestas & naufragia frequentia, & naucleri inscitia, quæ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus, ut ni cosmographia nobis nota fuisset, incuria naucleri de nobis actū erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad leucas quingentas nosset.

tas nosset, ubinam gentium essemus: errabundi enim eramus & uagi, nescientes quò tenderemus, nisi astrolabio & quadrante, astrologicis instrumentis, adamussim mihi & socijs consuluissem: comparauitq; mihi ob id nò medio crem gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos, cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effeci q; ut faterentur consuetos naucleros nihil haecenus sciuisse, si mihi còferrentur cosmographiæ expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriorem spem nos induxit scrutandi, uidelicet, eius orbis, peragrandiq; ad regulam. Communi igitur sententia decretum, ut regionem exploraremus, etiã introrsus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Ad nauigauimus ergo secus litus leucis ferè D C. subinde in terrã descendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice accordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentissima prouocati, nonnunquã quindecim uel uiginti diebus apud eos non in honori uersati sumus: sunt enim hospitaes admodum, sicuti latius infra patebit. Is igitur continens auspicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uersus polum antarcticum, & tamdiu secus hoc litus nauigauimus, donec superato tropico hyemali prope polum antarcticum gradibus X V I I. & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontẽ habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conspiciatus fuerim, mortalibus nostri æui incomperta sunt: gẽtem, uidelicet, mores, humanitatem, soli feracitatem, aëris temperiem, salubritatem cœli, corpora cœlestia, & in primis octauæ sphæræ sydera fixa, quorũ sphæra nostra non meminit, nec haecenus cognita fuere à priscis etiã eruditioribus, ea mox sedulo sum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius.

C A P. C X V I I.

Frequentior est igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus: nam uidetur innumera, ut cõmeminit diuus Ioannes in sua Apocalypsi. Id genus hominum acuratum est admodum & mansuefactum, nemi ni noxium: nudi prorsus incedunt, uti eos parēs natura peperit: nudi nascuntur, nudi rursus moriuntur: corpora habēt habiliissima, utpote facta ad symmetriam: symmetrica dici iure possunt, colore ad rubedinem inclinãte: id efficit candens sydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, sed promissos: incessu & ludis agiles sunt quàm qui maxime: facie sunt perquã liberali ac uenusta, nisi ipsi eam deformarent dehonestamento ferè incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circumferūt, uidelicet, genas, maxillas, nares, labra, aures: neq; foramine mediocri aut uno, sed magnis compluribusq;: nam uidi quandoq; quempiã septem foramina in facie habentem, quæ singula capacia erant pruni unius damasceni: dempta itaq; carne, hæc opplent lapillis quibusdam cœruleis, marmoreis aut crystalinis, uel ex alabastro pulcherrimis, aut ebore uel ossibus cãdidissimis, more suo, arte

suo, arte non inepta fabrefactis elaboratisq̃. Quæ res adeo est insolens & turpis, ut monstrum prima facie præ se ferat, homo, uidelicet, qui gemmarum faciem circumfert, terebratus foramine multiplici: & si credere dignum est, lapides septem in facie habens, qui singuli mediæ palmi magnitudinem superant. Nemo est profecto qui non admiretur: quum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt. Nam ego aliquândo obseruaui dictos septem lapides pondo ferè unciarum sexdecim. In aures & ipsi ferunt pretiosiores, uidelicet, annulos appensos, aut baccas pensiles, more Aegyptiorum Indorumq̃. Hunc morem uiri tantum seruunt: at mulieres solum ferunt in aures. Habent etiam scemina & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiusmodi in Venerem pronæ sunt admodum & salaces, id facinus parant, ut turpiori earum uoluptati faciât satis: nam uiris in potu dant herbæ cuiusdam succum, quo epoto inguina mox tument & crescunt non mediocriter: aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admovent, quæ mordicus inguen lancinent tantisper, donec tumescat, sitq̃ propterea ut apud eos complurculi testes amittant, & eunuchi reddantur. Lanam non habent, nec linum, ideo omnifariam panno carent: nec gossipinis uestibus, id est, bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus, qui nudi usquequaque incedunt. Apud eos nulla sunt peculia: communia sunt omnia: regem non habent, nec imperium: unusquisque sibi ipsi rex est: tot ducunt uxores, quot libuerit: in promiscuum coeunt, nulla sanguinis ratione habita: cum matre filius, & frater cum sorore coeunt: libidinem passim exercet instar brutorum animalium: nam ubique & cum quauis muliere, etiam sibi forte obuia, rem peragunt ueneream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges sunt, & à iure sunt extorres: templa non habent, nec legem, minusq̃ idola colunt. Quid plura? perniciosam quandam habent uiuendi libertatem, quæ Epicuræ potius quam Stoicis quadrat. Commercia non exercent: pecuniam nesciunt: inuicem tamen dissident, prælianturq̃ atrociter, sed ordine nullo. Iuuenes senes concione flectunt trahuntq̃ in eorum sententiam, quocunque libuerit, accenduntq̃ ad bella, quibus hostes cōficiunt: quos subegerint profligauerintq̃ hostes in cibatu habent gratissimos. Carne uestuntur humana, adeo ut pater filios epuletur, & uicissim nati parentem, prout fors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditissimum hominem, qui pro gloria non mediocri iactabat, se esitauisse supra tercentum uiros. Vidi etiam urbem quandam, ubi immoratus sum diebus ferè uiginti septem, & ibi contignationibus humanas carnes, easdemq̃ salitas pensiles uidi, uti nos carnes aprugnas sole uel fumo siccatas appendimus in culina trabibus, & in primis insitia, & id genus alia: imò mirabantur plurimum, quod nos non uesceremur hostibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere, & miri sa-

poris esse, easq; extollunt tanquã dapes ganeatas opiparasq; : arma habent nulla, præter sagittas & arcu: his atrocissime diloricati præliantur: quippe qui nudi cõgrediuntur, consaucianturq; non aliter quã fera animalia: hos nixi sumus pluries uelle trahere in nostrã sententiã, persuadebamusq; identidẽ, ut tandem aliquãdo ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominãda tẽperarent: qui nobis sæpenumero polliciti sunt se tẽperaturos ab hac sæuitiã. Mulieres uero, ut præfeci, licet nudæ incedant, uagæ & salaces in Venerem, non sunt tamẽ deformes: quã habilissima corpora habet, nec quidẽ exusta, ut forte sibi complures persuadere quirent: & licet obesæ & præpingues, non tamen ob id deformãtur: & quod miratu non est indignũ, nullas uel puerperas uidi, quæ demissas haberet mammã: nam licet pepererint fœta, nõ sunt in aspectu corporis uirginibus ab similes: nõ caperatam cõtractamq; in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeste nominari nõ possunt, prorsus à uirgine non absunt: ubi Christianorum copiam habebant, mirum est dictu quã turpiter corpora sua prostituerent, libidiniosiores supra omnem credulitatẽ. Annis uiuunt centum & quinquaginta: raro ægrotãt: qui si forte in morbos inciderint, sibi herbarum succo medetur protinus. Hæc sunt quæ apud eos comperi non obscura, uidelicet, æris temperiem, cœli clementiam, solum ferax, longam ætatem. Id forte efficit Eurus, qui istic iugiter perflat, quiq; eius loci apud eos est, cuius Aquilo apud nos. Piscatu gaudet, eoq; uictitant plurimum, adiuuãte hoc uotum natura: nam æquora inibi scatet piscium omni genere. Venatu parum oblectantur, quod efficit ferarum inges multitudo: pauent enim ob non cicurata animalia syluas frequentare. Visuntur etiã ibi leones omnifariã, ursi, & id genus alia. Arbores ibi crescunt in tantam altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à syluis, utpote qui nudi & diloricati intermesq; tuto feris haud congredierentur.

De soli feracitate, & cœli temperie, Cap. C X V I I I.

Regio est aprica, ferax, & eximie amœna: & licet sit cliuosa, irrigua tamen est fontibus ac fluuijs innumeris, syluasq; habet adeo cõdensas, ut uix transitũ præbeant, obstante arborum frequentia. His inerrant animalia multijuga, eademq; sæuissima: arbores & fructus absq; cultore suapte natura crescunt: fructus habent uberrimos, eosdemq; suauissimos, nec mortalibus noxios, nostris prorsus ab similes. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices, quibus panẽ conficiunt & alia pulmenta. Semina sunt complura, uerum nostris minime similia. Regio nullum fert metallum, præter aurum: aurum igitur ibi inges est copia: licet nihil nobiscum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes, qui plagam hanc auro scatere affirmabant, idq; apud eos minime in prætio esse, & ferẽ nullius momenti, identidem prædicabant: baccas margaritasq; complures habent, ut in superioribus commemorimus: quorum omnium si uellem singillatim

gillatim meminisse ob innumeram multitudinē, multijugamq; naturā. Iur-
geret in opus magnū hęc historia: nam Plinius uir absolutissimus, qui tan-
tarum rerum texuit historiam, non tamen horum millesimam partem con-
sequutus est: quæ si singula percēsuisset, longe aliud opus effecisset, si ad ma-
gnitudinem spectes, alioquin absolutissimum: & id in primis admirationem
præbet non mediocrem, p̄litacorum multijuga natura, colosq; multiplex &
uarius, adeo ut Polyderus, uir in pictura tātus, has auitiorum uarietates uix
consequi potuisset. Arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrāt, gum-
mas, liquores & succos emittūt passim, quarum uirtus si nobis comperta fo-
ret, puto nihil nobis non solum ad uoluptatem, sed etiam ad sospitatem, bo-
nam que ualeitudinem defuturum: & si qui est in orbe paradysus terrestris,
non longe ab his regionibus haud dubie esse debet. Itaque ut sum præfa-
tus, regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie, ut nec hyeme algeant, nec
æstate exæstuent.

De syderibus poli arctici.

CAP. CXVII.

Cœlum inibi & aëra perraro nubes inumbrant, ferè semper serena sunt:
rorat quandoque, sed leniter: uapores sunt propè nulli: nec diutius ro-
rat, quàm tribus uel quatuor horis, & instar nebulae mox fathiscit: cœlū decē-
tissime exornatur syderibus quibusdam, quæ sunt nobis incomperta, quorū
ego consignantissime memini, & percensui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut
apud nos Venus & Iupiter. Perpēdi etiānum eorum circuitus & uarios mo-
tus, metitusq; circūferentiam ac diametrum nō difficulter quum geometriā
non ignorarem: propterea pro comperto habui, maioris esse magnitudinis
quàm autument mortales: & in primis Canopos tres conspiciatus sum: duos
claros admodum, tertium obscurū & dissimilem alijs. Polus antarcticus ur-
sam maiorem nec minorē habet, sicuti est uidere in nostro arctico polo: nec
cum contingunt sydera quæpiam clara. Quæ uero ipsum ambiunt tria sunt,
quæ figuram præ se ferunt triāguli orthogoni, quorum id quod medio loco
uiscitur, nouem gradus & medium circumferentiæ habet: & ubi hęc exorion-
tur, à læua cōspicitur Canopus albicans eximie magnitudinis, quod ubi in
medium cœli deuenierit, infra scriptam præsentat figuram.

*

*

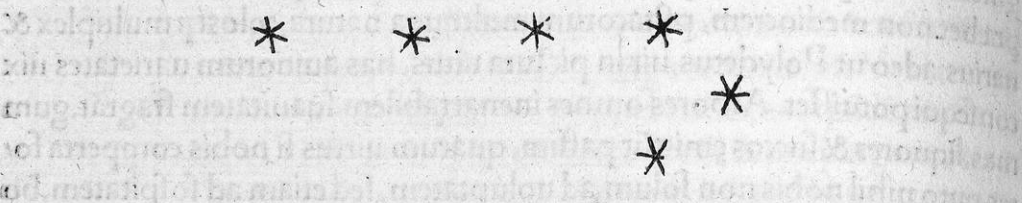
*

His succedunt tria alia præclara sydera, quorum medium habet diame-
trum circumferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eo-
rum alter Canopus cernitur albus. Hunc sequuntur sex alia conspicua syde-
ra, quæ claritate cunctis octauæ sphaeræ syderibus præstant, quorum me-
dium

! 4

dium

dium in superficie firmamenti diametrum circumferentiæ habet graduū triginta duorū: hæc astra cōcomitatur Canopus ingens, sed niger: quæ omnia tēnuntur in uia lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra scriptam referunt figuram.

De nonnullis illius hemisphærii, quæ philosophis repugnant.

CAPVT CXX.

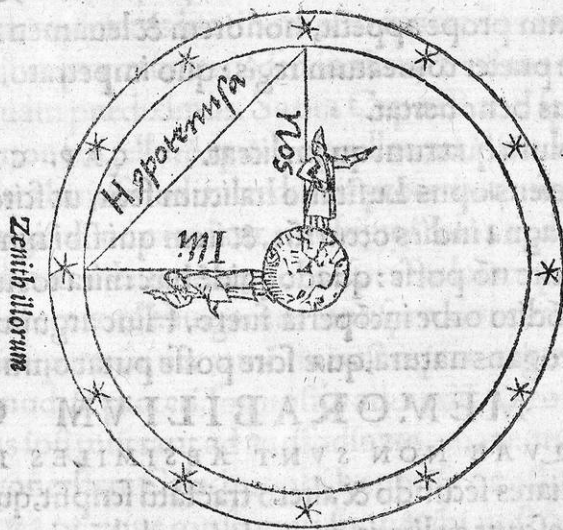
Ilicitaq; conspiciatus sum complura alia sydera, quorum motus multiplices admissem obseruans librum edidi quendam consignatissime, in quo commemini ferè omnium, quæ in hac mea nauigatione non obscura dignoscere quui: & is apud hunc inuictissimum regem adhuc hospitatur, quæ spero propediem ad suum dominum rediturum. In eo itaq; hemisphærio non indiligenter quædam perpendi, quæ philosophorum sententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera irim, id est arcum celestem album circiter noctem mediam: quoniam secundum opinionem quorundam colores trahit à quatuor elemētis, ab igne, uidelicet, rubeum, à terra prasinum, ab aëre lacteum, ab aqua cœruleum: sed longe aliter sensit Aristoteles in metheoris, dicitq; irim esse repercussionem radii redundantis ad uaporem sibi appositæ nubis, sicut splendor in aqua refulgens, in pariete refulget, rediēs ad ipsum sua interpositione feruorem solis temperat resolutione in pluuias, inferiora fecundat, specie sua superiora pulchra reddit, dominū humiditatis in aëre esse ostendit: unde infra quadraginta annos à mundi fine non apparebit, quod elementorum desiccationem indicabit: pacem inter deum & homines denuntiat: semper ex opposito solis est: nunquam apparet in meridie: quia sol nunquā est in septentrione, Plinius tamen ait, quod post autumnī æquinoctium apparet quacunque hora. Hæc excerpta sunt à Landino ex Aeneidos quarto ab interprete, ut nemo suis fraudetur laboribus, sed suis cuiq; reddatur honos: eum uidi rursus & iterū: neq; ego unus arcum huiusmodi animaduerti, uerum complusculi è nautis huic sententiæ suffragantur meæ. Rursus uidimus neomeniam, id est nouam lunam, eadē die, qua cum sole coniungitur. Ibi etiam singulis noctibus uideas uapores & faces ardentissimas cœlo inerrare. Præfeci paulo supra, si tibi succurrit, id hemisphærinm, quod nisi loquamur improprie, hemisphærium dici nō posse, si nostro collatum fuerit: tamen quia non nihil formam eius effingere uides, uisum est improprie loquendo hemisphærium id appellare.

De forma

De formâ quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. cxxi.

Igitur, ut sum præfatus, ex Vlisbona, unde nos soluimus, quæ distat ab æquinoctiali uersus septentrionem gradibus ferè XL. nauigauimus usq; ad eam regionē, quæ est ultra æquinoctialem gradibus quinquaginta: quos si simul collegeris, uonagenariū efficiēt numerū: qui quidē numerus quartam partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priscorū supputationē traditam nobis. Liquet igitur omnibus, nos quartā orbis partem metitos fuisse: propterea nos qui Vlisbonā incolimus, citra æquatorē gradibus propè quadraginta in regione septentrionali distamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineā degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id est, à linea trāsuersali: & ut etiam cōpertius rem intelligas, linea perpendicularis, quæ dum nos recto gradu cōsistimus, surgit à puncto cœli, & tēdit ad nostrū Zenith, eademq; linea eorū qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta, latera percutit: sitq; propterea ut nos i linea recta simus: ipsi uero sint, si nobis conferantur, in transuersali: & is situs efficit figuram trianguli orthogoni, quarum linearū rectam nos tenemus, prout latius declarat subsequēs figura: & de cosmographia satis superq; dictū arbitror.

Zenith nostrum

Cur liber dictus sit dies tertius.

Cap. cxxii.

Hæc sunt itaq; quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cēfui, quæ etiā oculis subieci: nec ab re opus nuncupauī Diem tertium: quandoquidē prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quam ex præcepto regis perfecī occidentē uersus, inq; eis cōplura scitu non indigna cōsignantissime sunt exarata, & ea in primis quæ spectāt ad gloriā nostri seruatoris, qui hāc orbis machinā miro extruxit artificio: quis enim satis deo pro meritis deū laudare possit, cuius mirabilia cōmemorauī in opere prædicto, legēs cursim quæ spectant ad

stant ad situm & cultum orbis, ut dum latius otium dabitur, exactius de geographia opus quodpiã edam, ut mei uel posterì meminerint, & ex hoc opere discerent uberius deum maximũ colere indies magis, eaq; aliquãdo scirent, quã nostri ueteres prisciq; patres prorsus nesciuerunt. Propterea seruatorem nostrum, cui proprium est misereri mortalitatis, omnibus uotis precor supplicibus, ut sinat me tãtis per uiuere, donec id peregerim quod mente cõcepi. At alios duos dies in aliud tempus differẽdos reor, quum præsertim rediero sospes in patriam, eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excusatione Alberici, & uoto eius.

CAP. CXXIII.

DAbis ueniam uir candidissime, si ultimæ nauigationis diaria ad te nondum misi, sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex serenissimus, qui adhuc domi meos libellos detinet: uerum postquam distuli in hũc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartũ diem. Hæsit mihi cordi rursus peragere eam orbis partem, quæ spectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ, armamentis ac com meatibus ubertim communitæ. Dum igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento: quo quum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriã dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatem, & in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter cõmeatum regis: quo impetrato, pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat.

CAP. CXXIIII.

FIdus interpret præsens opus Lusitano Italicum fecit, ut scirent qui Latium accolunt, quàm magna indies occurrũt, & item qui sibi nimium arrogant, intelligerẽt omnia se scire nõ posse: quãdoquidẽ hæc mira tot uiris acerrimis ingenio, hucusque à cõdito orbe incõperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbix nostra arrogans natura, quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CA-

LECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS

quas Petrus Aliares secundo & altero tractatũ scripsit, quæ rut-

sum colliquescent ex literis quorũdam nobiliũ uirorum

ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarũ cuiusdam Cretici dominorũ Venetorũ legati
apud regẽ Lusitanorũ die uigesima septima Iunij, M. D. I.

CAPVT

CXXV.

ERENISSIME PRINCEPS ET CAETE.

Reor uestram dominationem certiore iam factam fuisse ab
præstantissimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ
hic uisu euenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex
Lusitaniæ

Lusitaniæ inuictissimus in Indiam expediuit; quæ superis miserantibus re-
 diit, sed mulctata ratibus septē: nam eo concesserāt liburnicæ quatuordecim,
 & septem tantū incolumes rediere, reliquis pestundatis. Igitur egregie prin-
 ceps per latus Mauritaniae ac Getuliae Noto ducti, deuentū est ad Caput ui-
 ride, dictū olīm Experias, ubi uisuntur Hesperidum insulæ: & ibi auspicatur Experias
 Aethiopia inferior uersus orientē, ultra quam prisci minime iuere. Hinc egre-
 ditur latus Aethiopiae uersus orientē, donec respondeat lineæ Siciliæ, à dētio
 latere intra lineā æquatoris ad quinq; uel sex gradus: & circiter medium dicti
 lateris uisitur aurifodina huius regis: postq; eam surgit caput ad Austrum,
 excedēs hyemalem tropicū per gradus nouem. Istud Caput dicit Bonæ spei:
 & illinc itur in nostras barbarias introrsus ad milliaria ferē quinq; millia uer-
 sus plagam nostram. Quum uero præterieris dictū Caput, mox regio se si-
 nuat, donec ad Prasum deuenias promontorium, quod antiqui, & in primis Prasum
 Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriore uero plagā
 appellauit incognitam: Inde itur ad Trogloditos: aurifodina uisitur, quā ap-
 pellant Zaphallam, ubi maiores nostri affirmant uim auri ingentiissimā esse
 quā alibi gentiū. Hic intrant sinum barbaricū, & inde in oceanū deuenitur
 Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id est eorum iter: quod si recte sup-
 putaueris, milliaria propē quindecim millia uastitate sua occupat, ubi secus
 litora itur. Si uero desertis litoribus recto itinere ibis, recessus terrarum & an-
 fractus montium prætermittens, sed in altum tendens usquequaq; longe mi-
 nus iter erit quā prædiximus. Supra Caput Bonæ spei Lebegio uecti uen-
 to, nacti sunt nouam tellurē, quā appellarunt Psitacorum: quoniā inibi in Psitaci
 neniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium &
 dimidium longitudine excedant, multijugi coloris: duos nos uidimus, qui
 fidem rei præbent. Nautæ itaq; ubi cōspexere latam plagam, credidere con-
 tinentem: propterea adnauigarunt tantisper, donec terræ spatiū duū mil-
 lium milliariū superarūt: nec tamē finis est repertus tantæ uastitatis. Plagam
 incolunt uiri nudi & proceri, formosiq; admodū. In eo itinere amiserunt naues
 quatuor: duas ipsi miserant ad aurifodinam, quas autumant nō reuersuras:
 septem uero concessere Calechut: ubi honorifice nostro pro congressu sunt
 excepti, ædesq; à principe consequuti sunt: & ibi nostræ naues statiuam fece-
 runt. Obiter superuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum
 rates, & cōprimis magni Soldani liburnicæ: & hi omnes cōspirarunt in Chri-
 stianos: quippe qui ægre ferebant Christianum genus usque in illas partes
 propagari: iactabantq; eō nostros contendisse, ut illis lucra adimerent sua:
 propterea primo loco naues onerare contendebant, nostro negotiatore relu-
 ctante, qui mox regi de Maurorū insolētia questus est, quē illico deprehendit
 Mauris fauere, tamen ut erat uir ambiguae fidei, nostris respōdit in hūc mo-
 dū, se animo haud æquo laturū, ut Mauri prius mercimonia liceant, quā
 Christiani

quàm Christiani sua commercia absoluerint: & in huius rei specimen iubebat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimonia omnia impune adimerent, eaq; occupantibus adiudicabat. Cōgressi igitur Christiani cum Mauris, illico tota urbs in partes Maurorū declinavit. Quare Christiani generis strages magna facta est, in qua supra quadraginta homines desiderati sunt Christiani nominis: inter quos oppetit negotiorū nostrorū gestor: qui licet undabundo mari sese credidisset, correptus est tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omniū. Hæc igitur ut nostris nota fueret, condicto tormenta omne genus exonerant, & classem præfecti Syriæ, id est Soldani, rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero & bombardis urbem propè deuastarunt, complures domos incendentes, quæ pro imbrice, instar mapalium, paleas habebant. Quam obrem illinc abiungere, & duce Iudæo, qui fidem Christi induerat, aliud regnum petiere ultra Calechut, ad miliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex odit regem Calechut, quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiore habet aromatū copiam, quàm rex Calechut. Quare nostri tot diuitias inde asportarunt, ut uix id audeam referre: nam ipsi aiunt emisse illic cantarum, id est genus mensuræ non mediocris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos misit ad regem Lusitanum, duosq; obsides, ut securius eò nostri redirent. At rex Calechut interea ingentissimā classem expediuit in nostros: qui quoniam onustas habebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, sed altum petentes Borea ducti, quem uentum ipsi ignorant, euaserunt: erat enim pertimescenda classis: quippe quæ supra centum & quinquaginta naues habebat, ferebatq; hominū quidecim millia. Igitur quum euassent discrimen, deuenerūt ad quandam insulam, ubi diui Thomæ corpus quiescit. Huius insulæ dominus Christianos honorificentissime excepit, & sancti corporis reliquias in specimen amicitiae nostris dedit. Quid plura: aromata omne genus nostris, quos nunquam uiderat, absq; pecunia obtulit: soluerēt demum quum sibi peropportunum fuisset, & redissent felicibus, ut aiūt, auibus. Verum nostri illius cōmercij non egebant, utpote qui onusti erant admodum. Absfuerūt in hoc itinere menses quatuordecim, uerum trimestri rediere: & addebant deinceps celerius iter perficere posse, utpote qui iam recessus & ambages maris nouerant, utputa in decē mensibus iter se facturos rentur. Naues rediere omnes, præter unam, quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit: saluis tamen uiris quos uehebat: & ea capax erat sexcentorum doliorum: nondum tamen applicuit classis: una tantum liburnica portum appulit: reliquæ uero nō longe ab urbe esse censentur: hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attingit ea die quæ est diuo Ioanni percelebris admodum: agebam enim per id tempus apud serenissimū regem, qui me compellās his uerbis inquit: Heus uir pro-

be con

be congratulare mihi, quoniam mea classis iam est in uado, omni aromatum genere onusta: quod ego audiens, ut par erat, hac noua lato animo excepi, & in gratiam regis iussi meis, ut festiuissimū quā possent diem agerent, aris tinnitu & cymbalorum, tibicinumq̃, ut assolet, modulationibus, & tormētorū reboatu frequentiore. Postridie actæ sunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. Rursus regē adiui, qui ut me uidit, monuit protinus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia, quæ per id tempus obtigerat: adiecitq̃ ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis uestras liburnicas, mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perquam benigne accepturum, adeò ut domi esse censerentur. Addebat etiam se nauaturū operam, ut præfectus Syriæ, id est Soldanus, haudquaquā aromata ex India comportare queat: in cuius rei euident argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibiugiter commorentur: aliæ uero ultro citroq̃ commercij gratia commeent assidue: nec dubitat quin India pro arbitrato suo potiri possit. Nauis quæ iam aduenit, est Bartholomæi cuiusdam Thusci, quem tulit urbs Florētia. Ea igitur infra scripta conuexit mercimonia, uidelicet, piperis cantaros c c c. cinamomi cantaros c x x. iachæ cantaros l x. castorei, & id genus odorum cantaros x v. Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniā præuenti sunt à Mauris, qui & gariophyllū & zinziber asportauerant: neq̃ hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerū in congressu incolarum Calechut omnia perdidere, fecereq̃ hominum pariter ac mercium nō modicam iacturam. Nec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege Vbene Æthiope accepta persona, consalutatum nostrum regem uenere, onusti muneribus complusculis. Munera fuisse mancipia & elephantorū dentes, & complura alia, quæ & nostra regio fert. Hæc itaque celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus Indiā pergebāt. Hæ igitur ubi nostram conspiciatæ sunt, rati se fore nostrorum prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri x v. m. quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, immo eos complusculis donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOTIATORVM & collybistarū, ac trapezitarum Hispaniæ, ad correspondales suos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. CAP. CXXVI.

EX relatu eorum qui classem concomitati sunt: eam, inquam, quæ M. D. II. mense Maij ab Vlisbona soluit, & anno M. D. III. die x v. Decembris m redijt,

redijt, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hac fœdera pacis descendisse, ut, uidelicet, pro illata strage nostris pederet baccharas quatuor mille piperis, id est, cantara duodecim millia, & quod Mauri undequaque aduenientes inibi commercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quodq; iidem Mecham Mahumetis adire non possint, & quod rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arcis, are pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patriaturq; regem nostrum inibi uirum Lusitanū nostris præficere qui ius dicat, quicq; & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui desciscerēt à negotiatore nostro, n̄ protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & si qui Mauri capti detineantur, hi omnes negotiatori nostro reddantur: necnon Mediolanenses duo mangones gemmarū, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artē balistariam exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentum ingens, nauesq; nostro more fabricantur: hos igitur in pedicis ferreis captos, postulabat dandos præfecto classis. Præterea quod rex regni Cuchini & Canoræ inter cōfœderatos percenteretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una salus esset omnibus: perinde ut si quispiam sumeret contra eorum aliquem arma, is omnium cōfœderatorum hostis declararetur: & si usu euenisset, ut aliquis descisceret ab hac pace & cōcordia, in eum ueluti perfidum aliorum uires exercerentur, essetq; ab omnibus tanquam proditor, & fidei hostis explosus: & hæc omnia eo tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum classis Lusitanorum inibi agebat, illò naues cuiusuis generis non accederent, nisi prius nostris onustis. Vbi uero tantum mercium foret, quod sufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuiq; naues onerare: ita tamen, ut ad consuetæ pretia non adderēt, id est, ut pluris solito non uendant, quam pro centum octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ sunt pacis conditiones & fœdera, quæ in nostri regis decus maximū susceptæ sunt, ut colliquescit omnibus: nā reuera iam is noster rex non ab re dici potest dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges imposuit, adeo ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noster nauet operam, ut nostri nauatæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam Aegypti, emporia orientalium clarissima contendant, & tandem se aliquando ulciscantur de Mauris, à quibus crebro pessime sunt accepti. Classis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eo profectus est, & comperit regem Cuchini extorré à suo regno: nam secesserat in quandam insulam, ubi in locum editum receptus delitescbat ab insidijs regis Calechut. Causam non afferebant aliam, nisi quod memor datæ fidei sœuienti regi Calechut nostros haudquaquam tradere uoluerat: nam maluit exulem

agere,

agere quàm fidem labefactare præstitam. Opportune igitur nostra classis suppetias tulit socio regi, & expeditis auxiliariis copiis iuere intrepidi in regem perfidum, magnam cladem inferentes hosti. Regem Cuchini in regnū continuo restituerunt. Id regnum est non longe ab angustijs maris Erythraei, ubi arcem erigunt munitissimam: aliam ædificant in ostio sinus Cuchini, ubi tormentorum ferè genera omnia iam uisuntur, eisq; decernunt hostem propulsare eminus, & tutam classi stationem præbere suæ: neque eò illis reluctantibus deinceps concedet quispiam. Itidem fiet in sinu Calechut, perinde ut stationem & litora proximiora non difficulter tueri queant. Naues uero quæ superiore anno remanserant istic, prædam fecerant non mediocrè: nam quadam die mane ceperunt Maurorum naues quinque regni Cambaia, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiscebantur. In eis igitur nacti sumus gariophylli cantaros mille defecati, id est mundi, sine quisquilijs, inq; eis erat plurimum gariophylli haud decorticati, ut apud nos uisitur. Ferebant etiam hæ naues castoreum, & id genus odores, sandalium, ambram, lacham purissimam, & tenuissimas telas lini: aurum uero & argentum signatum abunde habebant, adeò ut opes quæ compertæ sunt ibi, ualorem c. c. mille ducatorum excederent. Quare iam uobis testatum esse remur, quanti sit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus scatet effuse. Itaque ex his rationibus quas præfecimus, duæ pessum iere: duæ uero dum statuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius insulæ, uel tempestatis actæ, supra sexcentum homines amittere non longe ab ostio maris Erythraei. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempestatem euassisset, paulum profecta in scopulum elisa, pessundata est, adeò ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimonijs omnifariam stratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parata habent, ut est in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur sola celox parua superstes fuit, ut cladis suorum nuntia foret. No ueritis ergo hunc nostrum regem com meatum omnibus dedisse eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: si tamen ex centenatio lucro quadragenarium ipse habeat, hoc addito, ut ab eo naues emanant non minoris, quanti sibi constituisse uidebuntur: nec nauium huiusmodi solutionem tantisper differri patitur donec redierint, sed priusquam abeant, aurum innumerato habere operæpretium est. Visus est is princeps cognouisse iacturam quàm fecit in tot naufragijs, propterea cupit alios suo periculo eò proficisci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas suscipiat condiciones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercij res haudquaquam stabiles esse: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Lusitanus quidam, qui uisit minam auri in regio Zaphala: de qua re mira refert. Asseuerat nobis ibi na-

uem Christianorum adhuc esse, & propè incredibilia de auri quantitate, quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noster aliò non tendit, nisi ut frenet hos barbaros, arcemq; ibi erigat munitissimam, ac propulset Indos, & eos qui incolunt regnum Cambaiæ, ne ipsi deinceps mina potiri possint. Omnè igitur aurifodinā sibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus, hanc aurifodinam fuisse minam Salomonis, unde tot hausit thesauros: & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut testatur sacra uetus historia. Hæc profecto sunt magna, ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus est felix & bene auspicatus, cui contigit tam locuples thesaurus. Rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo commeatum eundi in Indiam, soluto fœnore, uidelicet, pro centenario quadragenarium, acceptis suis nauibus, ut præfati sumus. Hunc modum uidetur uelle seruare, ut mercatores eò mittāt suos gestorū negotiatores, qui intersint mercimonijs, non tamen præsent: uult esse dominus rerum, adeò ut omnia sui exerceant, etiam impensa mercatorum: nam aromata suscipienda erunt de manibus Viceregis, nec liberum erit cuiq; mercari. Quare creditur commercium huiusmodi non suscepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos cōmonefaciā. Nec uos fugit nos aliās uobis scripsisse, Cayrum ob hanc causam decoxisse: nā ex magno orientalium emporio, si hæc succedunt regi, fiet ciuitas confusa, ut non ab re dicatur Babylon, neque iniuria: nam illic Mauri consueuerant Christianos pessime accipere: forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus, neq; omnifariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura: quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt, reluctantibus Lusitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti, gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex possessor efficitur intra biennium. Res est profecto digna miratu: nam tota India & Persis inde suum aurum hauriebat, quæ nunc à gentilibus possidetur: licet sit ditionis Chaldæorum regis ostium, sinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum gentilibus: singulis enim annis Maurorum naues ueniūt onustæ uilioribus mercibus ex Cambaiæ, ut aurum asportent. Merces sunt cotonei, panni uiliores, sericum plurifariam ac multijugi coloris, & in primis Turcarū more contextum. Hæc igitur sunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloæ diutius commorabitur metu gentilium, qui non longe degunt ad leucas sexaginta in insula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes, ut soluant uestigal priusquam eant ad minam Zaphalæ. Quò quum perueniunt, ante sex uel octo menses non expediuntur. Inde comportant aurū, ebur, & ceram merces optimas. Illinc soluentes Chiloam contendunt, & ibi rursus pendunt præstinati auri uestigal. Inde concedunt Cambaiam siue Mecham: & in nostris nauibus sunt duodecim aut quindecim negotiatores

tores regis Chiloæ, qui tributum pendit nostro regi quotannis, id est, miti-
gallas *M. D.* & id est genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris est du-
catorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege nostro, adeò ut
in manu sua sit ipsum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam
quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: cre-
diturq; ut id breui eueniat: nec res foret ardua, si profligato rege, redditus
D. C. M. ducatorum singulo anno consequeretur. Neq; arbitremini, uos ro-
go, hanc esse fabulam: uera est historia. Iam nosse debetis, me iampridem
de nouis rebus crebro uos commonefecisse, & semper uera loquutum. Non
sum is qui delecter mendacijs: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, testa-
tissimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia scripsisse. Si uero a-
pud uos bene supputaueritis, quid ferre possint naues, quas expectamus in
dies: comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter ducentos uiginti duos
aromatum omnifariam. Nam deinceps istuc mittam aromata omne genus,
nauaboq; operam, ut nusquã uobis desint, postquam fœdus initum est cum
rege Calechut: licet non paruum discrimen illò nauigantibus immineat ob
quoddam arcipelagus, in quo innatant insulæ propè quatuordecim mille, &
etiam ob angustias cuiusdam freti, ubi mare uix est nauigiorum patiens: ta-
men tantum conabimur, quod pericula consuetudine & frequentia efficie-
mus innoxia: ut quandoque gloriari possimus, ferè totum orbem peragra-
uisse, & ea præsertim, quæ prisca minime adiuere. Solum superest ut Tapro-
banam adeamus insulam, teste Plinio omnium rerum locupletissimã, si au-
rum, si gemmas, si ebora spectaueris: tantumq; nostra opera & solitudine
fiet, ut omnis India mercimonijs nostris pateat. Illic, ut scribunt nostri, non
magni penduntur nostræ merces. Monēt propterea ipsi, ut eò mittamus cru-
ciferos aureos, si breuem cupiamus expeditionem nostrarum rerum: quoniã
aliæ merces diutius manent in portu, procrastinantibus ex composito Indis,
ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris, minore pre-
tio nostra consequantur. Eius sunt ingenij, ut quandoq; sunt Itali, qui simu-
lant mercium non egere, ut demum uiliore pretio præstinent. Ibi etiam cari-
pendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minutiora uero
spernunt. Corallium autem non floccipendunt, si sit magnum & fabrefactũ:
alioquin nullius est apud eos pretij. Habent ñ populi uices cõtrarias cum Ale-
xandrinis, adeò ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uersa uice. Plumbũ
non uilipenditur ibi, si instar lateris sit conflatum. Argentum uiuum & am-
bra nihil penditur. Ibi æra fabrefacta minore pretio licitantur: quoniam rur-
sus suo more ea conflant, uoluntq; nos in conflando operam luisse: non eo
utuntur ut nos. Hæc igitur summa erit: alias merces, exceptis memoratis, ibi
nullius esse pensi, lucricq; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI
PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENE/
TORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTIS
SIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS
germanos in Vlisbona commorantes, die decima
nona Octobris, M. D. I.

CAPVT

CXXVII.

PRÆSTANTISSIMI FRATRES TANQVAM
patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario,
& nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus
diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usu
eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchio-
nem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de re-
bus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quam creberrime lite-
ras dare, modo tabellarij habeantur. Ut igitur noua anni præsentis intelli-
gatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugallia
serenissimus expediuerat uersus Aquilonem, præfecto Gaspare Corterato,
qui nobis refert continentem inuenisse, distantem ad miliaria duo millia, in-
ter Corum & Fauonium, hætenus toti penè orbi incompertam terram, cu-
ius latus aiunt ad miliaria propè octingenta percurrisse: nec tamen finis com-
pertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse: regioque
uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, aliàs à nostris peragratæ, quasi sub
ipso septentrione: eò usque celox tamen non peruenit ob congelatum æ-
quor, & ingruentes cælo niues: argumento sunt tot flumina, quæ ab illis
montibus deriuantur, quòd, uidelicet, ibi magna uis niuium existat: arguunt
propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea ter-
ram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus
ac corijs piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celo ce-
regionis incolæ, Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si
habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium uestiun-
tur & lustrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent
pelles, eis que utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos: at æstate ritu
contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti
fert ipsa bellua, eo modo utuntur: eis armos & brachia præcipue regunt.
Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piscium neruis. Videntur
propterea

propterea syluestres homines : non sunt tamen inuerecundi : & corpora habent habilissima , si brachia , si artus , si crura respexeris , ad symmetriam sunt omnia . Faciem stigmate compungunt , inuruntque notis multijugis instar Indorum , sex uel octo stigmatibus , prout libuerit . Hunc morem sola uoluptas moderatur . Loquuntur quidem , sed haud intelliguntur , licet adhibiti fuerint ferè omnium linguarum interpretes . Eorum plaga caret prorsus ferro : gladios tamen habent , sed ex acuminato lapide . Pari modo cuspidant sagittas , quæ nostris sunt acuminatiores . Nostri inde attulerunt ensis contracti partem inauratam , quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur . Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appensos circumferebat , qui haud dubie cælati more nostro uisebantur , cælaturam Venetam in primis præ se ferentes . Quibus rebus non difficulter adducimur , continentem esse potius quàm insulam : Quia si eò naues aliquando applicuissent , de ea comperti aliquid habuissimus . Piscibus scatet regio , salmonibus , uidelicet , & alecibus , & id genus compluribus . Syluas habent omnifariam , perinde ut omni lignorum genere abundet regio . Propterea naues fabricantur , antemnas , & malos , transtra , & reliqua quæ pertinent ad nauigia . Ob id hic noster rex serenissimus instituit inde multum emolumentum sumere , tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta , tum uel maxime ob hominum genus laboribus assuetum , quibus ad uaria eis uti quibit . Quandoquidem suapte natura hi uiri nati sunt ad labores , suntque meliora mancipia quàm uiderim unquam . Visum est propterea non fore ab amicitia nostra deuium , si hæc uos non celarem . Vbi uero alia celox , quæ expectatur indies , aduenerit , mox aliarum rerum certiores uos reddam . Naues uero , quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur . Neque id præteribo , regi hæsisse cordi , ut tota classis , quæ proficisci in Orientem consuevit , ea primo Mechæ classem corripiat , ut tandem Soldano Syriæ præfecto aditus illuc non pateat , nec inde deinceps aromata exportet : & huic rei rex unice studet , persuadetque sibi , nihil posse obstare , quin potius uotis huiusmodi . Assentitur tota curia , urbs & regnum omne cum eo conspirant : Quoniam si sibi succedet , mirum dictu est , quàm breui omnium locupletissimus sit euasurus in tanta rerum copia & ubertate , & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus , ut hinc asportent mercimonia . Igitur pro comperto habetur , non posse nisi maxime lucrari , Venetorum celocibus huc accedentibus , & id in manu habere sibi persuadet . Tædet propterea ipsum moræ : Quoniam desiderio etiam ipsa celeritas est in mora . Peroptat igitur , & perquam ardentissime insistit rex serenissimus , ut uoto frui queat suo . Ob quam rem uereor plurimum , ut ab hac sententia , quæ cordi inhæsit , uix possit dimoueri : nec facile adducetur ,

ut in rebus orientalibus nobis adsit, quum sit huic expeditioni prorsus additus. Nos uero, qui anno elapso prouinciam sustinuimus à nemine adiuti, neque aere ecclesiastico, sed solum nostris opibus, uix, ni faueat ipse, nobis bene consultum ibit. Valete.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRAN-

cisci de Sagitta Cremonensis, datarum Vlisbonæ decimasexta

Septembris, M. D. II. directarum ad oratorem Venetum Pe-

trum Pasqualigum, apud reges Castiliæ agentem.

CAPVT

CXCVIII.

PRæstantissime orator, & domine obseruandissime, iam binis meis literis pollicitus sum iampridem uestræ præstantiæ, me haudquaquam præter missurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor celoces, quæ indices expectantur. Nunc uero, quoniam portum applicuerunt, uisum est uos latius de rebus huiusmodi commonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerunt. Primo piperis cantaros mille, cinamomi cantaros quadringētos quinquaginta, zinziberis cantaros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cottonorū tantum, quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Quir uero non attulerint plura aromata, causam adducunt, quòd, uidelicet, quum hinc soluissent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficiscerentur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut: propterea unusquisque eas merces comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat, fore in pretio. Quum uero dictæ naues contendissent ad urbem Calechut, nec quiuissent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint. Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti sunt de rebus Petri Aliaris, qui agebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negotiator. Igitur ab rege Canoræ excepti sunt honorifice, qui nostro præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit. Huic noster præfectus benigne respondit, uidelicet, se prius uelle adire regem Cuchini, ubi regis negotiator erat: demum se reuersurum ad eum, & præstinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc soluens contendit Cuchinum, ubi comperit regis negotiatorem, cum quo egit plura. Quum uero naues signatam pecuniam non tulissent, sed solum merces, quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum, mercium uero ferè nihil) decreuit propterea præfectus classis redire ad urbem Canoræ. Eò ergo concessit quamprimum: eius enim rex Lusitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarunt merces, quas aduehebant meliore pretio, datis pro suis mercibus aromatibus, dimissis illis tribus è nostris uiris, qui commercia nostra exercebant: negotiatorem nauis & amanuenssem dimiserunt, qui omnibus præessent mercimonijs, quiq; indies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues illinc sol-

hinc soluerunt onusta omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum est, tribus, ne uiderentur regi imposuisse, qui sua eis dederat aromata absque uade & pignore. Redieret tandem naues semionusta, ob id quod non tulerant secum signatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime sunt in pretio: propterea uisi sunt operam luisse suo periculo. Hæc ergo summa est, Indos non cupere nostras merces, sed signatum aurum uel argentum, quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex absque pecunia, quæ ferè est omnium neruus, uoto potiri suo, nisi forte ui credat exerce cum Indis commercia, & sua gratis consequi posse. Quoniam aiunt his elapsis diebus eos reges metu nominis Christiani absque pretio dedisse tot mercimonia Admiranti nostro, qui iam istuc concesserat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis suis prædictum fuerat, ut caueret sequenti anno: quoniam astra illi magnam hominum stragem minitabantur: & eam accipiendam à Christianis hariolabantur, addebant quæ diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deserturum. Hæc noua habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congressu barbarorum, quo oppetijt Araschorea mortem, euaserunt. Eadem retulit Pergamenis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adsupulatur Valentinus alius, qui inibi sex annis commoratus est. Hi sunt ergo, qui de his rebus certiores fecerunt regem. Quod uero falsa sint, uel ne, sicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam classem expedit in nostros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga sibi consuluerunt, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noster proximo mense Ianuarij decreuit nouam expedit classem, uidelicet, octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam sunt fabrefactæ naues septem: duas enim hac æstate expedit, quarum una est capax septingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Est & alia in portu Vlisbonæ, quæ est capax quadringentorum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in insula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducenta & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ supra centum & sexaginta dolia capit. Hæ igitur naues senarium implent numerum. Insuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuensi insula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex sua impensa expedit. Duas uero, quarum altera est capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta, negotiatores quidam conuenere cum rege, ut sua impensa communiant, his pactis & legibus, quod, uidelicet, rex negotiatores huiusmodi ueluti stipendiatos, & sub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nauæ. Negotiatores uero tantum signatæ pecuniæ in nauibus secum aduehant, quæ emundis illic merc

lic mercimonijs faciat satis: & ubi redierint naues, dimidiam mercium dent regi, reliquum uero sibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negotiatores pro cantatis duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos septem, uel ad summum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, sibi alterum, expensis, ut dictum est, regis: & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm nostro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciscatur, qui conditionem huiusmodi non renuunt. Nos duarum prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perspiciat deus ipse maximus, qui est omnium auctor. Video me prouectum nimis, & quasi epistolarem stylum egressum: uerum rapuit me charitatis & amicitiae Fauonius: nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de alijs meis uos comonefecisse, sed non ad regulam, de his quæ usu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oroq; ut si forte fortuna uobis nostra fuerit opus opera, ea uelit uti æque ac uestra: non enim sum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum spiritus hos reget artus. Valete. Datum Vlisbonæ, die xxvi. Septembris, M. D. II.

QVOMODO IOSEPHVS INDVS

VENIT VLISBONAM ET EXCEPTVS A REGE honorifice, contendit Romam & Venetias, à nostris sociatus.

CAPVT CXXIX.

QVVM igitur alias suis celocibus & liburnicis rex noster regiones australissimas peragrauisset, dum eà irèt in Indiam harendo suorū sententiæ, qui easdem partes retroactis temporib. lustrauerāt, decreuit eo anno, qui est in ordine M. D. rex Emanuel memoratus rursus eò mittere classem xii. nauium, cui præfecit Petrum Aliares, qui suscepto de manu præfecti sui trophæo, octauo mensis Martij eius anni, soluit Vlisbona, qui inter nauigandum innumeras passus est anxietates & discrimina. Tandem annuentibus superis decima tertia Septembris, eiusdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum septem tantum celocibus: nam ex classe perierant quatuor, obruta tempestatibus sæuissimis: alia uero Zaphalam concesserat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut mensibus fere tribus: & demum orta inter nostros & urbis incolas controuersia, occisisq; hinc inde hominibus nonnullis, nostræ celoces Cuchinū profectæ sunt uigesima quarta Nouembris, anni supradicti: nam Cuchinū distat ab urbe Calechut milliaribus fere centū & decē. Id regnū mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius sectæ cuius est rex Calechut. Is igitur rex Cuchini nostras celoces perbenigne excepit, & dum

dum illic commoramur commercia exercentes, uti in superioribus retulimus libro tertio capite LXXVIII. duo germani fratres Indi Christianiq; uenerunt ex urbe quadam dicta Caranghanora, quæ abest ab urbe Cuchina miliaribus ferè uiginti, qui aiebant se in uotis gerere plurimū, ut occidentalem uisissent plagam: supra autem uota gerere, ut Romam, & demum sanctam ciuitatē Hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi, nobiscum ultronei ibant; & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe Calechut, ut nostrā classē pessime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiscum dictis fratribus, & nonnullis obfidibus, qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant, eorum, inquā, qui in urbe Cuchina negotiaturi remanserant. His igitur conspectis uersus Vlisbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus est, dum in Lusitaniam proficisceremur. Tandē aliquando mense Iunij M. D. I. Vlisbonam. deuenimus: quō ubi applicuimus, dictus Ioseph comite a rege habito socioq; Romam, & demum Venetias contendit, & rursus rediit Vlisbonam: & per id tempus complura scitu non indigna accepimus, referente eodem Ioseph Indo, quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

De patria Ioseph, & habitudine corporis,

CAP. CXXX.

Igitur Ioseph prædictus natione Indus, patria Caragonorensis, annum ægens quadragesimum, coloris subcinerici, staturæ fuit mediæ, hoc est, inter proceriores & breues medius: id asseuerant, qui sæpenumero hominem contemplati sunt. Vir erat ingenio non mediocri, uerax admodum, utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia: uirq; abstemius, & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei incōcussa illibataq;. Vrbs igitur, unde oriundus est uir memoratus, abest ab urbe Calechut ferè miliaribus nonaginta, quæ est in sinu quodā dicto Milibar, introrsus terras ad quintumdecimū lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero milliarium triginta: quoniā domus ut apud nos haudquaquam sunt contiguæ, sed inuicem distant, adeo ut uideantur uicatim habitare: eamq; interfluunt complura flumina: & plerūq; eorum ædes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Christianorū, gentiliū alterum. Et ut uobis cunctisq; collique scat qui sint gentiles, scitote itaq; eos esse populos, qui olim pro dijs colebant idola, necnon animalia multijuga, uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorū seruit idolis. Inibi etiam sunt complures Iudæi, uerū uilipenduntur plurimū: eō etiamnum contendunt negotiatores ferè innumeri cōmerci causa, ut sunt Syri, Ægypti, Persæ, Arabes, Medi, & id genus complusculi: quoniam illic comportantur ferè omnia aromatum genera, fertq; plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis

De incolis urbis Carangoræ, deq̃ eorum delubris & moribus.

CAPVT CXXXI.

VRbs trifariâ diuiditur. Primores, id est, patritij, ac primæ classis uiri: suæ lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines census fere nullius, ut proletarij, succedunt, ut sunt apud nos gregarij, Canes suo idiomate appellantur. Postremo tertiam partem absoluunt capite censi, uiri nullius census & classis postremæ: hi piscatu uictum quaritant, suntq̃ deteriores cæteris, Nuiram eorum lingua appellantur: hos adeo odit nobilitas, ut si forte eos obuios habuerit, ni fuga sibi condicto consulant, pessime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres uero alia tēpla habent, quæ non adeunt uiri. Dant deo bonorum suorū, loco primitiarū, fruges multijugas. Adorant deum cœli, eumq̃ trinum credunt: propterea trifrontem pingunt in statu is complicatis manibus, Tambram nuncupāt. Ante eorum statuas trahuntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino candidissimo: hæ referantur dum sacrificant, sicuti latius in sequentibus referemus. Habent etiamnum statuas animalium uarias, uerū eas minime colunt. Quando delubra adeūt, alij frontem terra cooperiunt, aqua alij aspergunt: ter in die uisunt templa, mane, meridie, & uesperis. Sacrificant hoc modo: Conuocant plebem buccinatores, cornicinæ, & choraulæ nonnulli, ut nos campano ære: & tantisper concentum efficiunt, donec magnus eorum sacerdos aduentauerit, qui indutus ueste nescio qua sacerdotali, astat altari, & canere quædam incipit ad cultum diuinū pertinentia: orationes nos appellamus. Mox subsequitur alius sacerdos, cantās & ipse nonnulla. His populus respondet omnis: usq̃ tertio hæc fiunt. Demū peractis his egreditur sacerdos quadam porta nudus totus, habens pro corona fertum rolarū in capite, duoq̃ magna lumina, totidēq̃ cornua, fictitia. In manibus gerit enses duos denudatos, & gradu citato ueluti lymphatus quispiā uersus eorū deum currit, cortinamq̃ mox reserat, & enses alterum magno sacerdoti porrigit, altero uero seipsum complusculis consauciat uulneribus: & ubi se propè confecit plagis innumeris, illic prosilit in rogam ardentissimum, ibi ex composito paratum, inq̃ eo saltat more tripudiantiū & chorizantium: euadit tandem rogam, tortuosissimisq̃ oculis dicit se esse loquutū cum deo suo, taliaq̃ mandauisse: & tunc quasi a deo accepta persona incipit docere populum. Sunt & alia complura sacrificia, quorum non meminit Ioseph, tum quia uix eum intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioseph cum gentilibus uix diuersatus fuerat, utpote qui eius sectæ minime erat. Satis itaq̃ ac super de delubris ac sacrificijs horum dictum arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quæ ibi sunt quidam

Christiani,

CAP. CXXXII.

REx gentiliū colit idola, & complures habet coniuges, quibus nullus est pudor, nullæue pudicitia: passim prostituunt corpora: ubi functi sunt uita, concre-

ra, concremantur: at eorū mulieres per octiduum tantū superuiuant: demum ut in memoriam uirorū & ipsæ concrementur uiuæ, sunt suæ spontis. Hæc referebat Ioseph coram uidisse. Filij regum regni haudquaquā sunt hæredes, uerum qui secundo gradu succedunt in stemmate: argumentum sumunt ex incontinentia coniugum, quòd, uidelicet, filij sunt nothi, propterea regno priuantur. Quum humāt corpora, uarijs utūtur cærimonijs. Gentiles hoc modo induuntur. Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite: at urbis primores birretum ex serico contextū, cæteri aperto capite prodeunt, nudī incedunt, pudorem contegunt sindone mundissima, brachia condecorāt armis pretiosissimis, omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni pretij, uidelicet, annulos omnifariā insignitos lapidibus pretiosis, qui inibi magni penduntur: bis & iterum lauantur in die, locaq; ad id deputata habent complura: uiri & sceminæ in uniuersum sunt formosi, pulchritudine eximia honestantur: comunt capita mirum in modum, uti decet muliebrem mundum: caput exornant gemmis & margaritis: gentiles non aliter scribunt quàm stylo ferreo in libris arborum: linguam habent Indam. Et de his hæctenus. Verum quia in superioribus cōmeminimus Christiani nominis, diximusq; complures esse in urbe Caranganora Christianos, non ab erit si eorum mentionem in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab Indo flumine, ubi auspicatur India occidentem uersus, insulam Ormis, quæ est non longe à sinu Persico, Christo tantū parere: alibi non sunt Christiani, præterquam in Caranganora urbe. In india uero sunt multiplices reges, qui Christum norunt. Qui uero incolunt Caranganoram urbē, Christiani complusculi sunt, penduntq; uestigal regi gentilium: nam conducunt ære annuo eorum ædes, præterquam quòd tributa soluunt, ut latius dictum est.

De domibus eorum, & quòd eorum pontifices moderantur
ecclesias,

CAP. CXXXIII.

Eorum ædes parietibus fulciunt, habentq; uarias contignationes: at gentiles suas domos tegunt assamētis & lignis id genus. Christiani uero ibi delubra habent nostris nō absimilia: uerum solas cruces inibi uidebis: nullas habent sanctorum imagines, concamerata sunt ut nostra, inq; eorum crepidine crux uisitur pergrandis, ut est uidere apud nos: tintinabula habent nulla: quando uocant populum ad diuina, seruant morē Græcorum. Hi populi habent magnū antistitem, cui adstant cardinales duodecim, patriarchæ duo, archiepiscopi uero & episcopi complures. Referebat propterea dictus Ioseph cum quodam episcopo soluisset ab urbe Caranganora, & consensis ratibus inisset ad insulā Ormū, quæ est à Caranganora milliaribus fere mille & quingentis. Et inde petijt mediterranea itinere trium mēsum, unā cum episcopo memorato, peruenit in Armeniam maiorem, ut consalutarēt reuerentissime suum magnum pontificem, à quo episcopus dictus initiatus sacris, Iosephq;

memoratus

Catholica

memoratus ad sacerdotij gradum promotus est. Idem agunt Christiani omnes Indi, & regni Cataij. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertq; tonsuram instar crucis: præficit patriarchas suos, ut dictum est, alterum in India, in Cataio alterum: alios uero episcopos aliò mittit, prout expedire uisum fuerit, ut ad suas prouincias moderandas transmittantur. Huius Catholice commemorat Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo esse genera Christianorum, Iacobitarum, uidelicet, & Nestorianorum, quorum papa dicitur Iacobita, qui est hic Catholica, de quo est sermo, cuiusq; meminit Ioseph saepe dictus. Et quū dictus papa uarios homines promoueat ad gradus huiusmodi, efficiatq; multiplices antistites, posset non ab re ambigere quispiam, unde ei hæc sit autoritas, autorandi homines cum sancta Romana ecclesia, quæ est unica, & unicam habet fidem, unumq; Romanum pontificem recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander vi. sceptrum moderabatur ecclesiæ uniuersalis, dictum Ioseph Romam contendisse: hunc Alexander maximus pontifex percunctatus est, à quo Catholica præfatus habuisset facultatē antistandi in Oriente: huic respōdit Ioseph his uerbis, Olim diuum Petrum apostolorū Antiochiæ præfectū fuisse: & quū sancta Romana ecclesia schismate laboraret atroci, duce Simone mago, qui sui nominis monumenta reliquit, sanctus Petrus accersitus est Romam, ut Simonem cōfunderet, & laborantibus Christianis nō deesset. Hic itaq; Petrus nō prius soluit Antiochia, concessurus Romā, quā uicarium Antiochiæ præfecerit, & is est qui Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, geritq; Petri uices: hunc uero Catholicam præficiunt cardinales duodecim in Armenia, & id iactant autoritate Romani pontificis facere: quod esse falsum nemo est qui nesciat, quandoquidē una est sponsa Christi, quæ unam figurat ecclesiam Romanā, extra quam salus est nulla: quæ uero dicuntur de alijs, cōmenta sunt omnia, & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à soliditate petræ Christi esse recedendū. Vnus deus, igitur una fides, una est sancta Romana ecclesia.

De modo consecrandi eorum ecclesias, & de moribus quos seruant
dum humant corpora, CAP. CXXXIII.

ITaq; hi habent sacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero non ferunt tonsuram, sed nonnihil capillorum in summa parte capitis habent. Infantes non baptizantur ante quadragesimum diem sui ortus, nisi morte ingruente. Confitentur ut nos, eucharistiam sacram sumunt: extremam autē unctionem non habent, sed loco eius corpora benedicunt: quū ingrediuntur eorum delubra, latice benedicto corpora aspergunt ut nos: consecrāt corpus Christi & sanguinē, si tamen id consequi possunt, in azymis, hoc est, in pane non fermentato, more nostro: & ubi non habent uinum, quoniam eo regio uitium est impatiens, uuas passas immergunt aqua, & demum succum expriment, eoq; uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuae passæ complures

complures: humanant humana corpora more nostro, quumq̃ quispiam uitam exhalauerit, mox cōueniūt multi, & diebus octo cōtinuis simul comestantur. Peraetis uero epulis, fundunt pro defuncto preces, testantur, supremacq̃ colitur uoluntas: & ubi intestati decesserint, qui arctiore gradu defuncto est proximior, is est hares. Eorum coniuges uiris uita functis, cum dotalitio abeunt in paternas aedes: ita tamen, ut intra annum luctus nō nubant. Quatuor euangelistas habent, totidemq̃ euangelia colunt: obseruant quadragesimā, & aduentum ieiunijs & orationibus perquam diligentissime: inter cetera, a die parasceues usq̃ in diē paschæ omni cibo abstinent, nocte sancti Veneris orationibus & concionibus sacris iugiter insistant. Intra annum has sanctorum celebritates mire obseruant. Primo diē sanctæ resurrectionis cum duobus sequentibus diebus. Octauum diem paschæ supra omnem festiuitatem colunt. Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam, cuius sunt ipsi perquā studiosi, in latus nostri seruatoris manum posuisse, cognouisseque non esse phantasma. Deinde diem qua Christus coelos cōscendit, eximie colunt. Post hæc trinitatis, assumptionis beatæ uirginis, natiuitatis eiusdem, & purificationis, natiuitatis nostri seruatoris, epiphaniæ, & omnium apostolorum, diesq̃ dominicos obseruant. At primam diem Iulij mirum in modum custodiunt in memoriam diui Thomæ Christiani pariter ac gentiles. Cœnobicia habent ubi continentissime uiuūt monachi nigri, habent & sanctimoniales complures: sacerdotes uiuunt castissime, & si qui comperti fuerint incontinentes, hi mox priuantur missarum celebratione. Qui Christo parēt, diuortijs minime utuntur, bonum uel malum sit matrimonium, perennat ad ultimum usque fati diem. Ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam. Doctores habent egregios, eosq̃ eruditissimos. Literarum studia ibi uigent plurimum. Prophetas ut nos legunt. Addebat etiam dictus Ioseph inibi esse complures sanctos doctores, qui uetus & nouum testamentum explicarunt cordatissime: habitu utuntur Maurico, id est, lineis tunicis: diuiserunt annum ut nos in menses duodecim, & habent intercalarem diem. Verum diem partiti sunt in horas sexaginta, easq̃ ad aspectum solis interdiu cognoscunt, noctu uero intuitu stellarum.

Quando hyems est in urbe Caranganora, & de nauibus eorum,

CAPVT CXXXV.

Qui Caranganoram incolunt, hi sunt inter tropicum æstiuum & æquatorem, & ut referebat dictus Ioseph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia, minorem uero decem, ita ut intelligas de nostris horis, non autem de suis, quæ sunt multo minores, ut dictum est. Quum uero sol est in tauro, umbram habent perpendicularē: quando est in cancro, proijcitur umbra ad Austrum: & ubi est in uirgine, rursus habent perpendicularē: quando autem est in capricorno, ad Septentrionem umbra proijcitur:

n 2 temporis

temporis mutationem apud eos uidebis à medio mense Mañ, usq; ad mediū Augusti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob sauientem per id tempus fortunam maria sulcant. Sunt etiam nū in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentē contendunt: alia uero in Arabiam, in Persidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uastissimam lustrant Indiā ad orientē in primis, usq; ad Chersonesum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam insulam Fayllamq; , & complures alias. Naues itaq; huiusmodi quibus sulcant, sunt prægrādes, adeo ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nonnullæ uero minus, aliæ autem pro uelis tegetes, id est, storias habent, & huiusmodi ab insulis proficiuntur: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricantur clauis ferreis: & propterea id dixerim, quoniam falso arbitrati sunt quidā clauis ligneis eorū naues consolidari. Hæc enim non indiligenter sciscitatus sum à Ioseph prædicto. Ostendi illi aliquando formam conficiendi nostra nauigia, ratus longe alium esse eorum morem: at ille subridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues seruare, eas etiam ferrumināt thure admixtis nonnullis alijs. Quum autem in mare fabrefactas naues proijciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non sine hominum strage molem trahunt in mare. Cœperunt ob tot hominum cladem ab hoc more temperare, & dimissis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operam, numerosiorem hominū cœtum addunt, donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi nascuntur, CAP. CXXXVI.

TRiplex est genus monetæ illic, saraphum appellant suū aureū nummū, ualoris & ponderis nostri ducati. Aliam uero appellant parantē argenteam, & ea est ualoris solidorum sex è nostris. Habent & aliam ualoris solidi unius: & hæ omnes habent imaginem subscriptionemq; sui regis: ibi aurum neq; alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde, uidelicet, ab montibus quibusdā, qui absunt milliariis ferè ccc. Plaga Caranganoræ est soli patens eiusdemq; aprici, & feracis: longe absunt montes: cœli est perquā clementis: uiri sunt subcinericij: qui uero montes incolunt, hi sunt albicantis coloris, & nō nisi annosi pereunt. Referebat Ioseph inibi uiros centenarios esse, qui adhuc dentium ordinem illæsum habebant. Regio est admodum ferax, licet triticum non gignat, neq; equos: eò triticum comportatur à quibusdam insulis eiusdem naturæ, cuius est regio Calechut, & Cambaia, & id efficit are nosa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur, nisi ad gerulam operam, quum ultro citroq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & sagittis, necnon machæis & dypeis obrotundis, hastis nonnullis utūtur in prælio, digladiatores sunt eximij, alij se loricant piscium pellibus, quæ sunt ad quoscunq; ictus propè impenetrabiles, alij loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariā habet, ut sunt

ut sunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluscula, & ea uice numinis gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia, ut sunt gallinæ, anseres: sues nō habent. Percunctati sumus etiam pretium rerum, & ostensis gallinis ipsi Ioseph Indo, dixit apud suos se centum gallinas aureo uno consequi quire.

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ, CAP. CXXXVII.

HÆc plaga fert orizam eximie, & saccarum tritum, utrunque emittit, ac oleo conditum: oriza panem conficiunt nō insuauem: habent herbarū genera uiginti, quæ hominem alunt plurimū: radicibus in primis oblectantur: ros marinum non habent, neq; bustum, poma, uites, nec persica: hæc omnia ostendimus illi, quæ dixit haud esse in regione sua: ficus habent complures, adeo ut uix sit credibile, quantum scateat regio fructibus huiusmodi: habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæc arbores, ut referebat Ioseph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum & saccarū: qui uero his fidem non adhibet, legant Strabonem in xvi. suæ geographiæ, & adstipulabuntur Ioseph Indo uera narranti: sic enim Strabonis caput incipit, Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & testilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur.

Strabonis
locus

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & saccarum,

CAPVT CXXXVIII.

EX palma igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in mense Augusti, id enim est eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc arbores potissimū luxuriant, gemunt incisæ, lachrymasq; instar confauciatæ uitis emittunt: has uasis excipiunt, tribus solum diebus ab arbore fauciatæ, ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapso triduo ex latice fit acetū suapte natura: qui uero saccarum efficere uoluerit, is aquā huiusmodi sumat emanantem intra triduū, & ahenis impositam tantisper coquat, donec uix tertia pars supersit, tunc sic decocta mel efficitur suauissimum. Vbi uero mel est effectū, id rursum aquis immergunt, & compurgāt subinde usq; ad uigesimum diē: & quum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidē ut aiunt, suauissime. E nucleis uero fructus palmæ exprimūt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures: ex lignis etiam semicombustis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaq; summa sit nullam esse aliam arbore, quæ magis humanis usibus conducat. Ibi etiam ubertim piper nascitur, quod torrent ad calorem solis, ne forte satum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non sunt magnæ proceritatis, nusquam tamen sunt frequentiores, præsertim in India. Ibi etiamnum copia est ingens zinziberis, myrobalani, cassiæ, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præstant Mauri negotiatores

n ;

tiatores

ciatores, & ea Babyloniam, Cayrum nunc appellant, urbem Niloticam comportant, inde Alexandriā, Damascum, & demū ad Persas. Conuehunt hæc etiam uersus montes, & ad Cataium, quæ regiones plurimū à nobis absunt, prout latius referemus in sequentibus. Verū postq̃ satis ac super de urbe Caranganora dictū est, æquū cenſeo ut rursus ad urbē Calechut redeamus, De urbe Calechut, deq̃ eius rege & moribus, necnō mercibus, Ca. c x x x i x.

VRbs itaq̃ Calechut occidentem respicit, abestq̃ ab urbe Caranganora miliaribus propè xc. mari adiacet, & portū habet non incelebrē, maior est Caranganora, cuius dominus est idolorum cultor, & eius sectæ, cuius est dominus Caranganoræ: in nullo propè differunt, si cultū deorum, si mores, si superstitiones spectaueris, uti latius commemorimus in superioribus: propterea ut parcamus iusto uolumini, parcius in præsentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic esse propè innumeros negotiatores, Persas uidelicet, Mauros, Indos, Medos, Assyrios, Syrios, Arabas, Ægyptios, & fere ex omni orbe conuenas: alij alias ducunt merces, adeo ut ibi fere nihil quod ad humanum cultum spectet desideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur, qui multijuga tractant mercimonia. Eo itaq̃ quasi tota India merces comportat uberrimas: frequētiōr etiam inibi negotiatorum numerus erat, quum incolæ Cataij illō proficiscebantur. Hi igitur Cataij populi colunt Christum, & coloris sunt albicantis ut nos, uiri sunt perquā strenui, qui olim in urbe Calechut eximie negotiabantur. Verum quum rex Calechut male eos accepisset, soluere illinc, & paulopost reuertentes, stragem nō mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non sunt regressi. Post hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narſindo: regio respicit orientem, & distat ab Indo flumine miliaribus xc. ibi nunc sua exercent mercimonia: populi dicuntur Malafines, multijuga ferunt mercimonia, uidelicet, serica omne genus, æra, plumba, stagna, ac castorium, & id genus innumeros odores, hæc sunt quæ eō ipsi comportant. Quæ uero exportant illinc, hæc sunt, uidelicet, coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abesse ab urbe Calechut miliaribus sex mille: in capite ferūt ornamenta quædam ingentissimi pretij, locupletes sunt in uniuersum. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur *Baufer*, qui magnam regiam habet instar theatri, cuiusq̃ latera stipant septem millia hominum, qui pro salute principis uigilant. Hi noctu urbem lustrant: quoniā uasta est & patens absq̃ mœnibz. Per uices propterea uigiliæ disponuntur, ne quid inopinatum accidat, dum dant membra quieti. Hanc curam uiri ccc. habēt. In theatro uisuntur aulæ siue cœnacula magna quatuor, quæ singula singulis patent nationibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Christianis alia patent: una quæq̃ natio nouit suum auditoriū, in alieno nō admittitur. Priui priua loca audientur

audientiæ habent, & ibi expediuntur: uerum eò prius nõ accedunt, quàm loti fuerint, alioquin ad regem minime admitterentur, illoti, uidelicet, utpote im- mundi, ac fœdi. Gentiles hunc morem seruât, In mari nunquam comedunt, quoniam si id agerent, nunquã regem uiderent deinceps: neque omitemus quin & rursus de hac re mentionem faciamus, licet in superioribus cõmemi- nerimus: nam retulimus paulo supra, mulieres Indas hunc morem habere, quòd, uidelicet, nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris simul occum- bere. Comburì propterea cum coniugibus iam fato functis summe appe- tunt: nec id mirum. Putant enim non posse aliter sibi parare immortalitãtẽ. Huius rei cõmeminit Strabo xv. suæ geographiæ: eius caput sic auspicatur. *Strabonis locus* Refert enim Nicolaus Damascenus se Antiochiæ &c. quæ sequuntur. Sicuti igitur præfeci, in urbe Calechut magna sunt cõmercia, & statis anni tempo- ribus sunt nundinæ non incelebres, eocq; unde quaq; cateruatim populi con- fluunt, ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, Persæ, Medi, Syrii, Turcæ, Assyrii, Arabes. Egypti, & hi præsertim qui Babylonem, id est, Cay- rum incolunt, urbem Egyptiam, quæ Nilo adiacet anni famigerato, multa- rumq; gentium ac regionum termino. Percunctati sumus etiam Ioseph præ- dictum Indum, an illi nostræ huius regionis cognitionẽ habeat quampiam. Referebat Romanam urbem & Venetias, ne non Galliam, quæ Francia di- citur, esse apud eos non nihil in pretio, & in primis aurũ Venetorum signatũ argentumq; illic esse eximio in pretio. Is ergo Ioseph adiuit illustrissimos do- minos Venetos, & eis ostendit nõnullos antiquissimos aureos, in quibus erat expressa Veneti ducis perquam uetus imago.

De regnis Cambaiæ, Ormus, & Guzerat.

CAP. CXL.

Postq; satis ac super de urbe Calechut dictũ remur, de rebus occiduïs fiet sermo, & in primis de regno Cambaiæ, quod abest ab urbe Calechut milliaribus prope mille: & deinde ad insulam Ormus milliaria ccc. & ea est in principio sinus Persici introrsus terras milliaria xx. & id loci dicitur caput Mo- golistanũ, ubi auspicatur sinus: hæc insula circuitu patet milliarib. fere cl. eius dominus seruit Mahumeti, urbs est uasta admodũ, & habitatore frequentis- sima, ac propè omniũ rerũ ferax: mercimonia emittit quasi innumera: ibi & uitrea sunt uasa elegantissime: Legũt illic unionũ copiã maximã, equos fert eximios, quos in Indiã uenales mittũt, eis etiã merces cõportãt suas: hinc igitur id est, ab hoc capite Mogolistanũ, qd est in umbilico insulæ Ormus usq; ad urbẽ Cambaiã, intercedũt innumera Maurorũ urbes, inter quas hæc minime sũt obscuræ, uidelicet, Sobobec, Semath, & Chesimĩ. Introrsus uero est urbs Guzerat. Secus aut litus urbs Cãbaia uisit, quæ ut præfecimus, potest abesse à capite Mogolisteno mil. quasi ccc. hæc urbs Cãbaia plurimũ sinuat, & ubi est sita urbs, dicitur sinus Guzerat: uerũ olim dicebatur Betrosia. Et qã memi-

Guzerat nimus huius loci Guzerat, nonnulla de eo referemus. Eius itaq; plaga habet urbes complures, uicos & oppida, frequētissimis est habitatoribus, eisdemq; negotiatoribus: idola colunt, necnō solem, & lunam, bouesq; foeminas adeo, ut apud eos capitale sit bouē foeminam occidisse. Morticina non comedunt: uinum nō bibunt album: uiri sunt albicantis coloris, superantq; albedine incolae Calechut: fascinatores sunt eximij, comunt capillū & barbā, & cincinnos ut mulieres circumferunt, torqueq; ex capillo factō caput mire exornant: mulieres uni uiro solum nubunt, & rursus uiri unam ducunt coniugem. Postquam uitam cœlibem agūt, in uniuersum sunt cōtinentissimi, nec in Venerē facile ruunt ut reliqui salaces: legumine uiuunt, & oleribus, quæ parens mittit terra, ut autor est Pithagoras. Abūde dictū arbitror de urbe Guzerat, superest ut nōnihil de urbe Cambaiz differamus.

De situ urbis Cambaiz, deq; eius rege & nōnullis alijs locis, ac de aromatibus. CAP. CXLII.

VRbs Cambaiz sita est in sinu Guzerat: ea est maxime culta, eximiaq; uastitate, & uirorum frequentia, ac ferē omnium est Indiae urbū excellentior. Cayrum propterea Indiae appellatur, muro ambitur, & pulcherrimas habet aedes. Olim eius dominus erat gentilis, & idolis seruiebat, nunc secta est Mahumetana, id effecit numerosior cœtus Mahumetanorū, qui urbem incolunt, eamq; moderandam susceperē, quæ scatet gentilibus. Ibi lachā nascitur uberius quā alibi gentium: negotiatores sunt nō incelebres, naues habent innumeras, quibus sulcant maria, & in primis Æthiopicum, Erythræū, Persicum, necnon Indicum. Abest hæc urbs à capite quod dicitur Diongul miliaribus ccc. In eius sinu sunt complusculæ urbes, quas percensere longum foret. Inq; ea insula quæ Maya dicitur, & post id caput Diongul orientē uersus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad miliaria fere cl. & inde ad urbem Calechut miliaria d.c.

De rege Narsindo, & quadam ecclesia sancti

Thomæ,

CAP. CXLIII.

HVcusq; litoralia omnia percurrimus, uidelicet, ab urbe Caraganora usq; ad insulā Ormus. Supereſt ut de regno Cuchini præsertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Est igitur introrsus ad miliaria ferē ccc. non longe à montibus rex quidā nimīū potēs Narsindi. Is quum sit ualde potens, urbē habet triplici circūdatam muro, ea dicitur Besenegal. Is rex, ut retulit Ioseph Indus, quum ad bella proficiscitur, secum ducit elephantos dccc. equites iiii. mille, pedites uero innumeros, adeoq; magnū innumerūq; quū exit ad bella, secū trahit exercitū, ut spatio xxx. miliarū ad quancunq; orbis partē minime contineri possit, id est, quadrata acie tantundē terrarum uersus orientē & occidentem, & rursus itidem uersus Aquilonē & meridiem exercitus occupat.

Res

Res propè incredibilis, licet uera: addebatq; dictus Ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium millium milliarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad litoralia, & primo loco auspicabimur ab urbe Cuchina, quæ respicit orientem, & prætenta est Indiæ. Dum igitur soluis ab urbe Cuchina, tendisq; ad ortum solis, ad milliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde usq; ad Indum fluuiû, ubi auspicatur India intercedunt milliaria quingenta. Inq; eo itinere sinus uisitur nō incelebris, cui nomen est Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine sinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem sinu est urbs alia, quæ instar promontoriî in mare prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apostoli delubrû celebre colitur eximie, idq; templum refert ecclesiam sanctorû Ioannis & Pauli Venetiârû. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quiescit, quod daret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Propterea in hoc mari Indico complures insulæ uisuntur: & inter alias duæ sunt, quæ cæteras omni rerû celebritate præstant: altera Sayla dicitur, quæ abest à dicto capite Comar milliariis propè cc. ea est quæ mittit equas. Post hanc ad orientem altera uisitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abest ab urbe Calechut itinere trium mensium. Ultra eam est Cataium feracissima, ut dictû est, insula cum alijs compluribus, quarum haudquaquâ meminisse est animus: quandoquidem ab dicto Ioseph Indo plura non accepimus, neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuissimus quidem longiore subsellio gemmarum ac lapidum, margaritarumq; naturam indagare, necnon de aromatum generibus differere complura, quâ hæc in primis ferat India. Verum quâ minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus, ex composito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquândo cceptum opus ad umbilicum deueniat.

FINIS.

ILLV

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERUSALEM ET SICILIAE
regi, duci Lothoringiae ac Barñ. Americus Vesputius humi-
lem reuerentiam, & debitam recōmendationem.

RERI potest illustrissime rex, ut tua maiestas mea ista te-
meritate ducatur in admirationem, propterea quod hasce
litteras tam prolixas ad te scribere non subuerear, quum ta-
men sciam te continuo in arduis consilijs & crebris reipu-
blica negotijs occupatissimum. Atq; existimabor forte non
modo præsumptuosus, sed etiam otiosus, id mihi muneris
uendicans, ut res statui tuo minus convenientes, non delectabili, sed barbaro
prorsus stylo, ueluti amusus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandū Ca-
stiliae regem nominatim scriptas, ad te quoque mittam. Sed ea quam in tuas
uirtutes habeo confidentia, & comperta sequentium rerum, neq; ab antiquis
neq; neotericis scriptarū ueritas me coram t. M. fortassis excusabit. Mouit
me in primis ad scribendū præsentium lator Beneuenutus, M. t. humilis fa-
mulus, & amicus meus nō pœnitendus: qui dum me Lisbonæ reperiret, pre-
catus est ut t. M. rerū per me quatuor profectionibus in diuersis plagis mūdi
uisarum, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad
nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi indyti regis
Castiliae per magnum oceani sinum occidentē uersus feci: alteras duas iussu
Manuelis Lusitaniae regis ad austrum. Itaq; me ad id negotij accinxi, sperans
quod t. M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quod
olim mutuā habuerimus inter nos amicitia tempore iuuentutis nostræ, quū
grammaticæ rudimenta imbibentes sub probata uita & doctrina uenerabi-
lis & religiosi fratris de S. Marco Fra. Georgij Anthonij Vesputij auunculi
mei pariter militarem. Cuius auunculi uestigia utinā sequi potuissim, alius
profecto, ut & ipse Petrarcha ait, essem q̄ sum. Vtūq; tamen sit, nō me pu-
det esse qui sum. Semper enim in ipsa uirtute & rebus studiosis summam ha-
bui delectationē. Quod si tibi hæ narrationes omnino nō placuerint, dicam
sicut Plinius ad Meccenatem scribit, Olim facetijs meis delectari solebas. Et
licet M. t. sine fine in reipublicæ negotijs occupata sit, nihilominus tantum
temporis quandoq; suffuraberis, ut has res quāuis ridiculas, quæ tamen sua
nouitate iuuabunt, perlegere possis. Habebis enim hisce meis literis post cu-
rarum fomenta & meditamenta negotiorum, non modicā delectationē, sicut
& ipse sceniculus prius sumptis esculentis, odorem dare, & meliorē digestionē
facere assueuit. Enimuero si plus æquo prolixus fuero, ueniam peto, uale.

Indytissime rex, sciat t. M. quod ad has ipsas regiones mercandi causa pri-
mum uenerim. Dumq; per quadriennij reuolutionē in eis rebus negotiosus
essem, & uarias fortunæ mutationes animaduertē, atq; uiderem quo pacto
caduca & transitoria bona hominem ad tempus in rotæ summo tenerent, &
deinde

deinde ipsum præcipitarent ad imum, qui se possidere multa dicere poterat, constitui mecum uarijs talium rerum casibus exantlatis istiusmodi negotia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus stabiles ponere. Ita disposui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuersas res mirabiles uendendas. Ad quam rem se & tempus & locus opportune obtulit. Ipse enim Castiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uersus discooperiendas, cuius celsitudo me ad talia inuestiganda in ipsam societatem elegit. Et soluimus xx. die Maij, m. ccccxcvii. de portu Caliciæ, iter nostrum per magnum oceani sinum capientes, in qua profectione decem & octo consummauimus menses, multas inuenientes terras firmas, & insulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarum maiores nostri mentionem nullam fecerunt: unde & ipsos antiquos talium non habuisse notitiam credimus. Et nisi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quod mare uacuum, & sine hominibus esse tenuerint. Cuius opinionis ipse Dantes poëta noster fuit, ubi duo de uigesimo capite de inferis loquens Vlissis mortem cōfingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in sequentium processu tua maiestatis intelliget.

Dantes

1497

AMERICI VESPVTTII

NAVIGATIO PRIMA.

ANNO domini, m. ccccxcvii. uigesimo mensis Maij die, nos cum quatuor conseruantia nauibus Calicium exeuntes portum, ad insulas olim Fortunatas, nūc uero magnam Canariam dictas, in fine occidentis habitatæ positas in tertio climate, super quo extra horizontem earū se xxvij. gradibus cum duobus tertijs, Septentrionalis eleuat polus, distantesq; ab hac ciuitate Lisbona, in qua conscriptum extitit hocce præsens opusculum, cclxxx. leucis, uento inter meridiem & Lebeciū uentum spirante, cursu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæterisq; necessarijs prouidendo, consumptis octo fere diebus nos, facta in primis ad Deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationē nostram per Ponentem incipientes, sumpta una Lebecij quarta, tali nauigio transcurrimus, ut uiginti septē uix elapsis diebus, terræ cuidam applicaremus, quam firmam fore existimauimus. Distatq; Canaria magna ab insulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum est. Quod ex eo nobis constitit, quod Septentrionalem polum extra huiusmodi telluris horizontem xvi. gradibus se eleuare, magisq; occidentalem lxxv. quā magnæ Canariæ insulas gradibus existere conspeximus, prout instrumenta omnia monstrabant.

Vantū ad uitam eorumq; mores, omnes tam mares q̄p̄ fœminas nudi penitus incedunt, tectis non aliter uerēdis, quā quum ex utero prodierunt. Hī mediocres existentes staturæ multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem, ueluti leonū pili uergit: qui si uestimentis operi mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præter quam crines, quos proceros nigrescentesq; gerunt, & præsertim fœminas, quæ propterea sunt tali longo nigroq; crine decoræ. Vultu nō multū speciosi sunt, quoniam latas facies Tartarijs adsimilatas habent: nullos sibi sinunt in supercilij, oculorūue palpebris, ac corpore toto, crinibus demptis, excrescere uillos, ob id quod habitos in corpore pilos quid bestiale brutaleq; reputāt. Omnes tam uiri quā mulieres, siue meando, siue currendo leues admodum atq; ueloces existūt, quoniam, ut frequenter experti fuimus, ipse etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihil putant, & in hoc nos Christicolas multum præcellunt. Mirabiliter ac ultra quā sit credibile natant, multo quoque melius fœminæ quā masculi, quod frequēti experimento didicimus, quum ipsas etiam fœminas omni prorsus sustentamine deficientes, duas in æquore leucas pernatate perspeximus. Arma eorum arcus sunt & sagittæ, quas multum subtiliter fabricare norunt. Ferro metallisq; alijs carent: sed pro ferro bestiarum pisciūue dentibus suas sagittas armant, quas etiam, ut fortiores existant, unamquamque sæpe præurunt. Sagittarij sunt certissimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis suis feriant, nonnullisq; in locis mulieres quoq; optimæ sagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutæue fudes, necnō & clauas, capita mirifice laborata habentes. Pugnare potissimum assueti sunt aduersus suos alienigenæ linguæ confines, contra quos nullis pariendo, nisi ut eos ad acriora tormenta referuent, multum crudeliter dimicāt. Et quum in prælium properant, suas secum uxores, non belligeraturas, sed eorū post eos necessaria perlaturas ducūt, ob id quod sola ex eis mulier tergo sibi plus imponere possit, & deinde xxx. uel xl. leucis subuehere, prout ipsi sæpe uidimus, quā uir, etiam ualidus, à terra leuare queat. Nulla belli capita, nullosue præfectos habēt, quinimmo quum eorum quilibet ex se dominus extet, nullo seruato ordine meant. Nulla regnandi dominiumue suū extendendi, aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: sed ueterem solum ob inimicitiam in illis ab antiquo insitam, cuius quidem inimicitia causam interrogati, nullam aliam indicant, nisi ut suorum mortes uendicent antecessorum. Hæc gens sua in libertate uiuens, nulliq; obediens, nec regem nec dominū habet. Ad prælium autem se potissimū animant & accingunt, quum eorum hostes ex eis quempiam aut captiuum detinent aut interemerunt. Tunc enim eiusdē captiui interemptiue consanguineus senior quisq;

exurgens, exit cito in plateas & uicos passim clamitans, inuitansq; omnes, & suadens ut cum eo in prælium consanguinei sui necem uindicaturi properent: qui omnes compassione moti, mox ad pugnam se accingunt, atque repente in suos amicos irruunt. Nulla iura, nullamue iustitiã seruant, malefactorum suos nequaquam puniunt, quinimmo nec parētes ipsi paruulos suos edocent aut corripunt. Mirabiliter eos inter sese cōquestionari nonnunquā uidimus. Simples in loquela se ostentāt, uerum callidi multum atq; astuti sunt. Perraro, & submissa uoce loquūtur, eisdem quibus utimur accentibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, alijs utuntur uocabulis quā nos. Horum plurimæ sunt idiomatum uarietates, quoniam a centenario leucarum in centenarium diuersitatem linguarum se mutuo nullatenus intelligentium reperimus. Comestandi modum ualde barbarum retinent, nec quidē notatis manducant horis, sed siue nocte siue die, quoties edendi libido suadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nullæue gausapa, quā lineamentis pannisq; alijs careant, habent. Epulas suas atque cibaria in uascula terrea quæ ipsimet cōfingunt, aut in medias cucurbitarum testas ponunt. In retiaculis quibusdā magnis ex bombice factis, & in aëre suspensis dormitant: qui modus quāuis insolitus & asperior fortassis uideri queat, ego nihilominus talem dormitandi modū suauem plurimum iudico. Etenim quum in eisdem eorum retiaculis mihi plerūq; dormitasse contigerit, in illis mihi metipsi melius quā in tapetibus quæ habebamus esse, persensi. Corpore ualde mundi sunt & expoliti, ex eo quod se ipsos frequentissime lauant. Et quum egestum ire, quod salua dixerim reuerentia, coacti sunt, omni conamine nitūtur, ut à nemine perspicui possint: qui quidē in hoc quātum honesti sunt, tantū in dimittenda urina se immundos inuerecundosq; tam mares quā fœminæ præbent: quum siquidem illos nobiscum loquentes, & coram positos suam impudicissime urinam sapius eminxisse perspeximus. Nullam legem, nullum legitimum thori fœdus in suis connubijs obseruant, quinimmo quotquot mulieres quisquam concupiscit, tot habere, & dein illas quandocunque uolet, absque hoc quod id pro iniuria aut opprobrio habeāt, repudiare potest. Et in hac re utique tam uiri quā mulieres eadem libertate fruūtur. Zelosi parum, libidinosi uero plurimum extant, magisq; fœminæ quā masculi, quarum artificia ut in satiabili suæ satisfaciant libidini, hic honestatis gratia subtrahenda censuimus. Ex ipsæ in generandis paruulis fœcundæ admodum sunt, neque dum grauidæ effectæ sunt, pœnas aut labores euitant. Leuissimo minimoque dolore pariunt, ita ut in crastinum alacres sanataq; ubiq; ambulent: præsertimq; post partum in flumen quodpiam sese ablutū uadunt, tumq; sanæ mundataq; inde, ueluti pisces apparēt. Crudelitati autem ac odio maligno adco deditæ sunt, ut si illas sui forsitan exacerbauerint uiri, subito certum quoddam efficiant

ciant maleficium, cum quo præ ingenti ita proprios foetus in proprijs uteris
 necant abortiuntq; deinde, cuius rei occasione infiniti eorū paruuli pereunt.
 Venusto & eleganti proportionē compacto corpore sunt, ita ut in illis quic-
 quam deforme nullo inspicere modo possit. Et quamuis disnude ambulent in-
 ter fœminas, tamen earum pudibunda sic honeste reposita sunt, ut nullate-
 nus uidere queant: præterquam regiuncula illa anterior, quam uerecūdiore
 uocabulo pectusculum imum uocamus, quod & in illis utiq; nō aliter quā in
 honeste natura ipsa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant, quo-
 niam, ut paucis expediam, non magis in suorum uisione pudendorum mo-
 uentur, quā nos in oris nostri aut uultus ostentatione. Admirandam per-
 ualde reducerent, mulierem in eis mamillas, pupasue laxas, aut uentrem
 rugatum ob nimium partum habentem, quum omnes æque integræ ac so-
 lidæ post partum semper appareant, ac si nunquam peperissent. Hæ quidē
 se nostri cupientissimas esse monstrabant. Neminem in hac gente legem ali-
 quam obseruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare solide
 queunt, quum ipsis gentilibus ac paganis multo deteriores sint. Etenim nō
 persensimus quod sacrificia ulla faciant, aut quod loca orationis uel domos
 aliquas habeant. Horum uitam, quæ omnino uoluptuosa est, Epicuream
 existimo. Illorum habitationes singulis ipsis sunt communes, ipsæq; illorū
 domus campanarum instar constructe sunt, firmiter ex magnis arboribus
 solidatæ, palmarum folijs desuper contextæ, & aduersus uentos & tempesta-
 tes tutissimæ, nonnullisq; in locis tam magnæ, ut in illarum unica sexcentas
 esse personas inuenerimus. Inter quas octo populosissimas esse cōperimus,
 sicut in eis essent habitaretq; pariter animarū decem millia. Octennio quo-
 libet aut septennio, suas sedes habitationes uel transferunt: qui eius rei cau-
 sam interrogati, naturale responsum dederunt, dicentes quod phœbi uehe-
 mentis æstus occasione hoc facerēt, ob id quod ex illorum longiore in eodē
 loco residentia aer infectus corruptusq; redderetur: quæ res in eorum corpo-
 ribus uarias causaret ægrotudines, quæ quidem eorū ratio non male sumpta
 nobis uisa est. Eorum diuitiæ sunt, uariarum colorum auium plumæ, aut in
 modum lapillorum illorū, quos uulgariter Paternoster uocamus, laminæ
 siue calculi, quos ex piscium ossibus, lapillis uel uiridibus aut candidis faciunt,
 & hos ornatus gratia sibi ad genas, labia uel aures suspendūt. Alia quoque
 similia futilia & leuia pro diuitijs habent, quæ nos omnino parui pende-
 bamus. Commutationibus aut mercimonijs in uendendo aut emendo nul-
 lis utuntur, quibus satis est, quod natura sponte sua propinat: aurum, unio-
 nes, iocalia, cæteraq; similia, quæ in hac Europa pro diuitijs habemus, nihil
 extimant, imò penitus spernunt, nec habere curant. In dando sic naturaliter
 liberalissimi sunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegēt. Et quemadmodū

in dando liberales sunt, sic in petendo & accipiendo cupidissimi postquam se cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potissimumq; amicitiae suae signum in hoc perhibent, quod tam uxores quam filias proprias amicis suis pro libito habendas offerunt: in qua re parens uterque se longe honoratum iri existimat, quum natam eius, & si uirginem, ad concubitum suum quispiam dignatur & abducit, & in hoc suam inter se amicitiam potissimum conciliant. Varijs in eorum decessu multiq; modis exequijs utuntur. Porro suos nonnulli defunctos in humo cum aqua sepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos posse uesci & alimētari putant: nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias caerimonias efficiētes. Alijs quibusdā in locis barbarissimo atque inhumanissimo sepeliendi utuntur modo. Quippe quum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiōres in syluam ingentē quandam deferūt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impositum & recubantem ad duas arbores in aēra suspendunt, ac postmodum ductis circa eum sic suspensum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictum que alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, sic inibi solo pendente relicto, ad suas habitationes redeunt: quibus ita peractis, si idem agrotus postea manducet & bibat, ac inde ad conualescentiam sanitatemq; redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis suscipiunt caerimonijs. At perpauci sunt qui tam grande praetereant periculum, quum eos ibidem nemo postea uisitet. Qui si tunc inibi forsitan decedunt, nullam aliam habēt postea sepulturam. Alios quoque complures barbaros habent ritus, quos euitande prolixitatis hic omittimus gratia. Diuersis uarijsq; medicaminibus in suis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ sic à nostris discrepant & disconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere posset. Nempe, ut frequenti didicimus experientia, quum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum asperius inquietat, ipsum in frigentissimam aquam immergunt & balneant, postmodumq; per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum cale scat, currere & recurrere cogunt, & postremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamēto complures eorum sanitati restitui uidimus. Diatis etiam, quibus tribus quatuorue diebus absq; cibo & potu persistunt, frequentissimis utuntur. Sanguinem quoq; sibi persæpe comminuunt non in brachijs, salua ala, sed in lumbis & tibiæarum pulpis. Seipsos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia plerumq; prouocant, & multis alijs remedijs antidotisq; utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo sanguine, multoq; flegmatico humore abundāt, cibariōrum suorum occasione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis, uarijsq;

tamen uiuunt
se ad centum
quingenta
annos

obstant

uarijsq; piscibus faciunt. Omni farris granorumq; aliorum semine carent. Communis uero eorū pactus, siue uictus, arborea quædam radix est, quam in farinam satis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alij chambi, alij uero igname uocitant: alijs carnibus, præterquam hominum perraro uescuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis sic inhumani sunt & immansueti, ut in hoc omnem feralem, omnem uel bestialem modum superent: omnes enim hostes suos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quam fœminas indistincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihil uel brutum magis dici uel inspicere queat: quos quidē sic efferos immanesq; fore, uarijs in locis mihi frequentius cōtigit aspexisse, mirantibus illis quod inimicos nostros sic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maiestas uestra regia teneat: Eorum consuetudines, quas plurimas habet, sic barbaræ sunt, ut hic nunc sufficienter satis enarrari non ualeant. Et quoniā in meis hisce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuersaq; ac tam à nostris rebus & modis differentia perspexi, idcirco libellum quēpiam, quem Quatuor diætas, siue Quatuor nauigationes appello, conscribere parauī, conscripsiq; in quo maiorum rerum à me uisarum partē distincte satis, iuxta ingenioli mei tenuitatē collegi, ueruntamen non adhuc publicauī. In illo uero quoniā omnia particulariter magis ac singillatim tanguntur, idcirco uniuersalia hic solummodo prosequens, ad nauigationem nostram priorem perficiendam, à qua paulisper digressus fueram, iam redeo. IN HOC nauigij nostri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco, ut opinor, quod eorum linguam nō capiebamus, præterq; nonnullam auri denotantiam, quod nonnulla indicia in tellure illa esse monstrabant. Hæc uero tellus quo ad sui situm positionemq; tam bona est, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam dereliquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate suscepta, nos dehinc aridam ipsam collateraliter semper sectantes, necnon gyros multos, scalasq; plures circumeuntes, & interim cum multis uarijsq; locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos post aliquot dies portui cuidā applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono spiritui cōplacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimū introgressi fuimus, populationē unam eorum, hoc est, pagum, aut uillam super aquas, ut Venetiæ, positam comperimus, in qua ingentes xx. ædes aut circiter erant, in modum campanarum, ut præactum est, effectæ, atq; super ligneis uallis solidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticij pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactissimā stratam transitus erat. Igitur huiusmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti sunt, magno propter nos timore affecti sunt: quam ob rem suos cōfestim pontes omnes con-

tra nos eleuauerunt, & sese deinde in suis domibus abdiderunt. Quam rem prospectantibus nobis, & haud parum admiratibus, ecce duodecim eorum lintres uel circiter singulas ex solo arboris caudice cauatas, quo nauium genere utuntur, ad nos interim per æquor aduentare conspeximus, quorum naucleri effigiem nostram habitumque mirantes, ac sese circum nos undique circumferentes, nos eminus aspiciebant. Quos nos quoque ex aduerso prospicientes, plurima eis amicitiae signa dedimus, quibus eos, ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur, quod tamen efficere cōtempserunt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigrare incepimus, qui nequaquā nos præstolati sunt, quinimmo omnes cōfestim in terram fugerunt, datis nobis interim signis, ut illos paulisper expectaremus, ipsi enim exemplo reuersuri forent. Tumque in montē quendam properauerunt, à quo eductis bis octo iuueculis, & in lintribus suis præfatis una secum assumptis, mox uersus nos regressi sunt. Et post hæc ex iuueculis ipsis quatuor in singulis nauium nostrarū posuerunt, quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout uestra satis perpēdere potest maiestas. Cæterumque cum lintribus suis præmissis inter nos nauesque nostras cōmixti sunt, & nobiscum sic pacifice loquuti sunt, ut illos amicos nostros fidelissimos esse reputaremus. Interea uero ecce quoque ex domibus eorum præmemoratis gens nō modica per mare natitans aduentare cœpit, quibus ita aduenientibus & nauibus nostris iam appropinquare incipientibus, nec tamen proinde mali quicquam adhuc suspicaremur, rursus ad earundem domorum eorum fores, uetulas nonnullas conspeximus, quæ immaniter uociferātes, & cœlum magnis clamoribus implentes, sibimet in magnæ anxietatis indicium proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali suspicionem nobis tūc attulit. Tumque subito factum est, ut iuueculæ illæ quas in nostris imposuerūt nauibus, mox in mare proflirent, ac illi qui in lintribus erant, sese à nobis elongantes mox contra nos arcus suos intenderent, nosque durissime sagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant, singuli latentes in undis lanceas ferebāt, ex quibus eorum prodicionem cognouimus. Et tum nō solum nosmet magnanimitè defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incepimus. Ita ut plures eorum faselos cum strage eorum non parua perfregerimus, & penitus in ponto submerferimus: propter quod reliquis faselis suis cum damno eorū maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerunt, interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex nostris quinque duntaxat læsis, qui omnes ex dei gratia incolumitati restituti sunt. Cōprehendimus autem & tunc ex præactis iuueculis duas, & uiros tres, ac dehinc domos eorum uisitauimus, & in illas introiuimus: uerum in eis quicquā, nisi uetulas duas & ægotantē uirum unicū, non inuenimus: quas quidem eorum domos

domos igni succendere non uoluimus, ob id quod conscientia scrupulum hoc ipsum esse formidabamus. Post hæc autem ad naues nostras cum præ- tactis captiuis quinque remeauimus, & eosdem captiuos, præterquam iuuen- culas ipsas in compedibus ferreis alligauimus. Eadem uero iuuentula, capti uorumque uirorum unus superuenienti nocte à nobis subtilissime euaserunt. His itaque peractis, sequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius secundum collem procederemus, percussisque lxxx. ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuersatione penitus à priore diuersam. Conueuimusque ut classem inibi nostram ancoraremus, & deinde in terram ipsam cum nauiculis nostris accederemus. Vidimus autem tunc ad litus in- plaga gentium turbam iiii. millia personarum uel circiter existere, qui quum nos appropinquare persenserunt, nequaquam nos præstolati sunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in syluas & nemora diffugerunt. Tum uero in terram prosilientes, & uiam unam in syluas tendentem, quantus est balistæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piscandum gens illa tetenderat, & in illis copiosos ad decoquendas epu- las suas ignes accenderat, ac profecto bestias ac plures uariarum specierum pisces iam assabat. Vidimus autem inibi certum assari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, serpenti simillimum, tamque brutum ac sylue- stre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Nobis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire possent habebant, prout de canibus aut feris alijs, ne mordere que- ant effici solet. Aspectum tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in ma- gnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia sunt. Pedes longos materiales que multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & di- scolorem pellem diuersissimam habent, rostrum que ac faciem ueri serpen- tis gestant, à quorum naribus usque ad extremam caudam seta quadam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicare- mus, & nihilominus eis gens præfata uestitur. Panem suum gens eadem expiscibus quos in mari piscantur efficiunt. Primum enim pisciculos ipsos in feruenti aqua aliquantisper excoquunt. Deinde uero contundunt & com- pistant, & in panes conglutinant, quos super prunas insuper torrent, & tan- dem inde postea manducant: hos quidè panes probantes quam bonos esse reperimus. Alia quoque quam multa esculenta cibariaque tam in fructibus quam in uarijs radicibus retinet, quæ longum enumerare foret. Quum au- tem à syluis ad quas aufugerat non rediret, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis securi fieret, auferre uoluimus, quinimmo in eisdem eorum tentori-

rijs permulta de reculis nostris, in locis quæ perpendere possent, derelinquē-
tes ad naues nostras sub noctem repedauimus. Sequenti uero die quū exor-
riri titan inciperet, infinitam in litore gentem existere percepimus, ad quos
in terram tūc accessimus. Et quamuis se nostri timidos ostenderent, seipsos
tamen inter nos permiscuerunt, & nobiscum praticare ac cōuersari cum se-
curitate cœperunt, amicos nostros se plurimum fore persimulantes, insinuā-
tesq; illic habitationes eorum non esse, uerum quod piscandi gratia aduene-
rant. Et idcirco rogātēs, ut ad eorū pagos cum eis accederemus, ipsi etenim
nos tanquam amicos recipere uellent: & hanc quidem de nobis conceperant
amicitiā, captiuorū illorum duorū, quos tenebamus occasione, qui eorum
inimici erant. Visa autem eorum magna rogandi importunitate, cōcordaui-
mus xxiij. ex nobis cum illis in bono apparatu, cum stabili mente, si cogeret
necessitas, omnes strenue mori. Quum itaque nobiscum per tres extitissent
dies, & tres cum eis per plagam terramq; illam excessissemus leucas, ad pa-
gum unum nouem dūtaxat domorum uenimus: ubi cum tot tamq; barba-
ris cærimonijs ab eis suscepti fuimus, ut scribere pēna nō ualeat, utpote cum
choreis & canticis, ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum fer-
culis cibarijsq; multis. Et ibidem nocte illa requieuius, ubi proprias uxo-
res suas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt: quæ quidem nos sic im-
portune sollicitabant, ut uix eisdem resistere sufficeremus. Postquam autem
illic nocte una cū media die perstitimus, ingens admirabilis que populus
absq; cunctatione stuporeq; ad nos inspiciendos aduenit, quorum seniores
nos quoque rogabant, ut secum ad alios eorum pagos, qui longius in terra
erant cōmearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile non est,
quantos ipsi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quamul-
tas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipsis eūtes, ob quod
uobis nostri qui in nauibus remanserant, retulerunt socij se idcirco plerūq;
in anxietate timoreq; non minimo extitisse. Nobis autem bis nouem leucis
aut circiter in eorum terra existentibus, ad naues nostras repedare proposui-
mus. Et quidem nostro in regressu tam copiosa ex eis uirorum ac mulierum
multitudo accurrit, qui nos usque ad mare prosequuti sunt, ut hoc ipsum mi-
rabile foret. Quumq; nostri quempiam ex itinere fatigatum iri cōtingeret,
ipsi nos subleuabant, & in suis retiaculis, in quibus dormitant, studiosissime
subuehebant. In transitu quoque fluminum, quæ apud eos plurima sunt &
maxima, sic nos cum suis artificijs secure trans mittebant, ut nulla usquā pe-
ricula pertimesceremus. Plurimi etiam eorum eos comitabantur rerū suarū
onusti, quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiunt uectan-
tes plumaria, uidelicet, præditiā, necnō arcus multos, sagittasq; multas, ac in-
finitos diuerforū colorum psitacos. Alij quoq; cōplures supellectilem suam
totam

totam ferentes, animalia etiam sua secum ducebāt. Et quiddam admirabile dicam, quod is fortunatum se felicemq; putabat, qui in transmeandis aquis nos in collo dorsūve suo transuectare poterat. Quāprimum autem ad mare pertigimus, & faselos nostros conscendere uoluimus, in ipso faselorum nostrorum ascensu, tanta ipsorū nos comitantium, & nobiscū ascendere concertantium, ac naues nostras uidere cōcupiscentium pressura fuit, ut nostri idē faseli penē prae pondere submergerentur. In ipsis autē nostris eisdem faselis recepimus ex eis nobiscū quotquot potuimus, ac eos ad naues nostras usq; perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unā nos cōcomitantes aduenerūt, ut tot aduētare molestiuscule ferremus: quum siquidē plures quā mille in nostras naues, licet nudi & inermes introiissent, apparatū artificiumq; nostrū, necnō & nauium ipsarū magnitudinē mirantes. Ast tunc quiddam risu dignum accidit: nam quum machinarū tormētorumq; bellicorum nostrorū quādam exonerare cōcuperemus, & propter hoc imposito igne, machinae ipse horridissime tonuissent, pars illorū maxima, audito huiusmodi tonitruo, sese in mare natitans praecipitauit, ueluti solitae sunt ranæ in ripa sidentes: quae si fortassis tumultuosum quicquam audiunt, sese in profundū luti latitaturae immergunt, quemadmodū & gens illa tunc fecerūt, illiq; eorū qui ad naues aufugerāt, sic tūc perterriti fuerūt, ut nos facti nostri nosmet reprehenderemus. Verū illos mox securos esse fecimus, nec amplius stupidos esse permisimus, insinuātes eis quod cum talibus armis hostes nostros perimeremus. Postquam autem illos illa tota die in nauibus nostris festiue tractauimus, ipsos a nobis abituros esse monuimus, quoniam sequenti nocte nos abhinc abscedere cupiebamus. Quo audito, ipsi cum summa amicitia beneuolentiaq; mox a nobis egressi sunt. In hac gente eorumq; terra quā multos eorum ritus uidi cognouiq;, in quibus hic diutius immorari nō cupio. Quum postea nosse uestra queat maiestas, qualiter in quauis navigationum harum mearum magis admirāda annotatuq; digniora conscripserim, ac in libellum unū stylo geographico colligerē, quem libellum Quatuor diætas intitulaui, & in quo singula particulariter & minutim notauī: sed hactenus a me nō emisi, ob id quod illū adhuc reuifere collationareq; mihi necesse est. Terra illa gēte multa populosa est, ac multis diuersisq; animalibus & nostris paucissime similibus undiq; densissima: demptis leonibus, ursis, ceruis, suibus, cepreolisq;, & damis, quae & quidem deformitatem quādam a nostris retinēte: equis, ac mulis, asinisq;, & canibus, ac omni minuto pecore, ut sunt oues & similia, necnō & uaccinis armentis penitus carent: uerū tamen alijs q̄ plurimis uariorū generū animalibus, quae nō facile dixerim, abundantes sunt: sed tamē omnia syluestria sunt, quibus in suis agēdis minime utunt. Quid plura? Hi tot tātisq; diuersorū modorū ac colorū pēnarumq; alitibus

fecundi

fecundi sunt, ut id sit uisu enarratūque mirabile: regio siquidem illa multū amœna fructiferaq̃ est, syluis ac nemoribus maximis plena, quæ omni tempore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & nostris omnino dissimiles habent. Hæc tellus in torrida zona sita est directe sub parallelo, qui cancri tropicum describit, unde polus horizontis eiusdem se uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis secundi. Nobis autem inibi existentibus nos cōtemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinemq̃ nostram mirantes: quibus unde ueniremus sciscitātibus, e cœlo inuisendæ terræ gratia nos descendisse respondimus, quod & utique ipsi credebant: in hac tellure baptisteria fontēsue sacros plures instituimus: in quibus eorum infiniti seipsos baptizari fecerunt, se eorum lingua charaibi, hoc est, magnæ sapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipsa Parias ab ipsis nuncupata est. Postea autem portum illum terramq̃ derelinquentes, ac secundum collem transnauigantes, & terram ipsam uisu semper sequentes, dcccx. leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitusq̃ interim multos, & cum gentibus multis conuersantes practicantesq̃: ubi in plerisq̃ locis aurum, sed non in grandi copia, eminus quum nobis terras illas reperire, & si in eis aurum foret, tunc sufficeret cognoscere. Et quia tunc tredecim iam mensibus in nauigatione nostra perstiteramus, & naualia nostra, apparatusq̃ nostri, toti penè consumpti erant, hominesq̃ labore perfracti: communem inter nos de restaurandis nauiculis nostris, quæ aquam undique recipiebant, & repetunda Hispania iniuimus concordiam: in qua dum peristeremus unanimitate, prope portum unum eramus totius orbis optimum, in quem cum nauibus nostris introeuntes, gentem ibidem infinitam inuenimus, quæ nos cum magna suscepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis nostris ac dolijs nouam fabricauimus, ipsasq̃ machinas nostras ac tormenta bellica, quæ in aquis undiq̃ penè perierant, in terram suscepimus, nostrasq̃ naues ab eis exonerauimus, & post hæc in terram traximus, & refecimus correximusq̃, & penitus reparauimus. In qua re eiusdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quin immo nobis de suis uictualibus ex affectu largiti sponte sua fuere, propter quod inibi perpauca de nostris consumpsimus: quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus, quū satis tenuia tunc teneremus, cum quibus Hispaniam nostram non nisi indigētes repetere potuissemus. In portu autem illo xxxvñ. diebus perstitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes, ubi singuli nobis nō paruū exhibebāt honorē. Nobis autē portum eūdem exire, & nauigationē nostrā reflectere cōcupiscentibus, cōquesti sunt illi gētem quādam ualde ferocem, & eis infestam existere, qui certo anni tempore per uiam maris in ipsam eorum terram per insidias ingressi, nūc proditorie,

torie, tunc per vim quam multos eorum interimerent, manducarentque deinde: alios uero in suam terram suasque domos captiuatos ducerent, contra quos ipsi se uix defendere possent, nobis insinuantes gentem illam quandam inhabitare insulam, quae in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipsi nobis cum tanto affectu ac querimonia commemorauerunt, ut eis ex condolentia magna crederemus, promitteremusque, ut de tantis eos uindicaremus iniurijs: propter quod illi latantes non parum effecti, sese nobiscum uenturos sponte sua propria obtulerunt, quod plures ob causas acceptare recusauimus, demptis septem, quos data conditione recepimus, ut soli in suis linitibus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam suscipere nequaquam intendebamus, cui conditioni ipsi quam gratanter acquieuerunt. Et ita illos amicos nostros plurimum effectos derelinqentes, ab eis abscessimus. Restauratis autem reparatisque naualibus nostris, septem per gyrum maris, uento inter Graecum & Leuante nos ducente, nauigauimus dies. Post quos plurimis obuiauimus insulis, quarum quidam aliae habitatae, aliae uero discretae erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes, & naues nostras inibi sistere facientes, uidimus ibidem quam maximum gentis aceruum, qui insulam illam Ity nuncuparet, quibus prospectis, & nauiculis phaselisque nostris uiris ualidis, & machinis tribus, stipatis, terrae eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quam multis iuxta litus esse conspeximus: qui, ut de prioribus habitum est, omnes nudi meantes, corpore strenuo erant, necnon bellicosi plurimum, ualidique apparebant, quum siquidem omnes armis suis, arcubus, uidelicet, & sagittis, lanceisque armati essent, quorum quoque complures parmas etiam, quadrataeue scuta gerebant, quibus sic opportune sese praemuniebant, ut eos in iaculandis sagittis suis in aliquo non impedirent. Quumque in phaselis nostris terrae ipsi quantus est sagittae uolatus appropiassemus, omnes citius in mare prosilierunt, & infinitis emissis sagittis sese contra nos strenue, ne in terram descendere possemus, defendere occiperunt. Omnes uero per corpus diuersis coloribus depicti, & uarijs uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiscum uenerat aspicientes, illos ad praeliandum paratos esse, quotiescunque sic picti, aut auium plumis ornati sunt, nobis insinuauerunt. Intantum autem introitum terrae nobis impedierunt, ut saxiuomas machinas nostras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetuque uiso, necnon ex eis plerisque in terram mortuis decidisse prospectis, omnes in terram sese receperunt. Tumque facto inter nos consilio xlii. de nobis in terram post eos concordauimus exilire, & aduersus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduersum illos in terram cum armis nostris prosiliuimus, contraque illi sic sese nobis opposuerunt, ut duabus ferme horis continuu inuicem gesserimus praelium, praeter

præter id quod de eis magnâ faceremus uictoriâ, demptis eorum perpaucis, quos balistarij colubrinarijque nostri, suis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum est, quia seipsos à nobis ac lanceis ensibusque nostris subtiliter subtrahebât. Verûtamen tanta demû in eos incurrimus uolentia, ut illos cum gladijs mucronibusque nostris cominus attingeremus. Quos quidem quum persensissent, omnes in fugâ per syluas & nemora cõuersi sunt, ac nos campi uictores, interfectis ex eis uulneratisque plurimis, deferuerunt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam insequi uoluimus, ob id quod fatigati nimium tunc essemus: quin potius ad naues nostras cum tanta septē illorû qui nobiscum uenerât, remeauimus lætitia, ut tantum in se gaudium uix ipsi suscipere possent. Sequenti autem aduentâte die uidimus per insulam ipsam, copiosam gentium appropinquare cateruam, cornibus instrumentisque alijs, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoque depicti omnes, ac uarijs uoluerum plumis ornati erât, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, ex inito rursus inter nos deliberauimus cõsilio, ut si gens hæc nobis inimicitias pararet, nosmet omnes in unû cõgregaremus, uideremusque mutuo semper, ac interim satageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam nostrâ non recipientibus, illos quasi hostes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, seruos nostros ac micipia perpetua faceremus: & tunc armiores ut potuimus, circa plagâ ipsam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, præ machinarû nostrarum stupore, nos in terram tunc minime prohibuerunt exilire. Exiuius igitur in eos in terram quadrifariam diuisi lviij. uiri singuli decurionem suum sequentes, & cum eis longum manuale gessimus prælium. Verûtamen post diuturnâ pugnam, plurimumque certamen, necnon interēptos ex eis multos, omnes in fugam cõegimus, & adusque populationem eorum unâ prosequuti fuimus: ubi comprehensis ex eis xxv. captiuis, eandem eorum populationem igni combussimus, & insuper ad naues nostras cum ipsis xxv. captiuis repedauius, interfectis ex eadem gente uulneratisque plurimis. Ex nostris autem interempto duntaxat uno: sed uulneratis xxiij. qui omnes ex dei adiutorio sanitatem recuperauerunt. Cæterum autem recursum in patriam per nos deliberato ordinatoque, uiri septem illi, qui nobiscum illuc uenerant, quorum quinque in præmissio bello uulnerati extiterant, phaselo uno in insula illa arrepto, cum captiuis septem, quos illis tribuimus, tres, uidelicet, uiros, & quatuor mulieres in terrâ suam cum gaudio magno, magna uirium nostrarum admiratione regressi sunt. Nosque Hispaniâ uiam sequentes, Calicium tandem repetiuius portum, cum cxxij. captiuatis personis, decimo quinto Octobris die. Anno domini m. cccc. xc. i. x. Vbi lætissime suscepti fuimus, ac ubi eosdē captiuos nostros uendidimus. Et hæc sunt quæ in hac nauigatione nostra priore, notatu digniora cõspeximus.

De secun-

Vantum ad secundariæ navigationis cursum, & ea quæ in illa memoratu digna conspexi, dicetur in sequentibus. Eandem igitur inchoantes nauigationē, Calicium exiimus portum, anno domini M. CCCC LXXIX. undecimo Marj die. Quo exitu facto, nos cursum nostrum Campiui ridis ad insulas arripientes, necnon ad insularum magnæ Canariæ uisum transabeuntē, in tantum nauigauimus, ut insulæ cuidam, quæ Ignis insula dicitur, applicarem: ubi facta nobis de lignis & aqua prouisione, & nauigatione nostra rursum per Lebeciū uentum incepta, post enauigatos XXI. dies, terram quandam nouam tantum tenuimus, quā quidem firmam existere censuimus, contra illam de qua facta in superioribus mentio est, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Austri sita est: supra quam meridionalis polus se quinq; exaltat gradibus extra quodcunq; clima, distatq; eadem terra à prænominatis insulis, ut per Lebeciū uentum constabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII. lunj, quū sol in cancri tropico est, existere reperimus. Eandem terram in aquis omnino submersam, necnon magnis fluminibus perfusam esse inuenimus, quæ & quidem semet plurimum uiridem, & proceras altissimasq; arbores habentem monstrabat, unde neminē in illa esse tunc percepimus. Tum uero constitimus, & classē nostram ancorauimus, solutis nonnullis phaselis, cū quibus in terram ipsam accedere tentauimus. Porro nos aditū in illam querentes, & circum eam sapius gyrantes, ipsam ut prædictum est, sic fluminū undis ubique perfusam inuenimus, ut nusquam locus esset, qui maximis aquis non immadesceret. Vidimus tamen interim per flumina ipsa signa quā multa, quemadmodū ipsa eadem tellus inhabitata esset & incolis multis fecunda. At quoniam eadem signa cōsideraturi, in ipsam descendere nequibamus, ad naues nostras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exanchoratis, postea inter Leuantem & Serocum uentū collateraliter secundum terram, sic spirante uento, nauigauimus, pertentantes sapius interim, pluribus quā quadraginta durantibus leucis, si in ipsam penetrare insulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: quum siquidem illo in latere maris fluxū, qui à Serocco ad magistralē abibat, sic uiolētum comperimus, ut idem mare se nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, consilio facto cōuenimus, ut nauigium nostrum per mare ad magistralē reflecteremus: tumq; secundum terram ipsam in tantū nauigauimus, ut tandem portui unī applicarem, qui bellissimā insulam, bellissimūq; sinum quendam in eius ingressu tenebat: supra quem nobis nauigantibus, ut in illum introire possemus, immēsam in insula ipsa gentiū turbam à mari quatuor leucis aut circiter distantē uidimus. Cuius rei gratia læ-

tati non parum exitimus. Igitur paratis nauiculis nostris, ut in eadem insulam uaderemus, lintrem quandam, in qua personæ complures erant, ex alto mari uenire uidimus: propter quod tunc cōuenimus, ut eis in uasis ipsos cōprehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere possent, circundare ocepimus: quibus sua quoq; uice nitentibus, uidimus illos, aura tēperata manente, remis suis omnibus sursum erectis, quasi firmos ac resistentes se significare uelle: quam rem sic idcirco illos efficere putauimus, ut inde nos in admirationem conuerterent. Quum uero sibi nos cominus appropinquare cognouissent, remis suis in aquam cōuersis, terram uersus remigare incepterūt. At tunc nobiscum carbasum unam quadraginta quinque doliorum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata est, ut subito uentum super eos obtineret. Quumq; irruendi in illos aduenisset commoditas, ipsi sese apparatusq; suum in phaselo suo ordinate spargentes, se quoq; ad nauigandum accinxerunt. Itaque quum eos praterissemus, tunc fugere conati sunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaselis, ualidis uiris stipatis, illos tunc cōprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos bis geminis ferè horis nobis nitentibus, nisi carbasus nostra, quæ cursu eos praterierat, rursus super eos reuersa fuisset, illos penitus amittebamus. Quum uero ipsi se eisdem nostris phaselis carbasoq; undiq; constrictos esse perspicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis distabant, in mare saltu prosilierunt: quos nos cum phaselis nostris tota prosequentes die, nullos ex eis, nisi tantummodo duos, prehendere potuimus, alijs omnibus in terram saluis abeuntibus. In lintre autem eorum quam deseruerant, bis gemini iuuenes extabāt, non de eorum gente geniti, sed quos in tellure aliena rapuerant, quorum singulis ex recenti uulnere uirilia absceiderant: quæ res admirationem nō paruam nobis attulit. Hos autem quum in nostras suscepissemus nauiculas, nutibus nobis in sinuarūt, quēadmodum illi eos ab ipsis manducandos abducerent: indicātes interim quod gens hæc tam effera & crudelis, humanarum carniū comestrix, Canibali nuncuparetur. Postea autem nos ipsam eorum lintrem nobiscum trahētes, & cum nauiculis nostris cursum terram eorum uersus arripientes, parumper interim cōstitimus, & naues nostras media tantum leuca à plaga illa distantes ancorauimus, quum in populum plurimū oberrare uidissemus, in illam cum ipsis nauiculis nostris subito properauimus, ductis nobiscū duobus illis, quos in lintre à nobis in uasa comprehenderamus. Quamprimū autem terrā ipsam pede contigimus, omnes trepidi & seipsos abdituri in uicinas nemorum latebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire permisso, & plurimis illi amicitiae signis, necnon nolis, cymbalis, ac speculis plerisque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expauesceret, quoniam eorum amici esse plurimum cupiebamus. Qui abiens iussa nostra so-

stra solerter impleuit, gente illa tota, quadringentis, uidelicet, ferè uiris, cum
 fœminis multis à syluis secum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum
 nauiculis nostris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitia bo-
 nam firmauimus, restituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, &
 pariter eorum lintrem, quam inuasferamus per nauium nostrarum socios,
 apud quos erat, eis restitui mandauimus. Porro hæc eorum linter quæ ex
 solo arboris trunco cauata, & multum subtiliter effecta fuerat, longa uigin-
 ti sex passibus, & lata duobus brachijs erat: hanc quum à nobis recuperaf-
 sent, & tuto in loco fluminis reposuissent, omnes à nobis repente fugerunt,
 nec nobiscum amplius conuersari uoluerunt. Quo tam barbaro facto com-
 perto, illos malæ fidei, malæ que conditionis existere cognouimus. Apud
 eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus gestabant, uidimus. Ita-
 que plaga illa relicta, & secundum eam nauigatis octoginta circiter leucis,
 stationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introeuntes tan-
 tas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta a-
 micitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum secu-
 re, multumq; honeste ab eis suscepti fuimus, & ab eis interim quingentos
 uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contuli-
 mus. In hac terra uinum ex fructibus sementibusq; expressum, ut ciceram
 ceruissiam'ue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis
 ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quam bonis alijs fructi-
 bus gustui sapidis, & corpori salubribus, abundanter comedimus: propter
 ea quod tempestiue illuc adueneramus. Hæc eadem insula eorum rebus su-
 pellectili'ue quam multum abundans est, gensq; ipsa bonæ conuersationis
 & maioris pacificentia est, quam usquam alibi reperiremus aliam. In hoc
 portu decem & septem diebus cum ingenti placito perstitimus, uenienti-
 bus quotidie ad nos populis multis, nos effigiemq; nostram & albedinem
 necnon uestimenta armaq; nostra, & nauium nostrarum magnitudinem
 admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infestam, occiden-
 tem uersus existere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quã-
 titatem, quodq; quos ipsi habebant uniones, eisdem inimicis suis in belli-
 generationibus aduersus eos habitis abstulerant: nos quoque & quemadmo-
 dum illos piscarentur, & quemadmodum nascerentur edocentes. Quorum
 dicta uera profecto esse cognouimus, prout & maiestas uestra posthæc am-
 plius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & secundum plagam
 eandem, in quam continue gentes affluere prospiciebamus, cursu nostro
 producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ nostræ gra-
 tia subiuiimus, in quo gentem multam esse comperimus, cum quibus nec
 ui, nec amicitia conuersationem obtinere ualuimus: illis si quâdoque in ter-
 ram cum nauiculis nostris descenderemus, se contra nos aspere defenden-

tibus, & si quandoque nos sustinere non ualerent, in syluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoscentes, ab eis ex hinc discessimus. Tuncq̃ inter nauigandum insulam quamdam in mari leucis à terra quindecim distatē uidimus, quam si in ea populus quispiam esset, inuisere cōcordauimus. In illam igitur accelerantes, quamdam inibi inuenimus gentem, quæ omnium bestialissima simplicissimaq̃ omnium quoque gratiosissima benignissimaq̃ erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiusmodi sunt.

De eiusdem gentis ritu & moribus.

HI uultu ac gestu corporis brutales admodum extāt, singuliq̃ maxillas herba quadam uiridi introrsum repletas habebāt, quam pecudum instar usque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui possent: quorum quoq̃ singuli ex collo pusillas siccatasq̃ cucurbitas duas, alteram herba ipsa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypso minuto simili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore suo madefactum masticatumq̃ sapius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam sibi post hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipsam, quam in ore gestabant, eadem farina respergitando: & hoc frequentissime paulatimq̃ efficiebant. Quam rem nos admirati, illius causam secretumq̃, aut cur ita facerent, satis nequiuimus comprehendere. Hæce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac si nobiscum sapius antea negotiati fuissent, & longæuam amicitiam habuissent. Nobis autem per plagam ipsam cum eis ambulantes colloquentibusq̃, & interim recentem aquam bibere desiderantibus, ipsi per signa, se talibus aquis penitus carere insinuantes, ultro de herba farinaque quam in ore gestabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quodq̃ ut sitim subleuarent suam, herbam ac farinam talem in ore gestarent intelleximus. Vnde factum est, ut nobis ita meantibus, & circum plagā eandem una die cum media illos concomitantibus, uisidam aquam nusquam inuenerimus, cognouerimusq̃ quod ea quam bibebant aqua, ex rore noctu super certis folijs, auriculis asini similibus, decedente collecta erat. Quæ quidem folia eiusmodi rore nocturno tempore se implebant: ex quo rore, qui optimus est, idem populus bibebat: sed tamen talibus folijs pleraque eorum loca deficiebant. Hæce gens uictualibus, quæ in terra solida sunt, penitus carent: quinimmo ex piscibus quos in mari piscantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piscatores existunt, piscium ingens abundat copia, ex quibus ipsi plurimos turtures, ac quā bonos pisces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipsi gerebant, nusquam utebātur: uerum singulæ cucurbitam unam aqua